

Vzdělávání a sebevzdělávání budoucích skautských vedoucích

Diplomová práce

Studijní program: N7505 – Vychovatelství

Studijní obor: 7505T008 – Vychovatelství

Autor práce: **Bc. Lenka Kočová**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Kočová**
Osobní číslo: **P17000809**
Studijní program: **N7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Vychovatelství**
Název tématu: **Vzdělávání a sebevzdělávání budoucích skautských vedoucích**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Zjistit způsoby a formy vzdělávání budoucích skautských vedoucích (roverů), které jsou směrodatné pro působení v oddílu.

Metody:

Kvalitativní - rozhovor

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

BADEN-POWELL OF GILWELL, Robert Stephenson Smyth Baden-Powell a Miloš ZAPLETAL. Vlče, skaut, rover. Liberec: Skauting, 1993, 223 s. Skautské prameny. ISBN 80-85421-06-2.

BŘICHÁČEK, Václav. Poselství skautské výchovy. Liberec: Skauting, 1991, 114 s. Skautské prameny. ISBN 80-85421-02-X.

BŘICHÁČEK, Václav. Rovering. Liberec: Skauting, 2000, 320 s. Skautské prameny, sv. 30. ISBN 80-85421-29-1.

Roverský kmen: časopis roverů a rangers. Liberec: Skauting, 1997-. ISSN 1213-0664. Dostupné také z: <https://casopisy.skaut.cz/kmen/>

ŠVAŘÍČEK, A&NBSP a KOLEKTIV. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Nakladatelství Portál, 2007, 384 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání diplomové práce:

11. dubna 2018

Termín odevzdání diplomové práce:

18. prosince 2019

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. června 2018

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tom-to případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

16. 6. 2019

Bc. Lenka Kočová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat doc. PhDr. Tomáši Kasperovi, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, cenné rady a připomínky. Mé poděkování také patří všem respondentům, kteří se podíleli na realizaci výzkumné části, a mé rodině.

Anotace

Diplomová práce se zabývá vzděláváním a sebevzděláváním budoucích skautských vedoucích. Klade si za cíl zjistit způsoby a formy vzdělávání budoucích skautských vedoucích (roverů), které jsou směrodatné pro působení v oddílu. Práce je rozdělena na teoretickou a výzkumnou část.

Teoretická část poskytuje informaci o principech skautingu a skautské výchovné metodě, věnuje se formám a metodám vzdělávání obecně a dále specifikuje skautský vzdělávací systém a možnosti sebevzdělávání budoucích skautských vedoucích.

Výzkumná část je rozdělena na dvě části. První část se věnuje rozboru rozhovorů s aktivními mladými rovery, kteří se připravují na činnost budoucího vedoucího oddílu. Druhá část shrnuje informace získané písemným dotazováním s klíčovými pracovníky skautského ústředí Junáka, kteří se zabývají problematikou vzdělávání.

Klíčová slova

skauting, rover, vzdělávání, sebevzdělávání, skautská výchovná metoda

Annotation

The thesis deals with education and self-education of the future scout leaders. The aim is to find the ways and forms for training the future Scout leaders (rovers), which are essential for their work in scout groups. This thesis is divided into a theoretical and research part.

The theoretical part provides information about the principles of scouting and the scout educational methods, it deals with forms and methods of education in general and further, it specifies the scout education system and the possibilities of self- education of the future scout leaders.

The research part is divided into two parts. The first part deals with the analysis of the interviews with the active rovers who are preparing for the activities of the future scout leader. The second part summarizes the information obtained through a written questioning of the Junák Scout headquarters' key employees dealing with the education issues.

Keywords

scouting, rover, education, self-education, scout method

Obsah

Úvod	11
1 Skauting	13
1.1 Poslání skautingu	14
1.2 Principy skautingu	14
1.3 Skautská výchovná metoda	15
1.3.1 Slib a zákon	15
1.3.2 Učení se zkušeností	16
1.3.3 Družina	16
1.3.4 Symbolický rámec	17
1.3.5 Příroda	17
1.3.6 Program osobního růstu	17
1.3.7 Dospělí průvodci	18
1.4 Vztah skautské výchovné metody a pedagogiky	19
1.5 Historie skautingu	22
1.5.1 Ernest Thompson Seton (1860 – 1948)	22
1.5.2 Robert Baden-Powell (1857 – 1941)	23
1.5.3 Antonín Benjamin Svojsík (1876 – 1938)	24
1.5.4 Z historie českého skautingu	25
1.5.4 Strategie Junáka 2022	27
1.6 Organizační struktura Junáka v České republice	27
1.7 Vodní skauti	29
1.8 Výchovné kategorie Junáka	29
1.8.1 Benjamínci	29
1.8.2 Vlčata a světlušky	29
1.8.3 Skauti a skautky	29
1.8.4 Roveři a rangers	30
2 Výchova a vzdělávání	32
2.1 Výchova a sebevýchova	32
2.1.1 Výchova a sebevýchova ve skautingu	32
2.2 Vzdělávání	33
2.2.1 Formální vzdělávání	34
2.2.2 Neformální vzdělávání	34
2.2.3 Informální vzdělávání	34

3	Formy a metody vzdělávání	36
3.1	Výukové metody.....	38
3.1.1	Klasické výukové metody	40
3.1.2	Metody aktivizující	41
3.1.3	Komplexní výukové metody	42
4	Skautský vzdělávací systém	44
4.1	Skautský kompetenční model	44
4.2	Skautské kvalifikační stupně.....	46
4.3	Vzdělávací kurzy	47
4.4	Ostatní kurzy.....	49
4.5	Mezinárodní akce	51
5	Informální vzdělávání ve skautingu	52
6	Osobnost skautského vedoucího	55
7	Problémy a kontroverze skautingu	57
8	Výzkumná část.....	59
8.1	Metodologie výzkumu.....	59
8.1.1	Kvalitativní výzkum.....	59
8.1.2	Případová studie.....	60
8.1.3	Rozhovor pomocí návodu.....	61
8.1.4	Řešení etické problematiky	62
8.2	Výběr respondentů.....	62
8.3	Stanovení seznamu otázek	63
8.4	Analýza a interpretace rozhovorů	65
8.4.1	Základní informace o respondentech.....	65
8.4.2	Intepretace odpovědí	66
8.4.3	Způsoby a formy vzdělávání	68
8.4.4	Vzdělávací kurzy	68
8.4.5	Oddílová činnost.....	73
8.5	Vyjádření skautského ústředí Junáka k problematice skautského vzdělávání.....	75
8.6	Závěr výzkumného šetření	77
	Závěr	80
	Seznam použitých zdrojů.....	81
	Seznam příloh	86
	Přílohy.....	87

Seznam použitých zkratek a symbolů

R1 – R4	Respondent 1 - 4
U1 – U2	Klíčový člen skautského ústředí 1 - 2
RČS	Republika československá
ČR	Česká republika
ČSTV	Československý svaz tělesné výchovy

Seznam tabulek

Tab. 1: Přehled výukových metod (Josef Maňák, Vlastimil Švec, 2003, s. 49)	39
Tab. 2: Přehled kurzů (Orlová 2018, s. 24-25).....	44
Tab. 3: Vybrané internetové zdroje pro sebevzdělávání budoucích skautských vedoucích (Vlastní).....	54
Tab. 4: Fáze výzkumu. (Hendl 2008, s. 147 – 149)	59
Tab. 5: Typy případových studií. (Hendl 2008, s. 104 – 105)	60
Tab. 6: Typy případových studií dle Stakeho (Hendl 2008, s. 107)	61

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá problematikou vzdělávání a sebevzdělávání budoucích skautských vedoucích. Téma této práce jsem si vybrala proto, že se skautingu věnuji od svých deseti let a v naší rodině patřím do čtvrté generace skautů. Skauting považuji za součást svého života. Během svého působení ve skautu jsem strávila mnoho času na skautských schůzkách, výpravách, táborech, stejně tak jako jsem se zúčastnila nejrůznějších skautských akcí v České republice i v zahraničí.

Práce si klade za cíl zjistit způsoby a formy vzdělávání budoucích skautských vedoucích (roverů), které jsou směřovatné pro působení v oddílu. Zabývá se pouze suchozemskými skauty, protože vodní skauti mají odlišný systém vzdělávání.

Práce je rozdělena na teoretickou a výzkumnou část.

Teoretická část práce v první kapitole definuje skauting, jeho hlavní poslání a principy. Akcent je kladen na popis a vysvětlení skautské výchovné metody, která je stěžejním výchovným prvkem skautské organizace. Následuje stručná historie skautingu a nástin jeho budoucnosti, který je zakotven ve strategii Junáka 2022. Dále se zabývá organizační strukturou Junáka – českého skauta z.s. a popisuje výchovné kategorie Junáka s kladeným důrazem na kategorii roveři a rangers. Druhá kapitola se zabývá výchovou a vzděláváním. Definuje tyto pojmy a klade důraz i na sebevzdělávání. Také rozděluje vzdělávání na formální, neformální a informální. Třetí kapitola se zaměřuje na formy a metody vzdělávání a přináší konkrétní příklady jejich aplikace ve skautingu. Čtvrtá kapitola popisuje skautský vzdělávací systém, který je zacílen na věkovou kategorii roverů a rangers. Přibližuje skautský kompetenční model a vzdělávací a zážitkové kurzy pro budoucí skautské vedoucí. Okrajově se také zmiňuje o skautských mezinárodních akcích. Pátá kapitola se zaměřuje na informální vzdělávání ve skautingu a možné zdroje pro sebevzdělávání. Šestá kapitola pojednává o osobnosti skautského vedoucího, kterou porovnává s osobností volnočasového pedagoga. Poslední kapitola teoretické části zmiňuje některé aktuální problémy a kontroverze skautského hnutí.

Výzkumná část pracuje se dvěma skupinami respondentů. První část se věnuje rozboru rozhovorů s aktivními mladými rovery, kteří se připravují na činnost budoucího vedoucího oddílu. Druhá část shrnuje informace získané písemným dotazováním se klíčových pracovníků skautského ústředí Junáka, kteří se zabývají problematikou vzdělávání.

Od této práce je očekáváno, že přinese vhled do problematiky skautského vzdělávání, jeho způsobů a forem a získá náhled na tuto problematiku jak od příjemců vzdělávacích aktivit, tak od klíčových pracovníků, kteří tento systém zaštiťují.

1 Skauting

V této části je vymezen pojem skauting, jeho poslání, principy, skautský slib, zákon a skautská výchovná metoda, která je stěžejní pro skautskou výchovu, prolíná se veškerými skautskými aktivitami a je hlavním východiskem této práce. Dále tato část uvádí krátký úvod do historie skautingu na celosvětové i české úrovni. Následuje kapitola, která osvětluje organizační strukturu Junáka v České republice a problematiku výchovných kategorií Junáka.

Skauting je celosvětové, politicky nestranné hnutí, které je přístupné všem bez rozdílů. Toto hnutí se snaží o všestranný rozvoj osobnosti člověka, ke kterému napomáhá výchova a později sebevýchova mladých lidí. K dosažení těchto nejednoduchých cílů přispívá celá řada organizovaných aktivit, která učí jedince jak zvládat náročné životní situace a jak se stát aktivními občany. Václav Břicháček (1992, s. 16) definuje skautské hnutí jako „*dobrovolné, nepolitické výchovné hnutí pro mladé lidi, přístupné všem bez ohledu na původ, rasu nebo náboženské vyznání, v souladu s cílem, principy a metodou.*“

Skauting existuje už více než 100 let (ve světě od roku 1907, v České republice od roku 1912).

Na mezinárodní úrovni je skautské hnutí organizováno v organizacích WOSM (World Organisation of Scout Movements) a WAGGS (World Association of Girl Guides and Girl Scouts). V současné době tyto organizace sdružují více než 50 000 000 členů ve sto sedmdesáti zemích světa.

Česká skautská organizace se nazývá Junák – Český skaut, z.s.

Český skauting sám sebe v aktuálních stanovách Junáka, které vyšly dne 29. 3. 2014, definuje takto: „*Junák – český skaut, z. s. je dobrovolný, nezávislý a nepolitický spolek, jehož posláním a účelem je – v souladu s principy a metodami stanovenými zakladatelem skautského hnutí Robertem Baden-Powellem a zakladatelem českého skautingu A. B. Svojsíkem – podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí; jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k nejvyšší Pravdě a Lásce; sobě samým; bližním, vlasti, celému lidskému společenství a přírodě.*“ (Junák – český skaut, z.s. 2014, s. 1)

Skauting je postaven na třech základních pilířích, kterými jsou:

poslání, principy, skautská metoda.

Právě tyto pilíře představují společné jádro, které spojuje české skauty se skauty celého světa a dává jasné vodítko, co je a není skautingem.

1.1 Poslání skautingu

Skauting je projekt, jehož posláním je zlepšovat svět, ne násilnou formou, ale skrze jednotlivé lidi, kdy každý člověk zlepšuje sám sebe, a tím přispívá ke zlepšení společnosti i celé společnosti.

Zakladatel skautingu Robert Baden-Powell (Last Will) ve svém posledním poselství skautům, které bylo zveřejněno po jeho smrti, napsal: „*Vlastní štěstí však nacházejte v tom, že budete dělat jiné šťastnými. Pokuste se opustit tento svět o něco lepší, než jste jej našli. Když pak bude Váš život spět ke konci, můžete klidně zemřít s vědomím, že jste svůj čas nepromarnili, ale vždy činili to nejlepší.*“ V poslední větě tohoto poselství pak vzkázal: „*Držte se svého skautského slibu i poté, co z vás vyrostou dospělí lidé – a Bůh vám ve vašem úsilí pomůže.*“

1.2 Principy skautingu

Tři skupiny hodnot, které skauting uznává jako principy dobrého života a soužití lidí jsou: jednatel, společnost a skutečnost, která je přesahuje. Tyto principy jsou vyjádřeny jako:

- „*povinnost k Bohu, chápána jako povinnost hledat a respektovat v životě vyšší hodnoty než materiální;*
- *povinnost vůči ostatním, chápána jako věrnost své vlasti, která je v souladu s úsilím o mír, snaha o vzájemné pochopení a spolupráci mezi lidmi, národy a různými sociálními skupinami; je pojata jako závazek účastnit se na rozvoji společnosti, jako úcta a láska prokazovaná bližním a přírodě;*
- *povinnost vůči sobě, chápána jako odpovědnost za rozvoj sebe sama.,*
(Junák – český skaut, z. s. 2014, s. 1, 2)

V rámci první povinnosti k Bohu jde o snahu hledat duchovní hodnoty, které přesahují materiálně. Jedná se například o morálku, slušnost, dobrotu a hodnotu nás samých i vztahů s druhými lidmi. Pro prostředí české společnosti je ve slibu místo odkazu na Boha užít pojem nejvyšší Pravda a Láska.

Druhý princip skauty vede k tomu, aby dodržovali své sliby, efektivně spolupracovali s druhými lidmi, navazovali a udržovali dobré vztahy s druhými lidmi a zároveň se snažili o zlepšování společnosti.

Třetí princip skauty nabádá k tomu, aby se snažili stále sebezdokonalovat.

1.3 Skautská výchovná metoda

Skauting je výchovná organizace, která užívá vlastní komplexní, ucelenou výchovnou metodu, jejíž jednotlivé body spolu neoddělitelně souvisí. Skautská výchovná metoda vychází z prvotních principů skautingu, které jsou ověřeny léty praxe a doplněny poznatky soudobé pedagogiky. „*Jde o unikátní výchovný systém, který kombinací různých výchovných prvků vede člověka na cestu sebevýchovy, tedy celoživotního úsilí o osobní všestranný rozvoj, probíhající současně ve společenství vrstevníků, kteří si v tom pomáhají.*“ (Voňavková et al. 2014, s. 13) Tento koncept představuje univerzální východisko pro všechny skautské věkové kategorie. Výchovná metoda je založena na sedmi základních prvcích, které jsou vzájemně provázané. (Junák – český skaut, z.s. 2014, s. 2, 3)

1.3.1 Slib a zákon

Skautská výchova je především sebevýchovou, v níž klíčovou roli hraje upřímný dobrovolný závazek snažit se žít podle skautských principů. Složením slibu se skaut hlásí k hodnotám, stejně jako ke společenství, se kterým tyto hodnoty sdílí. Zákon mu pomáhá tyto hodnoty nacházet v každodenním životě. Slib a zákon je tak základní oporou jeho duchovního života.

Skautský slib:

*„Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:
sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době,
plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské,
duší i tělem být připraven (a) pomáhat vlasti i bližním.“*

Slib lze doplnit dobrovolným dodatkem: „*K tomu mi pomáhej Bůh.*“ (Junák – český skaut, z.s. 2014, s. 2)

Skautský zákon:

- „1. Skaut je pravdomluvný.*
- 2. Skaut je věrný a oddaný.*
- 3. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.*
- 4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.*
- 5. Skaut je zdvořilý.*
- 6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvarů lidských.*
- 7. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.*
- 8. Skaut je veselý myslí.*

9. *Skaut je hospodárný.*

10. *Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.*“ (Junák – český skaut, z.s. 2014, s. 2)

Skautský zákon představuje souhrn morálních hodnot, ke kterým by měla směřovat skautská výchovná činnost.

Zákon je přehledným vyjádřením toho, co v životě „*má cenu*“. Má cenu pomáhat druhým, mluvit pravdu, cenit si vztahů mezi lidmi, vážit si přírody... Je nabídkou, podanou rukou, podnětem, pomůckou, která mladému člověku – pokud on sám na to přistoupí – pomůže vzít život do svých rukou a utvářet jej ve prospěch svůj i svého okolí.

Slib je prvním krokem dítěte na cestě k tomu, aby mu ležel na srdci vlastní rozvoj a dobré vztahy s ostatními. Proto je v něm také formulace „*jak dovedu nejlépe*.“ Cení se především snaha. Kromě toho složení slibu zařadí dítě plnoprávně do společenství oddílu.

1.3.2 Učení se zkušeností

Skautská výchovná metoda podporuje vlastní aktivitu a činnost. Vychází z přesvědčení, že člověk se nejlépe něco naučí tím, že to dělá; že znalosti, dovednosti i postoje si osvojí nejlépe za pomoci vlastních prožitků a zkušeností.

Zásada „*Učím se tím, že to dělám*“ (Learning by doing) odráží aktivní přístup skautingu k výchově. Děti nezískávají znalosti, dovednosti a postoje v abstraktním kontextu, odtržené od reality. Neučí se šít proto, aby uměly šít, ale třeba proto, že chtějí uspořádat divadelní představení ve vlastních kostýmech.

Dospívající lidé touží po aktivitě, výzvách a dobrodružství. Skauting usměrňuje jejich energii a poskytuje jim bohaté prostředí k učení, hledání, experimentování, objevování.

Učení se zkušeností pomáhá skautům objevovat vlastní schopnosti a tvořivě je využívat.

1.3.3 Družina

Skauting klade důraz nejen na výchovu všestranně rozvinutého člověka, ale i na jeho roli sociální a na schopnost být platným a odpovědným členem společenství. I proto se skautská výchova odehrává především v malé, přirozené skupině vrstevníků, která představuje pro mladého člověka citové zázemí stejně jako výzvu jeho rozvíjejícím se sociálním dovednostem a umožňuje lépe odhalit jeho silné stránky a uplatnit je ve prospěch celku.

Družina je nejmenší výchovná jednotka, malý, 5 – 12 členný tým. Několik družin tvoří oddíl. Družina má nezaměnitelnou atmosféru a identitu, kterou tvoří společná historie,

společné zážitky a vzájemné vazby mezi jejími členy. Družinu vede rádce, rádkyně. Řídí tým, koordinuje činnost členů družiny, má hlavní slovo, když je třeba učinit rychlé rozhodnutí, spolupracuje s dospělými vůdci oddílu a za jejich dohledu tvoří program družiny.

Družina dá každému vyniknout, najít přátele, naučit se podřídit většině i umět se prosadit a hlavně najít si místo ve společnosti a spolupracovat s druhými.

1.3.4 Symbolický rámec

Výchova mladých lidí je účinná, jen zaujme-li je a hovoří-li k nim jazykem, kterému rozumí a který je oslovuje. Skauting proto využívá hry, příběhy a vzory, které jsou pro mladé lidi přitažlivé, inspirativní a obohacující. Tímto způsobem jim přibližuje i hodnoty, z nichž skauting vychází.

Symbolický rámec je postaven na představitivosti, dobrodružství, tvořivosti a vynalézavosti. Symbolika je podpořená kostýmy, postavami, legendami, dělá například i z obyčejného lesa kouzelné a tajemné místo. Hra je jen jako, ale pocity, city, důvěra, spolupráce jsou opravdové.

1.3.5 Příroda

Pro skauting je příroda nejen nejpřirozenějším výchovným prostředím, je i předmětem zájmu, péče a ochrany. Stejně tak, jako je zdrojem citového a duchovního rozvoje.

Příroda je zdravým prostorem pro aktivní trávení volného času, příležitostí k fyzickým aktivitám, stejně tak jako k objevování jak věci fungují či k rozvíjení vlastního smyslového vnímání barev, tvarů, velikostí, pohybu, k naslouchání zvukům, k rozlišování pachů atd.

1.3.6 Program osobního růstu

Skauting usiluje nejen o to, jak nabídnout pestrý a přitažlivý program mladým lidem každé věkové kategorie, podporuje i všestranný individuální rozvoj každého člena založený na jeho vnitřní motivaci a její podpoře.

Skauting svým členům nabízí aktivity, které je baví a zároveň je posouvají dál. Činnost ve skautském oddíle musí být tedy zábavná a zároveň musí přinášet nové podněty, které motivují k dalšímu rozvoji a neustálé snaze „být lepší než včera“. Děti v oddíle by mělo téma zaujmout tak, že budou přicházet s novými vlastními nápady a aktivitami, hledat a pátrat mimo oddílový program - v knihovně, na internetu, mezi kamarády...

Osobní růst zahrnuje rozvíjení znalostí, dovedností a postojů osobnosti jako jednotlivce i jako člena společnosti.

Skaut či skautka potřebuje pomoci tuto cestu vytyčit, podporovat, když schází vnitřní motivace, pomoci s hodnocením, které může být dalším stimulem. Proto má pro podporu osobního růstu skautů jejich vůdce i několik základních nástrojů:

Skautská stezka

Skautská stezka vymezuje obecné oblasti všestranného osobního růstu a představuje pomocný materiál pro skautskou výchovu. Nastiňuje dílčí cíle, které by měl umět mladý člověk určité věkové kategorie. Každý soutěží hlavně sám se sebou. Ve skautingu se cení zlepšení, nikoli absolutní výkon. Každé zlepšení znamená osobní pokrok konkrétního člověka, a to je úspěch.

Odborky

Odborky jsou nástrojem, který vede k individuálnímu rozvoji specifických dovedností, které směřují i do oblastí mimo skauting. Jedná se například o manuální zručnost, organizační dovednosti, umělecké vyjadřování či službu společnosti. Odborky umožňují vedle plánu růstu věnovat se také osobním zájmům. Volba odborek by neměla být vedena jen okamžitým zaujetím, ale i potřebami konkrétního člověka a jeho plány do budoucna.

1.3.7 Dospělí průvodci

Dospělí ve skautingu hrají roli průvodců mladého člověka, tedy těch, kteří mu nejen ukazují cestu, ale také mu pomáhají, podporují jej a povzbuzují; to vše s respektem k jedinečné lidské bytosti, která dříve nebo později musí za svou cestu převzít plnou odpovědnost.

Skauting je postaven na partnerství dětí s dospělými. Děti stojí o dobrodružné a vzrušující aktivity, chtějí poznávat svět zábavně a zajímavě. A stojí také o to, aby je někdo z dospělých bral jako sobě rovné. Děti a dospělí jsou ve skautingu partnery - jedni jsou mladší, jedni zkušenější, ale ti i oni něco dávají a něco dostanou. A oba partneři mají práva a povinnosti.

Nutno dodat, že aktuální revize skautské výchovné metody na mezinárodní úrovni (Světová skautská konference 2017) přidává osmý prvek – „*community involvement*“. Český překlad dosud není ustálen, zdůrazňuje se potřeba otevřenosti skautingu společnosti. (41st World Scout Conference - Azerbaijan 2017, s. 4) V budoucnu lze očekávat zahrnutí tohoto prvku i v českých národních dokumentech.

1.4 Vztah skautské výchovné metody a pedagogiky

Skautskou výchovnou metodu tvoří systém vzájemně provázaných prvků. Jednotlivé prvky jsou známy z historie a běžně používané v pedagogice. Skautská výchovná metoda je unikátní právě tím, že všechny jednotlivé prvky propojuje.

Již v historii můžeme vysledovat podobné myšlenky a názory, které nalezneme ve skautské výchovné metodě a ve skautingu.

Skautská snaha o všestrannost má svůj původ již v antice, kde byl cílem výchovy princip kalokagathie – harmonického rozvoje těla, duše i ducha.

Čestnost, věrnost, spravedlnost, poctivost, konání dobrých skutků – to byly cíle rytířů ve středověku i dnešních skautů.

To, že nemá valnou cenu učit se něco jen teoreticky, je známo nejméně od dob Jana Amose Komenského. Neustále je lepší mít nějakou hmatatelnou, konkrétní zkušenost.

Už J. A. Komenský říká, že „*Lidi se mají učit moudrosti pokud možno ne z knih, nýbrž z nebe, ze země...*“ (Komenský in Kasper, Kasperová 2008, s. 35) Lidé by tedy měli zkoumat věci samy, ne pouze přebírat cizí svědectví. Vyučování by mělo být příjemné a mělo by v dětech rozněcovat touhu po vědění, mělo by být všestranné a mělo by využívat smysly i rozum. Jeho „*učení hrou*“ je stěžejní i pro skautskou výchovu a vzdělávání.

Poznání má být dle Komenského využito ku prospěchu, míru, blahobytu a harmonii každého člověka i celého lidstva. (Kasper, Kasperová 2008, s. 23) To je další linka spojující skauting s J. A. Komenským a vede přes jeho všenápravu světa, kterou vidí skrze výchovu a vzdělání a vytváří systém vedení člověka k všeobecnému světlu, dobru a Bohu.

Z J. A. Komenského čerpá i John Locke, který opět klade důraz především na smyslové poznání. Duši dítěte přirovnává k nepopsané desce (tabula rasa). Locke soudí, že člověk je takový, jaká je jeho výchova. Výchova je prakticky všemocná a lze jí změnit i společenské uspořádání. Zaměřuje se na výchovu chlapců z bohatých rodin, kteří jsou předurčení k vládnutí. Cílem výchovy je vštípit jim čestnost, moudrost, vzdělanost, sebevědomí, energičnost, tělesnou zdatnost, sebeovládání i uměřenost. (Horák, Kratochvíl 2003, s. 46)

Další velkou osobností, která má blízko k prvkům skautské výchovné metody, je Jean Jacque Rousseau. Formuje koncept „*přirozené a svobodné výchovy*“ bez biflování, kruté kázně a potlačování osobnosti. Hlásá lásku k přírodě, jen zde může být člověk svobodný. Vzdělávání by mělo být získáváno z přírody a jejího pozorování. Vědomosti nemají být sdělovány, ale dítě si na ně musí samo přijít vlastní zkušeností.

Rousseau říká, že nejtěžší umění vychovatele je umění nic s chovancem nedělat: „*Je daleko lehčí vyložit žákovi poučku, nežli toto za něj nedělat a věc zařídit tak, aby sám poučku dokázal a úlohu vyřešil.*“ (Rousseau in Horák, Kratochvíl 2003, s. 46)

J. J. Rousseau se zabývá i propojením dítěte a dospělého. Očekává citlivý vztah k dítěti. Láska k dítěti patří k nejsilnějším prvkům jeho pedagogiky.

V jeho koncepci je však i spousta nedostatků a rozporů. Jeho výchova je odtržená od vnějšího prostředí i od sociálních kontaktů.

Na přelomu 19. a 20. století se formuje reformní pedagogika, což je celá řada pedagogických koncepcí, které se staví proti tradiční škole a vznikají po celém světě.

Reformisté usilují o školu zajímavou a přitažlivou. Mnohé zásady reformní pedagogiky nalezneme i u skautingu – např. respekt k dítěti, svobodná výchova dítěte, spolupráce dětí a sociální život ve společenství, individualizovaná i skupinová výuka, činnostní učení – získávání zkušeností a řešení problémových situací.

Ovide Decroly (1871 – 1932) založil školu, která měla vzdělávat hlavně činností, která by prospívala přímo škole (dílny, psaní časopisů...). Žáci byli rozděleni do homogenních malých skupin po 4 – 15 dětech a činnost konzultovali mezi sebou i s lektorem.

Adolphe Ferrier (1879 - 1960) se stal propagátorem žákovské samosprávy, která měla vést k sebekázni a lepšímu poznání spolužáků, podobně jako družina ve skautingu.

Metoda projektového vyučování Johna Deweye (1859 – 1952) znamená získávání poznatků praktickou činností a experimentováním žáka. Zkušenost dynamizuje proces myšlení. Dítě vstupuje do nové situace, kterou musí řešit. Při řešení získává nové zkušenosti a dovednosti, které může uplatnit při řešení dalšího problému. Veškeré vyučování je „*učení činností - learning by doing*“.

Další významnou osobou je Marie Montessori (1870 – 1952), která se zaměřuje na svobodu dítěte, což znamená svobodně jednat, mít dostatek podnětů a získávat zkušenosti. Tím podporuje posilování sebevědomí a rovnocennosti.

Při práci s dětmi Montessori zjistila, že děti mají velkou schopnost soustředit se a ponořit se do činnosti, pokud je dostatečně zaujme a citově upoutá. Dítě má konat činnosti ne pro uspokojení dospělého, ale pro sebe sama. Lektor nemá zasahovat do činnosti dítěte, má mu připravit vhodné podmínky a podporovat ho, být pomocníkem a podněcovatelem.

M. Montessori se znala s Baden-Powellem a oba se vzájemně respektovali a inspirovali. (Kelpin 2008)

M. Montessori s Baden-Powellem diskutovala např. o výchově nejmladších skautů – vlčat (duben 1939) a v jejích knihách jsou časté odkazy na důležitost pobytu v přírodě, morální sebezdokonalování a týmovou spolupráci.

Skauting se svou všestranností má blízko i k waldorfským školám, jejichž cílem je rozvíjet člověka komplexně. Děti jsou vedeny i k rozvoji sociálního vnímání, probuzení pocitu sounáležitosti a k práci pro užitek celého lidstva.

Mnoho společného má skauting i s jenskou pedagogikou. Jenský plán kladl důraz na školní pospolitost. Tyto zásady podporoval systém věkově heterogenních tříd na základě dobrovolného a svobodného seskupování žáků, kde si věkově rozdílné děti pomáhaly a mladší se učily od starších. Kromě toho však žáci mohli být i ve výběrových kurzech, v homogenních skupinkách. Střídala se tak individuální, skupinová i hromadná výuka.

Mezi rozvíjené aktivity patřil rozhovor, hra, práce a slavnost. Při rozhovoru mohl každý říci své problémy a vyjádřit se k problémům ostatních. Hra byla chápána jako nepřirozenější dětská aktivita. Pracovní charakter výuky byl základem jenské pedagogiky. Pracovní úkoly nastavené jako problémy vedly k samostatnému nebo společnému řešení. Slavnost byla vždy na zakončení týdne, děti prezentovaly vlastní scénky a mohly slavnost moderovat. Slavnost byla vyvrcholením školní pospolitosti.

Skauting zastává podobné myšlenky, které zastával i Carl Ransom Rogers (1902 – 1987), americký psycholog, psychoterapeut, který ve čtyřicátých letech dvacátého století založil přístup zaměřený na klienta. Tento přístup je založen na tom, že každý člověk je ve své podstatě dobrý a je obdařen potenciálem ke svému růstu (sebeaktualizační tendence). Terapeut klientovi pomáhá najít cestu jak svůj potenciál naplno využít. Rogers toto dokládá obecnou hypotézou: „*Jestliže dokážu poskytnout určitý typ vztahu, druhý člověk v sobě objeví schopnost využít tento vztah k růstu a dojde u něj ke změně a osobnímu rozvoji.*“ (Rogers 2015, s. 52) Skauting stejně jako Rogers se snaží v lidech objevovat to nejlepší a pomáhá jim naplno rozvíjet svůj potenciál.

V současnosti dílčí prvky skautské výchovné metody můžeme pozorovat u mnoha zájmových organizací. Družiny najdeme u Tomíků, symbolické rámce na každém táboře, přírodu u Brontosaurů, službu v církvi... ale když vezmeme všechny ty prvky dohromady a když si dáme záležet na tom, abychom jich do každého projektu zapojili co nejvíc, jejich účinek se násobí. A v tom je skautská metoda chytrá a jedinečná. (Voňavková et al. 2014, s. 27)

1.5 Historie skautingu

Skauting se začal formovat na počátku 20. století. Za zakladatele tohoto hnutí jsou považováni dva muži. Prvním z nich je Ernest Thompson Seton, druhým a hlavním zakladatelem je Robert Baden-Powell. Tito dva muži zásadně ovlivnili vývoj skautingu ve světě i v Čechách. Každý z nich měl své nápady, z nichž v některých se spolu shodovali, ale v jiných se rozcházel. V Čechách za rozvojem skautingu nesporně stojí Antonín Benjamin Svojsík.

1.5.1 Ernest Thompson Seton (1860–1948)

E. T. Seton se narodil v Anglii, ale v šesti letech se přestěhoval s rodinou do Kanady a poté žil v USA. Od dětství měl hluboký vztah k přírodě, indiánům a učil se zálesáckým dovednostem. Studoval v Paříži a v Londýně malířství. Mnoho hodin také strávil studiem přírodovědných knih. Poté, co se vrátil ze studií zpět do Ameriky, se zaměřil na pozorování zvířat, jejich ilustrace a psaní knih. Významně se podílel na hnutí ochrany přírody.

Kolem roku 1900 se začal věnovat problematice výchovy dětí a mládeže. Při formování ideálního modelu ho ovlivnily zejména Rousseauovy morální normy a životní styl amerických indiánů považovaný za ztělesnění jednoty člověka a jeho prostředí. Říkal, že nejvyšším cílem výchovy není učenost, ale lidství. Za nejdůležitější činnost v dětství nepovažoval výchovu k práci, výchovu k občanství ani vojenskou přípravu, ale hru. Věřil ve schopnost samosprávy mezi vrstevníky.

Koupil si pozemek nedaleko New Yorku a oplotil ho, aby tam mohli nerušeně žít ptáci a zvířata. Pro místní chlapce se stal vetřelcem, opakovaně mu jeho majetek poškozovali. Situaci řešil tak, že v roce 1902 pozval všechny chlapce z místní školy starší 12 let na velikonoční prázdniny do své indiánské vesnice (na pozemku měl postavenou chatu, pro chlapce připravil stany, jedno teepee, kanoe a pohoštění). S chlapci hrál hry a poté jim vyprávěl o přírodě a indiánech. Pak s nimi projednal založení organizace ve formě indiánského kmene. Chlapci si sami zvolili náčelníka a nositele dalších funkcí. Sám Seton přijal funkci medicinmana a jméno Černý vlk. Tak vznikl kmen Sinawů a woodcrafterské hnutí.

Principy činnosti a programu uveřejňoval postupně v sérii článků v časopise *Lady's Home Journal*, v knižní formě následně vydal mnohokrát revidovanou a doplňovanou příručku *Svítek březové kůry* (definitivní vydání vyšlo až v roce 1931). V beletristické formě popsal své ideály v knize *Dva divoši* (1903). V roce 1906 se setkal s Baden-Powellem a poskytl mu svoje zkušenosti i literaturu. Významná část textu Baden-Powellovy knihy *Scouting for boys* obsahuje materiály a koncepty již dříve zveřejněné Setonem. Setonův vztah ke vznikajícímu skautskému hnutí byl značně kritický: *“Mým záměrem bylo dělat z nich (skautů) muže, Baden-Powellovým vojáky.”* (Seton in Šantora 2012, s. 20), (Anderson 2012)

1.5.2 Robert Baden-Powell (1857 – 1941)

Robert Baden-Powell (celým jménem Lord Robert Stephenson Smyth Baden-Powell of Gilwell) se narodil v Londýně. Už od dětského věku měl rád přírodu, už jako malý nakreslil mapku Hyde Parku, kde pozoroval místní ptactvo. Také byl často u příbuzných na hrabství Kent, kde se s bratry plavil po řekách. V devatenácti letech byl přijat na vojenskou akademii a začal sloužit v Indii, poté i v Afghánistánu, Jižní Africe či na Balkánu. Volný čas trávil pozorováním přírody a také s dětmi důstojníků, které žily v kasárnách. V roce 1899 napsal příručku *Aids to Scouting*, pro výcvik průzkumníků a zvědů. Později se Baden – Powell dozvěděl, že chlapci jeho příručku používají jako návod pro hry. Rozhodl se tedy tuto knihu přeformulovat a vést ji směrem k tomu, aby se z mládeže stávali zodpovědní a dobří lidé.

V roce 1907 se rozhodl ověřit si své poznatky v praxi a uspořádal první tábor na ostrově Brownsea na jihu Anglie. Tábor se uskutečnil s dvaceti chlapci, kteří byli rozděleni do stanů podle hlídek – Havrani, Býci, Vlci a Kolihy. Na tomto táboře bylo využito mnoho aspektů, které se dochovaly dodnes. Program tábora spočíval například v učení se táboření, první pomoci, galantnosti, vlastenectví, pozorování přírody, vyprávění příběhů a zpívání písní u ohně a především hraní her. Sám Baden-Powell napsal: *„Skauting je skvělá hra, když se do ní pustíme a uchopíme ji se skutečným nadšením. Tak jako při jiných hrách zjistíte, že budete-li ji hrát, dodá vám sílu tělesnou, rozumovou a duševní. Avšak mějte na paměti! Je to hra pro volnou přírodu, pod širé nebe, a tak, kdykoli k tomu budete mít příležitost, jděte do přírody.”* (Baden-Powell 2009, s. 4)

Tábor byl plánovaný na týden, nicméně díky obrovskému zájmu chlapců se protáhl na deset dní. Tento tábor byl začátkem skautingu.

V roce 1908 Baden-Powell vydal příručku Scouting for Boys. Tuto knihu podpořil tematickou přednáškou v Londýně a díky ní se začala rodit skautská organizace. Ještě toho roku byla založena první organizace Boy Scout.

Od této chvíle měl skauting velmi rychlý rozvoj. Myšlenka učení se formou hry v přírodě se rychle uchytila a skauting se začal rychle šířit, nejprve po Anglii a poté po celém světě.

„Během jednoho roku v Anglii skautovalo na 100 tisíc chlapců a hnutí se šířilo i do kolonií – Austrálie, Kanady, Irska, na Maltu, Nový Zéland, do Jižní Afriky. Přidala se i Evropa – Belgie, Dánsko, dokonce i carské Rusko a další země. V roce 1910 byla založena skautská organizace v USA.“ (Plajner in Šantora 2012, s. 17)

Baden-Powell byl původem voják, ale jeho záměrem nebylo trénovat malé vojáky. Chtěl pracovat pro mír, a proto také organizoval Jamboree (pravidelné setkávání skautů z celého světa) po 1. světové válce, kde se v atmosféře bratrství setkávali chlapci z celého světa. Byl přesvědčen, že děti, které se spolu seznámí a společně něco prožijí, nevztáhnou proti sobě tak jednoduše zbraně.

V roce 1909 se zrodil vodní skauting a o rok později se objevil dívčí skauting, ve kterém se angažovala Baden – Powellova sestra Agnes. V roce 1914 přibyla vlčata a v roce 1917 i starší skauti – roveři. Baden – Powell se až do konce svých dní věnoval výchově mladých lidí. (Šantora 2012, s. 15-17)

„Těžko je posouditi, kdo má o které odvětví skautingu větší zásluhy, zda Seton, či Baden – Powell. Jisto jest, že ona romantičnost, poetičnost a láska k přírodě jsou především zásluhou Setonovou, kdežto pořádek, kázeň, organisace jsou zase dílem Powellovým – obou výborných psychologů i pedagogů.“ (A. B. Svojsík 1991, s. 22-23)

1.5.3 Antonín Benjamin Svojsík (1876 – 1938)

Zakladatelem skautingu v Čechách je Antonín Benjamin Svojsík, který se narodil v Praze jako druhý ze čtyř bratrů. Své dětství prožil ve Dvoře Králově, kde ho vychovávala matka, protože otec umřel, když mu byly tři roky. V mládí navštěvoval mnoho volnočasových aktivit, například Sokola, velmi rád cestoval a chodil pěšky po celém Rakousko-Uhersku. Také zpíval v Českém pěveckém kvartetu, s nimž v roce 1905 vyrazil na turné okolo světa. Svojsík byl dobrým a chytrým žákem. Po maturitě vystudoval učitelský ústav a poté se stal středoškolským oblíbeným učitelem tělocviku a také úspěšným vychovatelem.

Svojsík měl rád svou práci a aktivně se zajímal o nové výchovné postupy ve vzdělávání i ve volnočasových aktivitách. Osudný zlom v jeho životě nastal v roce 1911,

kdy se rozhodl podniknout cestu do Anglie, aby se mohl osobně seznámit s novinkou, která se rychle šířila světem, se skautingem. Během svého pobytu v Anglii načerpal bohaté vědomosti a zkušenosti o skautingu a domů se vrátil plný energie a s odhodláním začít skauting propagovat i u nás.

Po návratu si zkusil sestavit družinu ze žáků střední školy, na které učil a začal s ní chodit na výlety do blízkého i vzdálenějšího okolí Prahy. V roce 1912 uspořádal první tábor nedaleko Lipnice nad Sázavou, na kterém se chlapci učili skautským dovednostem jako stavění skautských staveb či orientace v mapě, nechyběly však ani rozcvičky a pohybové aktivity.

Tento výchovný koncept upravil pro českou veřejnost a představil pod názvem Junák. Také vydal knihy *Základy junáctví*, *Základové skautingu* a *Skauting brannou výchovou mládeže*.

Stal se skautským náčelníkem a tuto funkci vykonával do konce svého života. Byl i členem světového skautského výboru, prezidentem Svazu slovanských skautů a skautek a docentem skautingu na Karlově univerzitě. (Šantora 2012, s. 51)

1.3.4. Z historie českého skautingu

Český skauting od svého založení (v podmínkách rakousko-uherské monarchie) zdůrazňoval národní prvky a akcentoval vztah k přírodě. Jeho zakladatelé byli převážně pedagogové. Po vzniku Československa v roce 1918 došlo k rozvoji organizace (pod názvem Junák – svaz skautů RČS) za podpory vrcholné politické reprezentace. V meziválečném období vzniklo více dětských a mládežnických organizací, které využívaly prvky skautské metody a často i pojem skauting, ale byly svázány s konkrétními politickými stranami (např. Skauti práce – sociální demokracie, Švehlovi skauti – agráři, Spartakovi skauti práce – komunisté) či církvemi (Liga katolických skautů, Legio angelica). V roce 1940 byl skauting německými okupanty poprvé zakázán. Řada oddílů pokračovala v činnosti, obvykle pod hlavičkou povoleného Klubu českých turistů. V roce 1945 došlo k obnově skautingu v podobě jednotné – oficiálně nepochitické – organizace Junák, která dosáhla rekordního počtu 250 000 členů. Po únoru 1948 byl skauting zakázán podruhé, řada skautů se stala obětí politických procesů. K dalšímu krátkodobému obnovení činnosti Junáka došlo v letech 1968 – 1970. V období normalizace pracovala řada oddílů v rámci povolených organizací – zejména jako Turistické oddíly mládeže v rámci tehdejšího ČSTV. K třetí obnově skautingu došlo 2. prosince 1989. Znovuobnovený Junák měl v devadesátých letech téměř 100 000 členů, po počátečním nadšení ovšem klesl počet členů na méně než polovinu (cca 40 000

v roce 2006). Došlo i k dílčímu štěpení hnutí (mj. z důvodů odlišného pohledu na historii a ideová východiska skautingu).

Pokles členské základny koncem 90. let byl zásadní i v tom, že výrazněji ubývalo dětí než dospělých.

V letech 2000 až 2003 si nechal Junák společností Median vypracovat několik výzkumů, zabývajících se jak vnitřním prostředím organizace, tak zejména postojem veřejnosti ke skautské organizaci i jejím vnímáním pro Junáka důležitou skupinou, jakou jsou rodiče. Cílem výzkumů bylo „*sebepoznání naší organizace a získání podkladů pro úvahu a strategii na další roky.*“ (Břicháček, Černý, Šantora, Vlčková 2003, s. 6) Zatímco z pohledu rodičů bylo vnímání Junáka poměrně pozitivní, z pohledu dotazovaných dětí byl skauting považovaný za zastaralý a příliš organizovaný. Děti také považovaly model „*slušného skauta*“ za nevynutitelný pro život. Lidé, kteří oddílem projdou, jsou podle nich slušní, ale také naivní a neúspěšní v životě. V dnešní době se podle nich prostě neuplatní. Skauty a jejich činnost si děti nejčastěji spojují s přírodou, ta pro ně ale nemá větší přitažlivost, nedokážou si představit zajímavější činnosti, které by se v ní daly provozovat. Skauting ve své tradiční formě (navazující na společnost 40. a 60. let) přestával být atraktivní.

Situace si vyžadovala změnu. Po rozsáhlé diskuzi byla XI. valným sněmem Junáka v únoru 2005 odsouhlasena Charta českého skautingu na počátku 21. století (dále jen Charta) a s ní i strategie na další postup. Dokument zdůrazňuje kontinuitu ideových východisek skautingu a zároveň nutnost reagovat na společenské změny tvorbou nového programu pro děti i nového vzdělávacího systému pro činovníky.

„Chceme, aby Junák byl organizací s pevnými hodnotovými základy na straně jedné, a s moderními, přitažlivými formami a prostředky na straně druhé. Chceme, aby rodiče vnímali Junáka jako kompetentní organizaci s jasným výchovným posláním, která jim nabízí pomoc při výchově jejich dětí a zábavným způsobem připravuje mladé lidi na smysluplné prosazení ve společnosti. Chceme, aby děti viděly skauting jako místo, kde budou přijaty skupinou svých vrstevníků, kde najdou opravdové kamarády, a skauting se pro ně stane přitažlivým dobrodružstvím se špetkou tajemství a výlučnosti, do něhož se budou chtít zapojit i ho samy aktivně utvářet. Pokud nám skutečně jde o skauting pro dnešní svět, je třeba:

1) Začít se podstatně více zajímat o problémy společnosti v níž žijeme, i světa kolem nás a méně o své problémy vnitřní.

2) S důvěrou se opřít o to, co máme společné: poslání, principy a metodu skautingu.

3) Podporovat oddíly a střediska s kvalitním programem a aktivní komunikací s veřejností, aby byly inspirací a oporou ostatním.

4) *Přijmout skutečnost, že skauting není jedinou z dobrých cest výchovy, a zároveň se smířit s tím, že se pohybujeme v prostředí, v němž musíme být schopni konkurence ve všem, kde je to třeba.*

5) *Sdílet radost z dobře vykonané práce, ze společenství, z přátelství, z naplňování myšlenky, která za to stojí.*

Konkrétně to znamená:

6) *Inovovat skautský výchovný program (např. stezka, odborky, výchovné projekty) a hledat prostředky a postupy, které osloví dnešní děti a mládež. Předávané znalosti a dovednosti posuzovat podle jejich užitečnosti pro svět v jednadvacátém století; odlišit pevné základy od zastaralých prostředků.*

7) *Přizpůsobit skautské vzdělávání inovovanému skautskému programu.*

8) *Cíleně oslovovat ty mladé lidi, které zatím oslovit neumíme. Snažit se skauting nabídnout všem, pro něž může být zajímavý.“ (Charta českého skautingu na počátku 21. století 2005, s. 2)*

1.5.4 Strategie Junáka 2022

Strategie Junáka 2022 nastiňuje, jakým směrem by se skauting v České republice měl dále ubírat. V rámci strategie je vymezeno pět základních bodů, které se bude Junák snažit naplnit. Jedná se o:

1. *„Junák bude odborníkem v oblasti výchovy a bude tak široce vnímán.*
2. *Junák bude pevně ukotven ve fungování moderní společnosti a bude přispívat k jejímu demokratickému rozvoji.*
3. *Junák bude rozrůstající se, pestré a živé společenství lidí.*
4. *Junák bude dobře fungující organizací, která poskytuje dostatečné zázemí svým členům.*
5. *Junák bude plně využívat potenciál dospělých členů.“ (skupina Náčelnictva Junáka pro strategii 2014, s. 24–25)*

V rámci této vize je kladen důraz na vytvoření fungujícího skautského vzdělávacího systému a přehledného systému kompetencí.

1.6 Organizační struktura Junáka v České republice

Výroční zpráva Junáka z roku 2018 uvádí, že v České republice je celkem 60 383 registrovaných skautů a skautek, což je o polovinu více, než tomu bylo v roce 2006. (Junák – český skaut 2018, s. 2) Takto velká a početná organizace se již nemůže obejít bez jasné

organizační struktury a nastavených pravidel. „*O celou organizaci se starají lidé, kteří prošli skautskými oddíly a mají skauting rádi. Jsou to mladí lidé, kteří dobře vědí, co skauti a skautky v oddílech potřebují, stejně jako zkušení vedoucí s mnoha léty praxe. Dohromady se snaží zajistit podporu a co nejlepší podmínky dětem i dospělým dobrovolníkům.*“ (Junák – český skaut, z. s. 2019)

Junák spravují ústřední orgány, kterými jsou valný sněm, náčelnictvo, revizní komise, rozhodčí a smírčí rada a výkonná rada. Souhrnně tyto orgány nazýváme jako ústředí.

Vyššími organizačními jednotkami jsou myšleny junácké kraje a okresy. Kraje a okresy jsou uspořádány podle územního členění České republiky. Účelem krajů a okresů je podpora skautské výchovy, poskytování zázemí pro činnost skautů, sdružování krajů a okresů a sdružování, organizování a řízení středisek v příslušném kraji či okrese.

Základní organizační jednotkou (s právní subjektivitou) jsou myšlena především skautská střediska. Jejich úlohou je řídit a zajišťovat skautskou výchovu a garantovat její kvalitu, poskytnout materiální zajištění a sdružovat členy Junáka v daném místě. Skautská střediska se skládají z jednotlivých oddílů.

Každý oddíl je vedený vedoucím (vůdcem) a jeho zástupcem, na vedení se mohou podílet další starší členové (roveři). Členy oddílu jsou děti – skauti a skautky. Některé oddíly jsou čistě dívčí nebo chlapecké, některé jsou smíšené. Děti, které chodí do oddílu, jsou rozděleny do skautských družin. Skautská družina představuje jeden ze základních výchovných prvků skautingu (více viz informace o skautské výchovné metodě). V oddíle zpravidla bývají minimálně dvě družiny, z nich každá čítá 5-12 členů. Počty družin a dětí v nich se liší, stejně tak jako věkové rozložení družin v různých oddílech. Děti jsou do družin děleny zpravidla podle svých osobnostních a dovednostních vlastností, přičemž se vždy dbá na vyváženost družin a na osobnostní sympatie dětí. V čele družiny stojí rádce, kterým se zpravidla stává ten nejstarší a nejzkušenější. Rádce je poradce, rozhoduje v důležitých situacích a zajišťuje správný chod družiny. Rádce má svého zástupce - podrádce družiny, který mu pomáhá v rozhodování a v případných dalších záležitostech, které se týkají fungování družiny. Družiny se obvykle scházejí jednou za týden na schůzkách, které vede buď rádce, podrádce nebo některý z roverů či vůdce oddílu. Schůzky zpravidla trvají hodinu a půl a děti se na nich učí skautským dovednostem a poté se na nich věnují dalším rozličným aktivitám. Většina oddílů jezdí i na výpravy, které bývají jednodenní nebo víkendové, většinou jednou až dvakrát do měsíce. Některé oddíly jezdí i na delší výpravy, například na týden o jarních prázdninách. Celý skautský rok je zakončen táborem, který představuje vyvrcholení skautské činnosti daného roku. Tábor trvá zpravidla 1 – 3 týdny.

1.7 Vodní skauti

Zvláštní, do jisté míry autonomní, skupinu v rámci Junáka tvoří vodní skauti, kteří se specializují na vodácké aktivity. Vodní skauti vycházejí ze shodných principů jako suchozemští skauti. Odlišují se však programem, který bývá obohacen vodními aktivitami (např. sjíždění řek na lodi, plachtění). Liší se také náplní odborných zkoušek i formalitami (např. barvou kroje). Tato práce se jimi blíže nezabývá.

1.8 Výchovné kategorie Junáka

V podmínkách českého skautingu jsou vymezeny výchovné kategorie dětí a mládeže, pro které je tvořen program. Výchovné kategorie se stanovují podle věku a potřeb dětí. Přesná věková hranice jednotlivých výchovných kategorií se v jednotlivých oddílech a střediscích může individuálně lišit.

1.8.1 Benjamínci

Benjamínci jsou nejmladší výchovnou skupinou ve skautu a zároveň nejnovější ustanovenou skupinou skautského hnutí. Jedná se o děti v předškolním věku od 4 do 6 let. Tato výchovná skupina slouží jako příprava pro další výchovné kategorie. V tomto období je převládající činností dětí pohybová hra. (Břicháček, 1991, s. 48, 49)

1.8.2 Vlčata a světlušky

Tuto výchovnou kategorii tvoří děti ve věku 7 – 10 let. Děti se už nacházejí ve školním věku, kdy musí plnit své povinnosti doma i ve škole. Děti mají v tomto věku mnoho energie a nevydrží se delší dobu soustředit na jednu věc. Proto potřebují hodně pohybu, díky kterému se mohou uvolnit. V tomto období je stále hra hlavní dětskou činností, přičemž děti se začínají učit i hravou formou pracovat. (Břicháček 1991, s. 49-53)

1.8.3 Skauti a skautky

Do této kategorie spadají děti ve věku 11 – 15 let. V tomto věku probíhá nástup puberty a s ním i dospívání. I v tomto období jsou pro děti stále velmi důležité hry, ve kterých stoupá význam dodržování pravidel. Narůstá význam pracovních činností, kterými je například vaření či zacházení s různými nástroji. Děti také mají velkou fantazii, která se dá využít v tvorbě programu. (Břicháček 1991, s. 53-57)

1.8.4 Roveři a rangers

Tato výchovná skupina je stěžejní pro tuto práci. Chlapci se označují jako roveři, děvčata jako rangers. Souhrnný název pro tuto skupinu zní roveři.

Tuto skupinu tvoří mladí lidé, kteří z valné většiny prošli skautskou výchovou, ale již nejsou pouze příjemci výchovného a vzdělávacího působení, ale také sami program vytvářejí. Jedná se o chlapce a dívky ve věku 15 – 24 let.

Podle Břicháčka (2000, s. 8) jsou roveři (v překladu poutníci) definováni vývojovým obdobím adolescence. Toto období života je charakteristické hledáním sama sebe i svého místa ve světě, dokončováním střední školy, rozhodováním o dalším směřování svého života, hledáním partnera, rozvojem vlastní identity, experimentováním či hledáním smyslu života.

Podle Vágnerové (2012, s. 372) je smyslem tohoto období *„poskytnout jedinci čas a možnost, aby porozuměl sám sobě, zvolil si, čeho chce v budoucnosti dosáhnout a osamostatnil se ve všech oblastech.“*

Velmi důležitým bodem je také *„přechod od výchovy k sebevýchově. Ten se projeví v úsilí o vzdělávání, poznávání i o mravné chování na základě vlastních názorů a vlastní vůle.“* (Břicháček 1991, s. 63)

Roveři jsou mladí lidé, už to nejsou děti, znají své životní hodnoty a na své cestě zvládají pomáhat i ostatním. Často pomáhají vést družiny a oddíly. Učí se přebírat odpovědnost, organizovat sebe i druhé, komunikovat, spolupracovat a být ohleduplní.

Pro mladé lidi v tomto věku se otevírá veliké množství možností, a to nejen skautských. Mají spoustu zájmů, chtějí cestovat, jsou na ně kladeny vyšší nároky ve škole... Z tohoto důvodu část z nich odchází v tomto období ze skautingu nebo se mu věnuje jen zčásti. Ti, kteří zůstanou, pomáhají v oddíle nebo středisku. Od 15 let si mohou udělat čekatelský kurz a čekatelskou zkoušku, která je opravňuje ke spoluúčasti ve vedení oddílu či tábora a k pořádání krátkodobých akcí.

Roveři si kromě služby v oddíle také již z velké míry tvoří svůj program sami. Mohou působit v roverských kmenech nebo je zakládat (viz dále). Pro rovery se nabízí veliká škála volnočasových a vzdělávacích kurzů, projektů a mezinárodních akcí, kde si mohou užít spoustu zábavy, něco nového se naučit a poznat zajímavé lidi. (Kučerová 2014, s. 49)

Pro udržení kontinuity vedení oddílu jsou roveři nenahraditelní. Z jejich řad vyrůstají noví vedoucí. Životním zájmem oddílů a středisek je podporovat jejich specifický program, a tak je ve skautingu udržet.

Roverský kmen

Odrostlí skauti a skautky, kteří dospěli do roverského věku, se v některých oddílech či střediscích sdružují do roverských kmenů. Roverský kmen je ekvivalentem skautské družiny. Tato roverská družina se schází a tvoří si svůj vlastní program. (Břicháček 2000, s. 16-18) Roverský kmen tvoří minimálně osm roverů a k tomu jeden vedoucí, který disponuje vůdcovskou zkouškou. *„Roverský vůdce je ten, který své nadšení přenáší na ostatní. Jak se potom dalo dál daří, roverský vůdce poznenáhlu ustupuje do pozadí a stává se jedním z ostatních.“* (Martinková 2018, s. 22)

Roverský program

Roveri si v rámci roverského kmene vytváří svůj vlastní program, který bývá zpravidla náročnější než ten pro děti. Roverský program má své nástroje, které představují osm oblastí roverské cesty. Tyto oblasti jsou výzvy, projekty, zahraniční aktivita, roverské akce, kurzy, oddíl a odborky. Program by měl být vždy dobře připraven a přispívat k osobnímu rozvoji jeho účastníků. Po konci náročnějších akcí by měla následovat reflexe.

Roverský program je nadále neoddělitelně spjatý se skautskou výchovnou metodou. (Martinková 2018, s. 22-24)

2 Výchova a vzdělávání

Skauting je v první řadě výchovná organizace, snažící o zlepšení světa skrze výchovu dětí a mládeže, jež by později měla vést k individuální sebevýchově každého jednotlivce a jeho osobnímu všestrannému rozvoji. Výchova však neodmyslitelně souvisí i se vzděláváním a sebevzděláváním každého individua. V této kapitole jsou uvedeny základní informace o výchově, sebevýchově, vzdělávání a sebevzdělávání.

2.1 Výchova a sebevýchova

Systematická výchova dětí a mládeže je velmi důležitá. Připravuje jedince na osobní i veřejný život. Podle Jedličky (2014, s. 109) „*výchovu chápeme jako soustavný, systematický a vědomě řízený proces, v němž si lidský jedinec osvojuje dovednosti, znalosti hodnoty a postoje, které mu umožňují funkční zapojení do občanské společnosti.*“ Výchovou zprostředkováváme znalosti, dovednosti a postoje, které jsou společností pokládány za důležité pro předání dalším generacím. Cílem výchovy je, aby jedinec, na nějž je výchovně působeno, dosáhl pozitivních změn.

Výchova je i cestou k sebevýchově, kdy jedinci postupně přejímají zodpovědnost za své chování a jednání a vychovávají sami sebe. „*Sebevýchovu definujeme jako cílevědomý, plánovitý a systematický proces formování vlastní osobnosti člověka.*“ (Kohoutek 2009)

2.1.1 Výchova a sebevýchova ve skautingu

Ve skautingu je výchova a na ni navazující sebevýchova zásadní. K dosažení všech cílů používá svou vlastní komplexní, ucelenou skautskou výchovnou metodu platnou pro všechny věkové kategorie, která byla popsána v kapitole 1.3.

Skauting je cestou „*vylepšování*“ světa skrze sebevýchovu mladých lidí k hodnotám, které mají smysl. Posláním skautingu je usilovat o „*všestranný rozvoj jednotlivce na základě jeho osobního rozhodnutí, zacílený k jeho plnohodnotnému zapojení do lidského společenství.*“ Skauting „*vede mladého člověka na cestě osobního růstu, je soustavou výchovy a sebevýchovy vedoucí k upevňování charakteru, vytváření hodnotového systému, rozvoji dovedností a znalostí.*“ (Voňavková, et al. 2014, s. 13). Skauting neusiluje jen o to, aby člověk nebyl špatný; usiluje o to, aby činil dobro. Proto je součástí skautské sebevýchovy i zásada vykonat každý den alespoň jeden dobrý skutek. Rovněž výchova k odpovědnosti vůči druhým vychází z činů – ze skutečné služby společnosti a bližním.

2.2 Vzdělávání

Vzdělávání představuje velmi důležitý, celoživotní proces, který jedincům umožňuje získávat nové poznatky, znalosti, dovednosti, vědomosti a návyky. Také jedincům umožňuje dosáhnout kvalifikace, kterou mohou dále využívat pro svou vlastní potřebu a činnosti.

Veteška a Tureckiová (2008, s. 7) vymezují vzdělávání takto „*vzdělávání je proces, v němž si prostřednictvím vyučování jedinec osvojuje soustavu poznatků a činností, kterou vnitřním zpracováním – učením – přetváří ve vědomosti, znalosti, dovednosti a návyky. Vzdělávání se odehrává mezi dvěma činiteli: mezi vzdělavatelem (učitelem, lektorem) a vzdělávaným (žákem, studentem, účastníkem).*“

Tato definice naznačuje, že hlavní část vzdělávání se odehrává ve vzdělávacích institucích prostřednictvím vyučování mezi lektorem a žákem. Další z definic chápe pojem již v širší rovině. Jarmila Skalková chápe pojem vzdělávání jako „*výsledek procesů, které se záměrně, soustavně a organizovaně rozvíjejí při vyučování. Tím ovšem nepopíráme význam vzdělávacích procesů mimo vyučování.*“ (Skalková 1999, s. 28)

Toto vymezení se zdá být již komplexnější, snaží se nám naznačit, že vzdělání není jen proces, který pobíhá ve škole při vyučování, ale že probíhá i mimo něj.

Jednou z dalších možných definic vzdělávání je tato: „*Vzdělávání je plánovitá činnost, která má jednotlivci nebo skupině vzdělávaných pomoci dosáhnout požadované způsobilosti, naučit se dělat správné věci a využívat osvojených znalostí a dovedností v praxi.*“ (Barták 2007, s. 11)

Tato definice již vzdělávání spojuje se získáním nějaké kvalifikace a zároveň upozorňuje na to, že podstatou vzdělávání je naučit se nové věci a osvojit si dovednosti proto, abychom je dále mohli využívat v praxi.

V České republice je vzdělávání velmi podporováno a ceněno. V dnešní době se zastává názor, že každý člověk by měl mít možnost vzdělávat se v průběhu celého svého života. Díky vzdělávání jsou lidé flexibilnější a lépe se přizpůsobují nečekaným změnám. V roce 2007 vznikla strategie celoživotního učení ČR, která je v souladu s dokumenty, které vydala Evropská unie. Důležité je také zmínit, že vzdělávání ať už ve formálním vzdělávacím systému nebo mimo něj je bráno jako propojený celek, ve kterém je možné různé kompetence získávat různými způsoby a lidé si své vzdělání nebo kvalifikaci mohou rozšířit o potřebné dovednosti kdykoliv během svého života. Vzdělávání by však také „*mělo zajistit, že se člověk „naučí učit se“ a že bude mít k učení pozitivní postoj.*“ (MŠMT, 2007, s. 9) Tento výňatek nám jasně naznačuje, že cíl vzdělávání není jen o získávání formálního vzdělávání a dalších

kvalifikací, ale je zde také silný faktor v naučení se sebevzdělávat. Vzdelávání by lidi mělo podnítit k tomu, aby se sami začali o problémy zajímat do větší hloubky a zároveň si sami vyhledávali nové informace o aktuálním dění ve společnosti a zdokonalovali se v jakékoliv oblasti.

2.2.1 Formální vzdělávání

Formální vzdělávání je „vzdělávání, které je realizováno ve vzdělávacích institucích, zpravidla ve školách. Jeho funkce, cíle, obsahy, organizační formy a způsoby hodnocení jsou definovány a vymezeny právními předpisy. Zahrnuje získávání na sebe zpravidla navazující stupně vzdělání, jejichž absolvování je potvrzováno příslušným osvědčením.“ (MŠMT 2007, s. 86) Z této definice nám jasně vyplývá, že formální vzdělávání je takové, které je schválené, podporované a vymezené státním systémem. Vzdělávání může a nemusí mít více stupňů a jeho zdárné absolvování je ukončené získáním příslušného osvědčení.

2.2.2 Neformální vzdělávání

Neformální vzdělávání se uskutečňuje mimo formální vzdělávací systém a nevede k dosažení určitého kvalifikačního stupně, člověk nezískává žádná osvědčení ani další kvalifikace. Toto vzdělávání je čistě dobrovolné a rozšiřuje jeho respondentům kompetence a může zlepšit jejich společenské i pracovní uplatnění. Neformálně se lze vzdělávat i v neziskových organizacích a patří sem organizované volnočasové aktivity pro děti, mládež a dospělé, kurzy, školení, přednášky. Pro realizaci tohoto druhu vzdělávání je podmínkou účast odborného lektora. (MŠMT 2007, s. 86 - 87)

2.2.3 Informální vzdělávání

Informální vzdělávání „je chápáno jako proces získávání vědomostí, osvojování si dovedností a kompetencí z každodenních zkušeností a činností v práci, v rodině, ve volném čase. Zahrnuje také sebevzdělávání.“ (MŠMT 2007, s. 9) Na rozdíl od předešlých typů vzdělávání, tento typ probíhá mimo vzdělávací instituce a bývá nesystematické a neorganizované. Informální vzdělávání může být cílené, ale velmi často probíhá nezáměrně v každodenních životních situacích. Například probíhá při komunikaci s lidmi, během aktivního trávení volného času, na kulturních a společenských akcích. Prostřednictvím informálního vzdělávání osoba získává nové dovednosti, znalosti zkušenosti či postoje.

Systematické členění informálního vzdělávání navrhuje Schugurensky (2000, s. 3-5).

1. Doprovodné učení (Incidental learning)

Doprovodné učení představuje učení se zkušenostmi bez předchozího záměru něco se naučit. Po prožití určité zkušenosti ale dojde k uvědomění si, že se člověk něco naučil. Je to učení neúmyslné, ale vědomé.

2. Sebevzdělávání (Self-directed learning)

Sebevzdělávání se týká „vzdělávacích projektů“ prováděných jednotlivci (samostatně nebo jako součást skupiny) bez pomoci „vzdělavatele“ (učitele, instruktora, facilitátora), je úmyslné i vědomé. Je záměrné, protože jedinec má za cíl něco se naučit ještě před začátkem procesu učení a je vědomé v tom smyslu, že si člověk uvědomuje, že se něco naučil.

Jan Průcha (2008, s. 260) definuje pojem sebevzdělávání jako, „vzdělávání, v němž si jedinec převážně sám stanovuje cíle, vybírá učivo, volí metody, motivuje sám sebe, řídí a kontroluje své učení, hodnotí kvalitu svého učení a přijímá další rozhodnutí.“

Sebevzdělávání vede k sebezdokonalování se a rozvoji vlastní osobnosti. Během sebevzdělávání je důležité hlavně to, že se člověk sebevzdělává sám a dobrovolně, není zde však žádná kontrola a ověření správnosti získaných informací. Pozitivem však je to, že si každý může individuálně zvolit své vlastní tempo, které mu vyhovuje pro získávání nových poznatků. Sebevzdělávání je téměř vždy postaveno na nějakém pevném základu studijní opory, která se dělí na:

- „Literární (učební texty, knihy, časopisy, noviny apod.);
- Klasické prostředky masové komunikace (televize, rádio);
- Neliterární (zvukové záznamy, videozáznamy apod.);
- Klasické trenažéry (nácvik senzorických a motorických dovedností);
- Elektrotechnická média (internet).“ (Mužik in Zormanová 2005, s. 42)

3. Socializace (Socialization)

Socializace (také označovaná jako bezděčné učení) odkazuje na vnitřní ztotožnění se s hodnotami, postoji, chováním, dovednostmi atd., ke kterým dochází v každodenním životě. Nejen, že subjekt nemá žádný záměr něco se naučit, ale ani si neuvědomuje, že se něco naučil. (Schugurensky 2000, s. 4 – 5)

3 Formy a metody vzdělávání

V této kapitole jsou popsány formy a metody vzdělávání. Nejprve je uvedena charakteristika a rozdělení jednotlivých forem a metod z didaktického hlediska a dále je zde jejich aplikace ve skautingu s důrazem na věkovou skupinu roverů. Znalost této problematiky je pro budoucí skautské vedoucí přínosná, protože díky ní mohou vymýšlet atraktivní programy pro děti. Zároveň i roveři si na vzdělávacích kurzech procházejí programy, které využívají poznatků těchto forem a metod.

Organizační formy vzdělávání

Organizační formy určují uspořádání vzdělávacího procesu, jeho podmínky, uspořádání prostředí, okolnosti a způsob organizace činností. Význam tohoto pojmu však dosud není ustálen. (Průcha, Walterová, Mareš 2013, s. 79) „*Organizační formy vyučování můžeme chápat jako širokou škálu možností a variant řízení výuky, ze které si vybíráme podle uvedených faktorů a reálných podmínek.*“ Přičemž „*každá z organizačních forem je součástí celého systému, který má určitou teoretickou koncepci. Organizace je konkrétním vyjádřením tohoto systému a realizací jeho teoretické koncepce. Existuje tedy závislost určité organizační formy na dané teoretické koncepci.*“ (Solfronk 1991, s. 56)

Formy výuky je možné dělit různým způsobem podle:

- charakteru výukového prostředí (výuka ve třídě, v dílně, v muzeu, ...)
- délky trvání (vyučovací hodina, speciální kurz, ...)
- vztahu k osobnosti žáka (výuka hromadná, individuální, ...)

Jarmila Skalková (1999, s. 204) vyčlenila jako základní vyučovací formy:

- a) „*Frontální vyučování v systému vyučovacích hodin,*
- b) *Skupinové a kooperativní vyučování,*
- c) *Individualizované a diferencované vyučování,*
- d) *Systém různých organizačních forem uplatňovaný při realizaci projektů a integrovaných učebních celků,*
- e) *Domácí učební práce žáků.*“ (Skalková, 1999, s. 204)

Jednotlivé formy se v praxi mohou různě prolínat. Vyučující by měl volit vždy tu nejvhodnější metodu v závislosti na cíli své činnosti, charakteru probírané látky, individuálních zvláštностech žáků a možnostech školy nebo daného prostředí, ve kterém se výuka odehrává.

Frontální vyučování v systému vyučovacích hodin

Jedná se o hromadné vyučování velké skupiny lidí, např. přednáška na vysoké škole. Výuka je naplánovaná, soustavná a probíhá v určitém čase.

Skupinové a kooperativní vyučování

Skupinové vyučování probíhá v malých skupinkách, ve kterých je 3-5 žáků, kteří mají za úkol spolupracovat na řešení zadaného úkolu. Skupinová práce v žácích rozvíjí skupinového ducha, zodpovědnost, spolupráci, komunikaci, samostatnost, kritické uvažování a podněcuje je k vlastním nápadům a iniciativě.

Tato forma vyučování také klade velké nároky na lektora především na jeho sociálně psychologické a pedagogické dovednosti a dobrou přípravu pracovního prostředí a úkolů. Lektor musí žáky dobře znát a správně je rozdělit do skupin, aby mezi žáky nevznikaly zbytečné konflikty.

Kooperativní vyučování „je založeno na principu spolupráce při dosahování cílů. Výsledky jedince jsou podporovány činností celé skupiny a celá skupina má prospěch z činnosti jednotlivce. Základními pojmy kooperativního vyučování jsou tedy sdílení, spolupráce, podpora.“ (Kasíková in Skalková 1991, s. 27)

Úspěch jednotlivce může dopomoci k úspěchu celé skupiny. Je proto velmi důležité, aby si celá skupina navzájem pomáhala a společně hledala řešení úkolů.

Individualizované a diferencované vyučování

Během individualizovaného vyučování se lektor snaží přizpůsobit práci každému žákovi zvláště podle jeho individuálních schopností a dovedností. Individualizované vyučování souvisí i s jeho vnitřní diferenciací. Diferenciace vyučování se vyznačuje tvorbou různých úkolů, díky kterým se žáci učí.

Systém různých organizačních forem uplatňovaný při realizaci projektů a integrovaných učebních celků

Do této skupiny se řadí organizační formy, které probíhají v různém prostředí, které probíhá mimo školu.

Exkurze

Exkurze je organizační forma výuky, která probíhá mimo školní prostředí a snaží se žákům názorně přiblížit nějaké nové místo či činnost.

Projektové vyučování

V rámci projektového vyučování žáci pracují na komplexních teoretických či praktických úkolech, díky čemuž mohou nabírat nové zkušenosti a dovednosti. Projekt, na kterém žáci pracují, může mít různý rozsah. Některé projekty trvají den, některé týden,

některé mohou trvat i celý školní rok. U projektů se dbá na to, aby byl jejich obsah propojený s běžným životem. Zaměření projektů je různé. Může se týkat pouze jednoho vyučovaného předmětu – tématu, nebo může být propojené s více předměty.

Domácí učební práce žáků

Za organizační formu vyučování lze pokládat i domácí učební práci (domácí úkoly). Domácí úkoly podporují samostatnou práci žáků a učí je samostatně pracovat i mimo školní prostředí. Domácí úkoly by v žácích měly vzbuzovat zájem o probíranou učební látku, o porozumění předmětu a podněcovat je k dalšímu vzdělávání v tématu.

Skauting vzdělává, vychovává a naplňuje volný čas dětí a mládeže s využitím různých forem vzdělávání. Děti a roveři se obvykle setkávají na pravidelných schůzkách každý týden, a výpravách jednou za 14 dní o víkendu (jednodenní nebo vícedenní), třítýdenních táborech o prázdninách, příležitostných akcích pořádaných střediskem nebo v rámci Junáka. Aktivitami může být výlet, expedice, beseda, soutěž, projekt... Činnost v oddíle je většinou skupinová (družina, roverský kmen), ale může být i individualizovaná a hromadná. Schůzky družin a roverských kmenů probíhají v klubovnách, v přírodě nebo i ve městě, výpravy obvykle v přírodě.

Formy vzdělávání budoucích skautských vedoucích jsou rozpracovány v následující kapitole 4 - Skautský vzdělávací systém. Jedná se o vzdělávací kurzy, zážitkové akce, sebevzdělávání a důležité jsou i zkušenosti z vlastní skautské minulosti v dětském věku a oddílová činnost.

3.1 Výukové metody

Pojem metoda vyjadřuje postup nebo cestu k cíli. Podle Lucie Zormanové (2007, s. 141) „*pojem výuková metoda patří mezi základní didaktické kategorie a označuje didaktické prostředky, jejichž použitím dosáhneme výchovně – vzdělávacího cíle. Výukovou metodu lze definovat jako cílený a záměrný postup, dle kterého se uskutečňuje výchovně-vzdělávací proces.*“

Podle Jarmily Skalkové (1999, s. 166) „*pod pojmem vyučovací metoda chápeme způsoby záměrného uspořádání činností učitele i žáků, které směřují ke stanoveným cílům.*“

Podle Maňáka a Švece (2003, s. 26) můžeme metodu definovat „*jako soubor vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáků.*“

V obecné didaktice existuje více různých dělení výukových metod podle různých autorů.

V knize Výukové metody J. Maňák (2003, s. 49) předkládá uspořádané a komplexně zpracované utřídění výukových metod. V tomto uspořádání jsou výukové metody řazeny do tří skupin, které jsou pojmenované jako metody klasické, aktivizující a komplexní, které se stupňují jejich složitostí. Tyto skupiny se poté ještě dále člení na jednotlivé dílčí podskupiny.

Tab. 1: Přehled výukových metod (Josef Maňák, Vlastimil Švec, 2003, s. 49)

Klasické metody	
Metody slovní Vyprávění Vysvětlování Přednáška Práce s textem Rozhovor Metody názorně-demonstrační Předvádění a pozorování Práce s obrazem Instruktáž	Metody dovednostně-praktické Napodobování Manipulování, laborování a experimentování Vytváření dovedností Produkční metody
Aktivizující metody	
Metody diskusní Metody heuristické, řešení problémů Metody situační	Metody inscenační Didaktické hry
Komplexní výukové metody	
Frontální výuka Skupinová a kooperativní výuka Partnerská výuka Individuální a individualizovaná výuka samostatná práce žáků Kritické myšlení Brainstorming Projektová výuka	Výuka dramatem Otevřené učení Učení v životních situacích Televizní výuka Výuka podporovaná počítačem Sugestopedie a superlearning Hypnopedie

Dle Skalkové (1999, s. 170) se „v konkrétním vyučovacím procesu uplatňují různé vyučovací metody souběžně a ve vzájemném propojení.“

To platí i pro vzdělávání ve skautingu, stejně tak pro vzdělávání dětí jako pro vzdělávání budoucích skautských vedoucích.

3.1.1 Klasické výukové metody

Metody slovní

Slovní metody se řadí mezi důležité pedagogické postupy již od pradávna a svůj význam neztratily ani v současnosti. Řeč je pro člověka důležitým nástrojem, díky kterému může snadno a rychle předávat informace, komunikovat a zobecňovat své myšlení. Mezi tyto metody se řadí například přednáška, vyprávění či vysvětlování.

Tyto metody jsou pro vzdělávání budoucích skautských vedoucích nezbytné. Velmi často je třeba během vzdělávání něco vysvětlit, či udělat přednášku pro větší množství roverů. Stejně tak je důležité vyprávění příběhů, které je možné zařadit do her, učení či ho zařadit do symbolického rámce skautského programu.

Tyto metody se ve skautingu používají, nicméně jsou spíše podporou a návodem pro praktickou činnost, protože stěžejní pro činnost skautů je učení se zkušeností, díky které se skauti mohou naučit a dlouhodobě si zapamatovat mnohem více informací než pouhým poslechem přednášky.

Metody názorně-demonstrační

Metody názorně-demonstrační využívají principu názornosti, zobrazování jevů a předvádění věcí. Mezi tyto metody patří předvádění a pozorování, práce s obrazem a instruktáž.

Tyto metody jsou pro roverský program také důležité. Před každou skautskou činností probíhá instruktáž. Skautské aktivity bývají velmi často doplněny obrazovým materiálem. Jak je známo, tak i pozorováním druhých při práci se skauti mohou mnoho věcí naučit. Pozorování je často spojeno s přírodou, s pozorováním živých organismů v ní.

Metody dovednostně-praktické

Pro metody dovednostně - praktické je typické to, že si účastníci vzdělávacího procesu mohou vše sami vyzkoušet a díky svému vlastnímu zážitku a úsilí, které vynaložili, si vykonané věci lépe zapamatují. Jedná se hlavně o rozvoj a osvojení motorických a psychomotorických dovedností, které vedou ke tvorbě produktů. Je možné se díky nim zlepšovat v pracovních i technických dovednostech.

Mezi tyto metody se řadí napodobování, manipulování, laborování a experimentování a vytváření dovedností.

I tyto metody do skautské vzdělávací činnosti neoddělitelně patří. Pro rovery je důležité experimentovat a věci si zkoušet v praxi. Velmi často je součástí vzdělávacích aktivit výroba nejrůznějších věcí, velmi často z přírodních materiálů, či pokusy a experimenty.

3.1.2 Metody aktivizující

Aktivizující metody je možné vymezit jako „*postupy, které vedou výuku tak, aby se výchovně-vzdělávacích cílů dosahovalo hlavně na základě vlastní učební práce žáků, přičemž důraz se klade na myšlení a řešení problémů.*“ (M. Jankovcová, J. Průcha, J. Koudelka 1988 in Maňák 2003, s. 105) Z této definice vyplývá, že tyto metody podporují seberozvoj žáků v oblasti tvořivosti, zodpovědnosti a samostatnosti. Zároveň žáci mají při tvorbě úkolů možnost se seberealizovat. Jedná se o metody diskusní, metody heuristické, řešení problémů, metody situační, metody inscenační a didaktické hry.

Metody aktivizující jsou pro skautskou vzdělávací činnost zcela zásadní, protože pro skauting je zásadní učit se na základě vlastních zkušeností, a to hlavně z toho důvodu, že člověk se nejlépe naučí vlastní praxí, zkušeností. Vlastní poznatky poté vedou k sebevýchově.

Velmi často se využívají i simulace nejrůznějších situací, kdy roveři musí aktivně řešit nejrůznější situace. Nejčastěji se simulace využívají ve zdravotědě. Časté je také hraní rolí v rámci krátkých scének nebo dramatizace nejrůznějších situací.

Didaktické hry jsou nejzásadnější metodou pro skauting, protože zahrnují mnoho nejrůznějších aktivit. Hra je „*jedna ze základních forem činnosti (vedle práce a učení), pro niž je charakteristické, že je to svobodně volená aktivita, která nesleduje žádný zvláštní účel, ale cíl a hodnotu má sama v sobě.*“ (Maňák 2003, s. 126)

Skauting věří, že téměř vše se dá předat metodou hry, která má obrovský výchovný i vzdělávací potenciál. Hrají si nejen děti, ale i dospělí. Hra bývá zábavná, poučná, fyzicky či psychicky náročná. Díky hře se skauti mohou naučit mnoho věcí, zažívat nové situace, vítězství i prohry a učit se prostřednictvím svých přímých zážitků. Hra přispívá i k rozvoji sociálních, kreativních a estetických kompetencí. Díky hře mohou její účastníci jednat spontánně a svobodně. I budoucí skautští vedoucí se na kurzech připravují ke zkouškám především pomocí hry.

3.1.3 Komplexní výukové metody

Podle Maňáka (2003, s. 131) „jde o složité metodické útvary, které předpokládají různou, ale vždy ucelenou kombinaci a propojení několika základních prvků didaktického systému, jako jsou metody, organizační formy výuky, didaktické prostředky nebo životní situace.“

Do této skupiny metod patří frontální výuka, skupinová a kooperativní výuka, partnerská výuka, individuální a individualizovaná výuka, samostatná práce žáků, kritické myšlení, brainstorming, projektová výuka, výuka dramatem, otevřené učení, učení v životních situacích, televizní výuka, výuka podporovaná počítačem, sugestopedie a superlearning, hypnopedie.

Velmi často je ve skautingu využívána práce ve skupinách, která tvoří i jeden bod skautské výchovné metody – družinu. Práce ve skupinách je ve skautingu klíčová, protože přináší možnost učit se spoluprací, komunikaci a stávat se členem společenství. Skauting se snaží podpořit nejen kooperaci, ale i vlastní iniciativu a hledání individuálních hranic.

Ve skautingu tedy nalezneme jak skupinové, tak individuální úkoly a výzvy. Při individuální činnosti je možné rozvíjet samostatné a kritické myšlení, které vede k samostatnosti. Stejně tak je často využíván brainstorming, který se často využívá před začátkem tvorby delších akcí. Mladí vedoucí akcí ho často využívají při plánování programu.

Projektová výuka je ve skautingu také obvyklá. Oddíly tvoří své vlastní projekty nebo se zapojují do stávajících projektů.

Výuka dramatem se taktéž hojně využívá. Díky ní je možné u dětí i roverů podpořit jejich umělecké dovednosti a vyjadřování emocí. Proces vzdělávání ve skautu je vždy v rámci otevřeného učení, kdy se podporuje samostatná a aktivní práce a je zde snaha propojovat informace z různých skautských i neskautských témat. Skauting je taktéž otevřen rodičům a široké veřejnosti.

Učení se v životních situacích je orientováno „na životní dění, na prožívání autentických příběhů, na řešení reálných problémů.“ (Maňák 2003, s. 178) Skauting se prolíná s reálným životem a simulace reálných situací přispívají k lepšímu uvědomění si problémů. Občas může být skautská činnost doplněna i audiovizuálním programem.

Roste i podpora a záliba v používání počítačů a moderních technologií. Například se ve skautské činnosti využívají GPS nebo vysílačky, telefony, fotoaparáty, videokamery či drony.

Prvky sugesce jsou ve skautingu také využívány. Při některých hrách se jedná například o přesvědčování, opakování či symbolizaci. Využívá se i relaxace, práce s hlasem, oddechové aktivity i superlearning. Hypnopedie vyžaduje velmi specifické podmínky a ve skautingu se nerealizuje.

4 Skautský vzdělávací systém

V této kapitole je popsán skautský kompetenční model a systém vzdělávání činovníků. Obecně představuje jednotlivé kvalifikační a nekvalifikační skautské vzdělávací kurzy.

Junák chápe vzdělávání činovníků nejen užitkově jako nutnou podmínku získání dostatku vedoucích i dalších pracovníků v organizaci, ale i jako cestu k osobnímu rozvoji svých dospívajících a dospělých členů.

Základním dokumentem zakotvujícím organizaci vzdělávání a kvalifikační stupně je Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků. Pojem činovník představuje obecné označení nositele nějaké skautské funkce počínaje čekatelem.

Vzdělávací akce jsou rozděleny na kvalifikační a ostatní. Kvalifikační kurzy připravují k určité zkoušce a jejich obsahová náplň vychází z požadavků příslušné kvalifikační zkoušky. Ostatní kurzy jsou zaměřené na podchycení zájmu účastníků o setrvání v organizaci a jejich osobní rozvoj. Totéž mají zajistit i kurzy zážitkové.

Základní doporučenou formou vzdělávání činovníků jsou lesní školy a kurzy. Pojem lesní znamená, že tyto kurzy zahrnují formu alespoň týdenního tábora.

Pro lepší přehlednost je přehled kurzů uveden v následující tabulce.

Tab. 2: Přehled kurzů (Orlová 2018, s. 24-25)

Typ kurzu		
Vzdělávací kurzy	a) Kvalifikační	Čekatelské kurzy
		Zdravotnické kurzy
		Vůdcovské kurzy
		Instruktorské lesní školy
	b) Ostatní	Lesní kurzy a školy
Zážitkové kurzy	c) Nekvalifikační	

4.1 Skautský kompetenční model

Cíle skautského vzdělávání vycházejí ze skautského kompetenčního modelu, který tvoří soustava obecných okruhů kompetencí, jež jsou postupně dále rozpracovávány a konkretizovány pro potřeby jednotlivých kvalifikací. Kompetence v nejširším smyslu je definována jako souhrn znalostí, dovedností, schopností, zkušeností, postojů a dalších charakteristik, které člověku umožňují zvládnout určitou specifickou činnost.

Ve skautingu je pojem kompetence obvykle chápán poněkud úžeji – jako znalosti, dovednosti, postoje a návyky žádoucí k výkonu určité funkce.

Kompetenční okruhy lze rozdělit na:

Všeobecné (jsou obecně uznávané jako předpoklad úspěšné činnosti i v jiných organizacích)

- Komunikace
- Plánování a organizování
- Prevence a zvládání krizových situací
- Práce v týmu a vedení
- Reflexe a sebereflexe

Okruhy specificky skautských kompetencí

- Rozvoj dětí a dospělých
- Skauting

Skautský kompetenční model definuje, co by mělo být rozvíjeno u činovníků v rámci jejich činnosti v oddílech i v rámci vzdělávacích akcí. Na kompetenční model navazují profily obsahující popis konkrétních schopností, znalostí, dovedností, postojů a dalších charakteristik, které by měli činovníci mít. Některé z nich jsou označeny jako ověřované (zkoušené). Ověřované znalosti, schopnosti, dovednosti a další charakteristiky vychází z kompetenčního modelu, ale tvoří jen jeho podmnožinu.

Kupříkladu kompetenční okruh skauting zahrnuje téma skautské dovednosti s obecnou formulací: Má skautské a tábornické dovednosti umožňující realizaci programů v přírodě a rozvoj dětí v souladu s metodickými nástroji Junáka.

U vůdcovské zkoušky je předepsané zvládnutí následujících konkretizovaných kompetencí (Junák – český skaut, z.s. 2017, s. A1 – A10) :

- 1) Ovládá a předává členům oddílu běžné dovednosti potřebné pro samostatný praktický život.
- 2) Ovládá a předává členům oddílu dovednosti potřebné pro přežití v přírodě i za ztížených podmínek.
- 3) Rozvíjí fyzickou zdatnost členů oddílu.
- 4) Umí po materiální a organizační stránce připravit a uspořádat stálý letní tábor v přírodě.

4.2 Skautské kvalifikační stupně

Systém kvalifikačních stupňů se skládá z:

- a) *kvalifikačních stupňů určených pro vychovatele dětí a mládeže, kterými jsou čekatelská zkouška a vůdcovská zkouška;*
- b) *kvalifikačních stupňů pro činovníky zajišťující vodácké aktivity, kterými jsou zkouška vodáckého minima a kapitánská zkouška;*
- c) *kvalifikačního stupně určeného pro vedení oddílů s členy Kmene dospělých, kterým je zkouška pro vedení klubu dospělých;*
- d) *kvalifikačních stupňů určených pro ty, kteří působí ve výchově a vzdělávání činovníků. Těmito stupni jsou odborné činovnícké kvalifikace pro jednotlivé obory skautské činnosti a instruktorská kvalifikace;*
- e) *kvalifikačních stupňů určených pro činovníky zajišťující organizační a hospodářské zázemí výchovné práce, což je střediskové minimum, organizační zkouška a hospodářská zkouška).*(Junák – český skaut, z.s. 2017, s. 9 – 10)

Řád pro vzdělávání a navazující dokumenty stanovují náplň zkoušek pro získání jednotlivých kvalifikačních stupňů ve vazbě na skautský kompetenční model a přesně popisují složení a požadovanou kvalifikaci členů zkušebních komisí. Forma zkoušky je v kompetenci předsedy zkušební komise, zásadně ale nejde o pouhé ústní zkoušení teorie.

V následujícím textu bude podrobněji rozpracována problematika kvalifikace čekatele a vůdce oddílu.

Čekatel

Absolvent čekatelské zkoušky je kvalifikován ke spoluúčasti na vedení oddílu nebo k vedení jednotlivé krátkodobé akce se souhlasem a podle pokynů vedoucího.

Čekatelskou zkoušku lze vykonat od věku 15 let, je nutný souhlas vedoucího oddílu a střediska uchazeče.

Podmínkou složení čekatelské zkoušky je samostatná příprava a realizace vícedenní akce pro alespoň jednu družinu. Dále jsou zkušební komisí ověřovány předepsané kompetence (viz příloha č. 1).

Vůdce

Absolvent vůdcovské zkoušky je kvalifikován k samostatnému vedení oddílu nebo tábora. Vůdcovská zkouška je současně akreditována u Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy jako obecná kvalifikace opravňující k vedení zotavovací akce.

Vůdcovskou zkoušku lze vykonat od věku 18 let, podmínkou je mj. složená čekatelská zkouška, absolvovaný zdravotní kurz, souhlas vedoucího oddílu a střediska uchazeče a obecná kvalifikace pro práci s dětmi (lékařské potvrzení, bezúhonnost). Náplň zkoušky je podrobně stanovena – jde o ověření kompetencí konkretizujících skautský kompetenční model (viz příloha č. 2).

Způsob přípravy k čekatelským a vůdcovským zkouškám není pevně stanoven – základními formami jsou příprava v oddíle pod vedením zkušeného vedoucího a absolvování vzdělávacích akcí – čekatelských a vůdcovských kurzů. Kurzy jsou pořádány ve více formách, pro jejich vedení je nutná instruktorská kvalifikace.

4.3 Vzdělávací kurzy

Čekatelské kurzy

Čekatelské lesní kurzy mají předepsanou délku minimálně 9 dní, z toho alespoň 1 týden vcelku (nejlépe v prostředí stanového tábora). Předepsaná je účast minimálně 4 členů instruktorského sboru s předepsanou kvalifikací. Obsah kurzu vychází z témat požadovaných u čekatelské zkoušky – myšlenkové základy skautingu, úvod do pedagogiky a psychologie, metodika, bezpečnost, zdravotvěda, organizace a právo a základy hospodaření.

Příkladem kurzu s letním během je čekatelský kurz *Odysea*. Tento kurz trvá dva víkendy a poté devět dní v rámci letního běhu na tábořišti v stanech s podsadou. Příkladem víkendového čekatelského kurzu je kurz *Vocat' Pocad'*. Další čekatelské kurzy jsou například ČLK *Rozrazil*, ČLK *Korda*, *Stříbrná řeka* či *Sursum*.

Vůdcovské kurzy

Vůdcovské lesní kurzy mají minimální rozsah 14 dní, z toho alespoň jeden týden vcelku, opět musí mít alespoň 4 kvalifikované instruktory. Obsahová náplň má účastníky dobře připravit na roli skautského vedoucího. Program vychází z obsahu vůdcovské zkoušky, může se částečně profilovat podle věkového stupně nebo určité oblasti skautské výchovy (např. příroda, tábornictví...).

Příkladem kurzu s letním během je vůdcovský kurz *VLK Quo Vadis*. Tento kurz probíhá 2 víkendy a poté devět dní v rámci letního běhu na tábořišti v podsadových stanech.

Příkladem víkendového vůdcovského kurzu je kurz VK - 5:10 sever, další vůdcovské kurzy jsou například VLK Stříbrná řeka, Rovel nebo VK Oslí můstek.

Zdravotnické kurzy

Na těchto kurzech je možné získat dekret zdravotníka zotavovacích akcí, který je nezbytný i pro absolvování vůdcovské zkoušky. „*Cílem kurzu je rozšířit znalosti první pomoci, naučit absolventy účinně poskytnout první pomoc na táborech a různých hromadných akcích. Kurz dále seznámí účastníky s táborovou klinikou, hygienou a epidemiologií, zdravotnickou dokumentací, příslušnou legislativou a povinnostmi zdravotníka na zotavovacích akcích.*“ (Junák – český skaut, z.s. 2018, s. 2) Do kurzu se členové Junáka mohou přihlašovat po dovršení 16 let. Kurz je zakončen zkouškou, která se skládá z teoretické a praktické části, ve které uchazeč má za úkol ošetřit alespoň tři nasimulovaná onemocnění či poranění. Úspěšný účastník tohoto kurzu má umět poskytnout první pomoc na skautských akcích. Kromě skautských zdravotnických kurzů je možné si vybrat i z řady dalších zdravotnických kurzů, které jsou pořádány jinými organizacemi, například Červeným křížem. Některé kurzy jsou také akreditované ministerstvem mládeže, školství a tělovýchovy, díky čemuž úspěšný absolvent kurzu může působit i v jiných organizacích než je Junák. Zdravotnický dekret má platnost 4 roky, poté je třeba absolvovat osmihodinový doškolovací zdravotnický kurz a přezkoušení.

Příkladem skautského zdravotnického kurzu je kurz ZZA Liberec, který trvá tři víkendy.

Instruktorské lesní školy

Instruktorské lesní školy jsou podkladem pro získání kvalifikace instruktora vzdělávacích akcí. Obsah kurzu je tvořen znalostmi, které jsou potřebné pro vedení akcí, psychologií, plánováním akcí, organizací a řízením a hospodařením. Další částí jsou dovednosti pro přípravu a vedení programu. Budoucí instruktor dokáže učit dospívající či dokáže pracovat s literaturou a hodnotit výsledky práce a umí pracovat v týmu. Třetí částí jsou postoje, kde se klade důraz na odpovědnost, ochotu hájit principy skautingu, sebevýchovu a umět hledat nové cesty ve výchově. (Junák – český skaut, z.s. 2017, s. 36-37)

4.4 Ostatní kurzy

„Metody lesních škol a kurzů vycházejí ze skautských zásad a praxe a opírají se zejména o:

- a) osobní příklad a skautské společenství,*
- b) výchovu prožitkem,*
- c) využití přírodního a táborového prostředí,*
- d) aktivní přístup a týmovou spolupráci účastníků,*
- e) přátelské vztahy mezi instruktory a účastníky, vzájemný respekt,*
- f) přiměřenou tělesnou námahu a aktivitu,*
- g) prvky dobrodružství a romantiky,*
- h) nové - pro účastníky překvapivé - programy a aktivity,*
- i) návaznost na klasický skautský program,*
- j) využívání symboliky a rituálů,*
- k) novinky ze skautské teorie i praxe,*
- l) cílevědomé a metodické využití her.*

Skautskou praxi je možné zařadit dvěma způsoby:

- a) základní dovednosti (stavba tábora, vaření, vedení družiny, vedení her, psaní kroniky atd.) budou součástí každodenní činnosti akce;*
- b) náročnější činnosti a zajímavosti pak budou součástí vzdělávacího programu (novinky ve výstroji, lasování, výtvarné techniky, hvězdy atd.).“*
(Junák – český skaut, z.s. 2017, s. 31)

Lesní kurz

Lesní kurz je „*nekvalifikační vzdělávací akce určená především roverské výchovné kategorii, jejímž cílem je podpora zájmu účastníků o setrvání v hnutí, rozvíjení osobnosti a přispívání k účastnické sebevýchově a rozšiřování obzorů.*“ (Junák – český skaut, z.s., 2014 – 2015) Přihlásit se na něj můžou mladí lidé, kteří dosáhli věku 15 let (se souhlasem zákonného zástupce) s doporučením vedoucího oddílu. Kurzy se „*zabývají tématy, jako jsou myšlenkové základy skautingu, občanství a vlastenectví, psychologie, duchovní výchova a další.*“ (Orlová 2018, s. 25)

Náplň kurzu je skautské vzdělávání, které je propojeno se symbolickým rámcem daného kurzu. Kurzy trvají minimálně devět dní a z toho musí být jeden týden vcelku.

Lesní škola

Lesní škola je vyšší stupeň lesního kurzu a je určena pro lidi, kteří již mají splněnou vůdcovskou zkoušku a minimálně rok aktivní činnosti po splnění vůdcovské zkoušky. Lesní škola má „*zabezpečit vyšší vzdělání činovníků ochotných se podílet na výchově budoucích vůdkyň a vůdců, prohloubit jejich chápání skautské myšlenky a cílů skautského hnutí, přispět k dalšímu rozvoji osobnosti, vést je k tomu, aby svoji činností přesáhli hranice oddílu a střediska.*“ (Junák – český skaut, z.s., 2014-2015)

Lesní školy poskytují další vzdělávání, inspiraci a osobnostní rozvoj skautským vedoucím, kteří již splnili vůdcovskou zkoušku a mají chuť a zájem se rozvíjet a na sobě dále pracovat. Také je to pro vůdce zdroj nové inspirace, načerpání nové energie, nasbírání nových kontaktů a možnost sdílení svých zkušeností a učení se od ostatních účastníků. Tyto kurzy se různí svým zaměřením. Lesní školy reagují na aktuální potřeby skautského hnutí a jsou založeny na zkušenostech a praxi svých instruktorů. Informace a program je obohacován poznatky ze zahraničních skautských kurzů a nejnovějšími výchovnými poznatky. (Junák – český skaut, z.s., 2014 – 2015)

Zážitkové kurzy

Hlavní náplní zážitkových kurzů je roverský program, který by měl účastníky bavit a dodávat jim potřebnou inspiraci a energii do tvorby programů pro svůj oddíl. „*Zážitkové kurzy umožní i nahlédnout do vlastního nitra a přimět k zamyšlení nad sebou samým.*“ (Kučerová, Karasová 2013, s. 5) Z této věty jasně vyplývá, že hlavním cílem zážitkových kurzů není splnění kvalifikační zkoušky, ale zábava, získání nových zážitků, zkušeností, inspirace, sebepoznání a poznání druhých.

Kurzy svým účastníkům také pomáhají více pochopit myšlenky skautingu například během večerního zamýšlení u plápolajícího ohně.

Každý zážitkový kurz je jiný a má svá individuální specifika. Některé zážitkové kurzy jsou primárně zaměřené na sebepoznání, jiné na stmelení již existujících skupin skautů a skautek. Náplň každého kurzu je jiná a konkrétní specifika programové náplně nejsou veřejně dostupná, je potřeba je udržovat v tajnosti proto, aby byl zachován prvek překvapení pro budoucí účastníky stejných kurzů. Program kurzů by však vždy měl naplňovat body skautské výchovné metody. Nabídka zážitkových kurzů v České republice je v současné době velmi široká, takže si vybere opravdu každý.

Příkladem zážitkového kurzu, který je určený pro mladé rovery a je zaměřený na sebepoznání, je například zážitkový lesní kurz Fonticulus Maděra. Na internetových

stránkách kurzu Fonticulus Maděra se můžeme dočíst, že se jedná o „devět neopakovatelných dní plných zábavy, inspirace, her, tvoření, rozhovorů a sebepoznávání!“ Je určen pro všechny, „kteří chtějí načerpat inspiraci pro práci v oddíle i pro sebe samotné, poznat nové lidi z celé republiky, dobít baterky.“ (Fonticulus Maděra) Na rozdíl od tohoto kurzu, kurz Svatoplukovy pruty je zaměřen na stmelování již existujících roverských skupin. Na svých internetových stránkách se prezentuje jako kurz, který „je určen pro tři až šestičlenné skupiny roverů a rangers ve věku 16 – 20 (+) let, kteří hledají způsob jak zapojit roving do svého každodenního života. Nabízí společné roverské vyžití, navázání nových kontaktů, inspiraci a metodický základ pro další činnost, možnosti jak roving skloubit s oddílovým, střediskovým a osobním životem. I přes to, že jsou Svatoplukovy pruty kurzem pro skupiny, je část programů věnovaná každému zvlášť.“ (Svatoplukovy pruty)

Dalšími příklady těchto kurzů je například Fons, Našrot či tábor Naděje.

Zážitkové skautské kurzy jsou tedy zaměřeny hlavně na vlastní prožitek, načerpání energie a inspirace pro další činnost v oddíle, získání nových zkušeností, navázání nových kontaktů nebo posílení již stávajících vztahů.

4.5 Mezinárodní akce

Mladí roveři mají také možnost, kromě národních kurzů, v rámci skautské organizace vyjet na mezinárodní skautské akce. Na těchto akcích mohou zjistit, jak skauting funguje v zahraničí, poznat nové kultury a seznámit se s novými lidmi. Akce mají vždy své zaměření i program, který povětšinou reaguje na aktuální skautská a světová témata. Rozpětí aktivit na tomto typu akcí je velmi široké, díky čemuž mají tyto akce i velký vzdělávací potenciál. Aktivity zpravidla probíhají v angličtině.

V evropském měřítku se jedná například o akce Intercamp (11 – 17 let) či Roverway (16 – 22 let). Ve světovém měřítku je možné zúčastnit se například světového Jamboree neboli největšího mezinárodního skautského setkání, které je určené pro účastníky ve věku 14 – 17 let, nebo vyjet na největší světové setkání roverů a rangers Moot (18 – 25 let). Starší roveři také mohou na tyto akce jezdit jako členové mezinárodního servis týmu (IST) a pomáhat s přípravou a organizací celé akce.

5 Informální vzdělávání ve skautingu

Vzdělávání dětí a dospívajících ve skautingu by postupně mělo vést k tomu, že pro jedince bude důležité se začít dobrovolně a uvědoměle sebevzdělávat. Sebevzdělávání je možné využívat k osobnostnímu růstu či k doplňování si dalších vzdělávacích kvalifikací. Sebevzdělávání je v dnešní době jednou ze stěžejních aktivit dospělého člověka k tomu, aby mohl udržet krok s rychlým rozvojem společnosti a měnícími se pravidly.

Baden-Powell napsal: *„Nejdůležitější cíl výcviku skauta spočívá v tom vychovávat, pozor, nikoliv instruovat, ale vychovávat, to znamená vyprovokovat chlapce, aby se sami, z vlastního popudu vzdělávali ve věcech, které směřují k upevnění jejich charakteru.“* (Baden-Powell 1919, s. 43) Jde tedy o budování postojů a přístupu k životu. Skauting charakterizuje výchovu v nejširším slova smyslu jako kontinuální proces, jehož cílem je všestranný rozvoj osobnosti a zahrnuje tedy jak rozvíjení schopností „učit se znát“, tak „učit se být“.

Dítě se nevědomě vzdělává v oddíle od malička. Dále se dítě učí mimovolně tím, co vidí a slyší od rádců, podrádců, roverů i vůdců oddílu. Nedílnou částí vzdělávání je i hra. Formou hry probíhá velká část programů pro družiny. Hrou se dítě učí kooperovat s ostatními, spoléhat na sebe, učí se vést ostatní, rozvíjí své dovednosti, znalosti i postoje.

Setrváním u oddílu se dítě postupně učí jak být členem skupiny. Jedinec je formován a vzděláván od začátku do konce svého života procesem socializace.

Vše, co se dítě naučí, se mu pak zúročí v roverském věku. Předchozí zkušenost ze skautského oddílu v dětském věku je nedílnou součástí vzdělávání budoucích skautských vedoucích. Roveri, kteří se dostali do skautingu v dětském věku, těží ze svých nabytých zkušeností a znalostí i později, kdy jim pomáhají ve vedení a plánování skautských schůzek a výprav. Velmi často také kopírují své vzory, které spatřovali ve svých skautských vedoucích. Skautská zkušenost z dětského věku slouží mladým roverům jako návod a východisko k vlastní aktivitě.

Literární zdroje pro sebevzdělávání roverů:

1. Metodiky a příručky na podporu nového skautského programu vydávané Tiskovým a distribučním centrem Junáka (dostupné často v tištěné i elektronické verzi)
 - Jak pracovat se stezkou, Kdo jsem, Můj domov, Svět okolo nás
2. Vzdělávací zdroje pro činovníky
 - Čekatelská zkouška (2016), Vůdcovská zkouška (2017)
3. Obecněji pojatá vzdělávací literatura
 - edice Skautské prameny
4. Zásadní díla zakladatelů skautingu
 - Baden-Powell: Vlče, skaut, Rover, A. B. Svojsík: Základy junáctví
5. Beletrie
 - E. T. Seton: Dva divoši, díla českých skautských spisovatelů mj. E.Štorch, J.Foglar, M.Zapletal, M. Nevrlý

Skautské časopisy

Skautské časopisy jsou jedním z nejdostupnějších zdrojů pro sebevzdělávání skautů a skautek, které zároveň posilují sounáležitost se skautským hnutím. Každému registrovanému členovi ve skautské organizaci je pravidelně zasílán skautský časopis. V současné době existuje několik druhů časopisů, které jsou vydávány pod záštitou Junáka. Každý časopis je určen primárně pro jinou věkovou kategorii a od toho se odvíjí i témata, která jsou v časopisech zpracována. Pro věkovou skupinu roverů jsou určeny tyto časopisy:

Roverský kmen je časopis určený pro rovery ve věku 16 - 24 let. Tento časopis vychází pětkrát ročně. Časopis se zaměřuje na aktuální skautská témata, roving, čekatelskou zkoušku, reportáže ze skautských akcí, kulturu... V reportážích roveři vyjadřují své zkušenosti z akcí i své postoje a názory na různá témata. Roverský kmen zveřejňuje pozvánky na české i zahraniční skautské akce a podporuje i všestranný osobní rozvoj roverů.

Časopis **Skauting** je dvoutříměsíčník pro skautskou výchovu. V první části se zaměřuje vždy na nějaké současné aktuální téma. Dále zveřejňuje komentáře a názory na výchovu, stejně tak jako podněty a inspiraci.

Skautský svět je veden jako magazín pro příznivce skautingu. Je to časopis pro skauty a skautky nad 24 let, tedy především pro činovníky a oldskauty. Měl by přinášet inspiraci a náměty na činnost i růst, umožnit dospělým skautům sledovat dění ve skautingu, zapojovat se do něj a být mu nápomocni. Věnuje se tématům, názorům, rozhovorům a reportážím ze skautského prostředí. Zaměřuje se také na dobrovolnictví, historii a strategii Junáka.

Internetové zdroje pro sebevzdělávání

Následující tabulka představuje vybrané internetové zdroje pro sebevzdělávání budoucích skautských vedoucích.

Tab. 3: Vybrané internetové zdroje pro sebevzdělávání budoucích skautských vedoucích (Vlastní)

https://www.skaut.cz/	oficiální celostátní skautský portál
https://krizovatka.skaut.cz/	aktuální zprávy pro všechny skauty a skautky
https://www.rovernet.cz/	celostátní portál českého roveringu
https://www.hranostaj.cz/	skautská webová databáze her
https://www.skautskyinstitut.cz/	historie skautingu
https://spv.skauting.cz/	skauting pro všechny
https://wiki.rovernet.cz/	další zdroje a odkazy na skautskou literaturu

Kromě literárních a internetových zdrojů mohou budoucí skautští vedoucí čerpat informace např. z televize, rádia, videozáznamů, výměnou zkušeností, z rozhovorů se zajímavými lidmi...

6 Osobnost skautského vedoucího

Práce skautského vedoucího je v mnohém analogická práci volnočasového pedagoga či vychovatele. Zásadním rozdílem je, že skautský vedoucí obvykle nemá formální pedagogické vzdělání a svoji práci vykonává dobrovolně ve svém volném čase.

Požadavky na osobnost dobrého volnočasového pedagoga jsou:

1. V první řadě, by měl být vychovatel dobrým člověkem a v jeho jednání by měly převažovat kladné charakterové vlastnosti - například sebeovládání, pracovitost či spravedlnost. Dále by měl mít schopnost vychovávat a vzdělávat druhé, přirozenou autoritu, respekt a inteligenci.
2. K úspěšnému vykonávání pedagogické činnosti jsou žádoucí i kladné znaky osobnosti, které jsou vrozené, ale dále se utvářejí vlivem výchovy, sebevýchovy a prostředí. Mezi tyto znaky patří empatie, dobré komunikační dovednosti, odolnost zvládání zátěže, optimismus a kladný vztah k dětem a lidem každého věku.
3. Vlastnosti, které tvoří zvláště žádoucí specifikum pro profesi vychovatele, jsou schopnost přizpůsobit se novým věcem a podmínkám, iniciativa, průbojnost, smysl pro humor, fantazie, hravost, dobrý zdravotní stav či znalost vývojové psychologie. (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 132 – 137)

„Každý skautský vedoucí je jiný, jinak vede oddíl a má vlastní styl výchovy.“ (Břicháček 1992, s. 104). Přesto existují základní požadavky a pravidla, kterým by se skautský vedoucí měl přiblížit. Měl by žít oddílem, měl by ovládat potřebné dovednosti a umět je naučit. Měl by znát děti a respektovat jejich osobnost. Měl by umět povzbudit jejich sebedůvěru a učit je překonávat překážky. Skautský vedoucí musí umět organizovat a rozdělovat povinnosti. Musí být nápaditý, hravý a musí umět připravit pestrý program. Skautský vedoucí by měl jasně a logicky mluvit, být uznávanou autoritou, být vzorem a příkladem pro děti. Ideální je, když má vedoucí charisma, osobní kouzlo, které vede k tomu, že umí působit na své okolí, dovede inspirovat, přimět k činnosti a stává se pro děti oporou.

Skautský kompetenční model rozpracovává mimo oblast odborných a metodických kompetencí i oblast osobních vlastností a postojových kompetencí nezbytných pro výkon funkce skautského vedoucího.

Odborné kompetence ve skautingu je možné chápat jako znalost podstaty skautingu, historie skautingu, chápání podstaty skautingu a řízení se podle jeho principů a ztotožnění se s jeho hodnotami.

Mezi metodické kompetence patří například znalost skautské výchovné metody, znalost trendů ve výchově dětí, umění pracovat s cíli, umění vhodně sestavit program. Důležité je také umět řešit nečekané situace, umět vhodně rozdělit práci a zadávat úkoly ostatním a také umět reflektovat svoji práci a poučit se ze svých případných chyb.

Osobnostní předpoklady jsou vymezeny jako umění vytvářet fungující vztahy s ostatními lidmi, všestranně se rozvíjet, umět si hrát, schopnost přijímat konstruktivní kritiku, být pro děti vzorem a nezneužívat toho a v neposlední řadě umět převzít roli vůdce.

Ověřování postojových kompetencí a osobnostních předpokladů je obtížnější než zkoušení konkrétních znalostí a dovedností. To je i jedním z důvodů, proč je ke složení čekatelské i vůdcovské zkoušky vyžadováno doporučení mateřského oddílu/střediska uchazeče. Dále může jít o ověřování postojových kompetencí v rámci vzdělávacích kurzů. Konečně zkušební komise je při závažných pochybnostech o osobě uchazeče oprávněna neudělit danou kvalifikaci i při úspěšném ověření znalostních a dovednostních kompetencí.

7 Problémy a kontroverze skautingu

Skautingu, jakkoli může působit ideálně, se stejně jako každé jiné organizaci samozřejmě nevyhýbají ani problémy. V této kapitole jsou popsány některé současné problémy a kontroverze skautingu. Mezi nejzásadnější současné problémy patří:

Jak reagovat na rychlé společenské změny (tradice x inovace)

Skauting existuje už přes 100 let. Doba se samozřejmě změnila. Skauting se snaží zachovávat tradici, pracovat stejně jako před sto lety, ale zároveň nemůže zůstat zakonzervován a musí reagovat na současnost.

Na potřebu změn výrazně reagovala Charta v r. 2005 (viz 1.3.4).

„Asi není nutné, aby každý uměl morseovku, ale spíš je nutné, aby se naši členové dokázali o sebe postarat, aby uměli navazovat vztahy s ostatními...“. (Jihlavské listy 2015)

Přesto vzhledem k tomu, že byl u nás skauting dlouho zakázán, dá se říci, že u nás po obnovení skautingu i přes mnoho změn a modernizací je skauting v tradičnější a čistější podobě než jinde ve světě.

Po obnovení skautingu v roce 1989 docházelo k častým mezigeneračním sporům o směřování skautingu mezi generací oldskautů, kteří zažili skauting před rokem 1948 a generací, která provozovala skauting v období normalizace pod nejrůznějším krytím (např. Turistické oddíly mládeže – ČSTV, Pionýr). Od té doby však uplynulo už mnoho let a tento problém se víceméně setřel. V Junáku dochází k setkávání všech generací a komunikace mezi nimi je základem pro předávání zkušeností, je potřeba vzájemně naslouchat a spolupracovat. (Skautský svět únor 2013, s. 12–18)

Nástupnictví

V současné době přibývá dětí, které mají zájem o vstup do skauta, oddíly jsou přeplněné a je problém s chybějícími vedoucími. Oddíly se snaží udržet rovery, z kterých se mohou stát budoucí vedoucí. Roveři jsou však věková kategorie, které se otevírá mnoho možností, jsou obvykle velice činorodí, mají spoustu různých zájmů, navíc odcházejí do škol mimo své působiště, chodí na brigády nebo na zkušenou do ciziny. Mnozí z nich také nemají ty správné vlastnosti na vedení oddílu. Je třeba zdůraznit, že vedoucí ve skautingu jsou dobrovolníci a skauting jim zabere obrovské množství času.

Vedoucí obvykle prošli skautskou výchovou v dětském věku, jen občas se stává, že se skautským vedoucím stane i člověk z vnějšku – obvykle partner nebo kamarád. Skautští vedoucí jsou nejčastěji vysokoškolští studenti. S odchodem do zaměstnání a se založením

rodiny přestávají zvládat časovou náročnost při vedení oddílu. Problém je zejména tábor, který trvá zpravidla 2 – 3 týdny a vedoucí si na tuto dobu musí vzít dovolenou. Z toho vyplývá, že obměna vedoucích je poměrně rychlá a je proto nutné podporovat rovery, aby se z nich mohli stát budoucí vedoucí. To znamená nejen je zapojovat do vedení oddílu, ale např. jim připravovat program, podporovat je v absolvování kurzů či podporovat roverský kmen.

Vyhoření

Toto téma už delší dobu získává svou pozornost. Skautští dobrovolníci na sebe berou mnoho úkolů a cítí za ně i za oddíl velkou odpovědnost. Řada oddílů se dostává do situace, kdy čelí personálním problémům a nezřídka se stává, že oddíl visí jen na několika málo jednotlivcích. (Procházková 2018, s. 7 – 10) Často vyhoří lidé, kteří dělají to, co je baví a dává jim smysl. Jsou však přetíženi, nechtějí si říct o pomoc a myslí si, že všechno zvládnou sami. Je potřeba si uvědomit, že je něco v nepořádku ještě před tím, než se sesypou. Je třeba včas zvolnit, uvědomit si, že pouze když je člověk v pořádku, může dosáhnout svých cílů. (Procházková, Bucharbenda, Bucharbendová 2018, s. 7 – 13)

Spontánní dobrovolné hnutí x organizace s nutnou byrokratizací

Jako ve většině organizací, tak i ve skautingu dochází k nárůstu byrokratizace a formálních předpisů. Vyplnění veškerých dokumentů například před odjezdem na skautský tábor zabírá mnoho času a zatěžuje tak skautské činovníky, kteří se skautingu věnují dobrovolně ve svém volném čase.

Bezpečnost

Touha po bezpečí je v dnešní době všudypřítomná. Je lepší minimalizovat možná rizika a vytvářet dětem zcela bezpečné prostředí? Nebo jim umožnit dostatek zkušeností, které povedou k bezpečnějšímu jednání? Skauting se snaží jít střední cestou, cestou prevence. Je důležité vymezit pravidla, vést k dodržování zásad bezpečnosti.

Jistá míra rizika je součástí každé skautské akce. Připravovat atraktivní program zcela bez rizika je prakticky nemožné. Příčiny objektivních nebezpečí nelze nikdy zcela odstranit, lze je pouze předvídat, vyhýbat se jim nebo je minimalizovat. (Bárta 2013, s. 6 – 7)

Idealismus vs. realita

Skautské hnutí svými myšlenkami působí zcela ideálně až idealisticky. Skaut by měl být zcela dokonalý. Ale i skauti jsou pouze lidé se svými nedostatky a slabostmi. Důležité však je, že se skauti k těmto ideálům snaží přiblížit.

8 Výzkumná část

8.1 Metodologie výzkumu

Metodologickou část tvoří definice kvalitativního výzkumu, případové studie a rozhovoru pomocí návodu. Dále je zde zmíněno řešení etické problematiky výzkumu. Tato část práce se také zaměřuje na výběr respondentů.

8.1.1 Kvalitativní výzkum

Dle Bauma (2014, s. 23) „kvalitativní výzkumný přístup lze charakterizovat subjektivností a významem, které zkoumaným tématům dávají lidé žijící/pracující v určitém prostředí, z něhož zkoumaná témata vyvstávají... Takovýto výzkum předkládá pre-teoretické otázky typu, jak je dané téma vnímáno a interpretováno zkoumanými osobami výzkumu, nikoliv badatelem.“

Na začátku určí výzkumník téma a základní výzkumné otázky, které se následně mohou modifikovat či doplňovat v průběhu výzkumu. Práce kvalitativního výzkumníka spočívá ve vyhledávání a analýze informací k vyjasnění výzkumných otázek a provádění deduktivních a induktivních závěrů. „Výhodou kvalitativního přístupu je získání hloubkového popisu případů.“ (Hendl 2008, s. 50)

Jednotlivé fáze výzkumu jsou k nahlédnutí v následující tabulce:

Tab. 4: Fáze výzkumu. (Hendl 2008, s. 147 – 149)

Fáze výzkumu	
Příprava	Volba výzkumného tématu, metodologie
Plán výzkumu	Návrh celého výzkumu, určování kdy, kde, s kým proběhne výzkum a jak dlouho potrvá
Provedení studie	Sběr a analýza dat
Zpráva o provedení výzkumu	Obvykle textovou formou zpracované výsledky

8.1.2 Případová studie

Pro účely této práce byl vybrán jeden ze základních kvalitativních přístupů, kterým je případová studie. Hendl (2008, s. 103) případovou studii definuje takto. „*Výzkum pomocí případové studie se zaměřuje na podrobný popis a rozbor jednoho nebo několika málo případů. Základní výzkumnou otázkou je, jaké jsou charakteristiky daného případu nebo skupiny porovnávaných případů.*“

Případové studie mohou být rozděleny do několika typů podle různých kritérií. Jan Hendl uvádí rozdělení dle sledovaného případu.

Tab. 5: Typy případových studií. (Hendl 2008, s. 104 – 105)

Typ případových studií	Sledovaný případ
Osobní případová studie	Podrobný výzkum určitého aspektu u jedné osoby.
Studie komunity	Jedna nebo více komunit ve městě, či celé město.
Studium sociálních skupin	Malé přímo komunikující skupiny (rodina) nebo efuzivní skupiny (zaměstnanci) a vztahy mezi nimi.
Studium organizací a institucí	Firmy, školy, odborové organizace. Kultura organizací, implementace programů a procesy změn.
Zkoumání událostí, rolí a vztahů	Určitá událost. Konflikt rolí, adaptace...

Výzkum použitý v této práci má některé znaky typu osobní případové studie, proto je zde uvedena celá její definice: „...*podrobný výzkum určitého aspektu u jedné osoby. Pozornost se věnuje např. minulosti, kontextovým faktorům a postojům, které předcházely určité události. Zkoumají se možné příčiny, determinanty, faktory, procesy a zkušenosti, jež k ní měly vztah. Může jít také o zachycení celého života. Pak mluvíme o historiích života. Avšak i takové historie kladou důraz na určitý aspekt života jedince.*“ (Hendl 2008, s. 104 – 105)

Tato studie se také z části řídí studiem organizací a institucí. Celá definice zní „*zkoumají se firmy, školy a odborové organizace, implementace programů a intervencí, kultura organizací, procesy změn a adaptací. Cíle jsou různorodé – hledání nejlepšího vzorce chování, zavedení určitého typu řízení, evaluace, zkoumání procesů změn a adaptace.*“ (Hendl 2008, s. 105)

Jan Hendl ve své knize uvádí také typologii podle Stakeho, který rozlišuje tři typy případových studií.

Tab. 6: Typy případových studií dle Stakeho (Hendl 2008, s. 107)

Typ případové studie	Sledovaný případ
Intrinsitní případová studie	Věnuje se případu jenom kvůli němu samému. Poznání vnitřních aspektů určitého případu dítěte, pacienta, organizace. Porozumění případu, pochopení a propojení jeho jednotlivých částí.
Instrumentální případy	Výzkumník volí jev (např. stres), pak vyhledává případ či několik případů, které reprezentují tento jev. Cíl: porozumět externím teoretickým otázkám.
Kolektivní případová studie	Hlubkové zkoumání více instrumentálních případů. Teoretizování v širším kontextu.

Výzkum v této práci je nejbližší k instrumentálním případům, které jsou podle Stakeho „považovány za příklady obecnějšího jevu. Výzkumník volí jev (např. stres), pak vyhledá případ nebo několik případů, které tento jev reprezentují, a podrobně je zkoumá. Případem může být jedinec, ale také skupina. Například případová studie spočívá ve zkoumání úspěšně malé počítačové firmy a jejího systému řízení.“ (Hendl 2008, s. 107)

V případové studii můžeme nalézt i prvky intrinsitní případové studie, která podle Stakeho: „*se věnuje případu jenom kvůli němu samému. Výzkumník chce poznat právě tento případ, vztah k obecnější problematice nehraje roli. Nejde přitom o testování hypotéz nebo návrh teorie, ale o poznání vnitřních aspektů určitého případu dítěte, pacienta nebo organizace. Výzkumník popisuje do hloubky vybrané stránky případu...Cílem je holistické porozumění případu i pochopení propojení jeho jednotlivých částí.*“ (Hendl, 2008 s. 107)

8.1.3 Rozhovor pomocí návodu

Pro dotazování byl vybrán rozhovor pomocí návodu. Jedná se o rozhovor s pevnou strukturou (návodem): „*Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci interview probrat.*“ (Hendl 2008, s. 174) Ovšem není tak zavazující pro výzkumníka: „*Je na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Zůstává mu i volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace.*“ (Hendl 2008, s. 174)

Mezi hlavní výhody rozhovoru s návodem patří (Hendl 2008, s. 174):

- Dává tazateli možnost co nejvýhodněji využít čas k interview.
- Umožňuje provést rozhovory s několika lidmi strukturovaněji a ulehčuje jejich srovnání.
- Pomáhá udržet zaměření rozhovoru, ale dovoluje dotazovanému zároveň uplatnit vlastní perspektivy a zkušenosti.

8.1.4 Řešení etické problematiky

Etické otázky jsou v kvalitativním výzkumu velmi důležité. Tyto etické zásady se vztahují na poučený (informovaný) souhlas o poskytnutí rozhovoru, průběhu a okolnostech výzkumu. Je nutné zabezpečit svobodu odmítnutí účasti na výzkumu a zajištění anonymity a soukromí účastníků výzkumu. (Hendl 2008, s. 155)

8.2 Výběr respondentů

V první části výzkumného šetření byli osloveni respondenti ve věku starších roverů ve věku 18 – 24 let, kteří aktivně působí u svého oddílu a zároveň se i vzdělávají v rámci vzdělávacích a zážitkových skautských kurzů, rozšiřují své znalosti díky práci ve svém domovském oddílu a sebevzdělávají se.

Respondenti, se kterými byl provedený rozhovor, se připravují na budoucí roli vedoucího, popřípadě zástupce vedoucího oddílu. Při výběru respondentů byl kladen důraz na jejich aktivitu u oddílu.

Pro výběr respondentů bylo v první řadě důležité to, aby se roveři aktivně podíleli na vedení skautských schůzek, výprav a táborů ve svém oddílu. V rámci této činnosti by měli být schopni také programy samostatně vymýšlet, plánovat a realizovat.

Dalším požadavkem pro výběr vhodných respondentů bylo to, že svůj zájem o skauting podporují i vzděláváním a sebevzděláváním.

Jejich vzdělávání probíhá i mimo jejich domovský oddíl, a to na vzdělávacích nebo zážitkových skautských akcích.

Dalším požadavkem bylo, aby každý respondent měl již zkušenost a splněný alespoň jeden skautský kvalifikační vzdělávací kurz – zdravotnický kurz, čekatelskou či vůdcovskou zkoušku.

Důležitým faktem je i to, že všichni respondenti prošli skautskou výchovou od dětského věku. Skautská výchova je tedy formovala od dětského věku a s velkou

pravděpodobností je to jeden z důvodů, díky kterému u oddílu aktivně setrvávají a pracují s ním.

Ve druhé části výzkumného šetření byli písemně osloveni klíčoví pracovníci skautského ústředí Junáka, kteří se zabývají skautským vzděláváním.

8.3 Stanovení seznamu otázek

Cílem práce bylo zjistit způsoby a formy vzdělávání budoucích skautských vedoucích (roverů), které jsou směrodatné pro působení v oddílu.

V první části byli v rámci výzkumného šetření osloveni aktivní roveři, kteří pracují u svých oddílů, vzdělávají se skrze skautské vzdělávací a zážitkové akce a zároveň se připravují na vedení svých oddílů.

V druhé části byli osloveni klíčoví pracovníci skautského ústředí, kteří se zabývají problematikou skautského vzdělávání. Respondenti skautského ústředí se zabývají především administrativní činností u skautských vzdělávacích akcí, hodnocením vzdělávacích projektů, skautským kvalifikačním systémem a jeho aktualizací a hledáním nových cest pro zlepšování skautského vzdělávání v budoucnu.

Pro aktivní rovery připravující se na vedení svého oddílu byly stanoveny výzkumné otázky, které byly rozděleny do tří okruhů podle jejich tematiky. Tyto tři okruhy otázek tvořily základní kostru rozhovoru pomocí návodu.

Okruhy výzkumných otázek:

1. Základní otázky – anamnéza respondenta
2. Způsoby a formy skautského vzdělávání
3. Využití vzdělání pro oddíl

Ke každému okruhu výzkumných otázek byly připraveny doplňující otázky, které zněly následovně:

1. Anamnéza respondenta

Co tě přivedlo ke skautingu / odkdy jsi v oddíle?

Jakou funkci zastáváš ve svém oddíle?

Podporuje tvůj oddíl vzdělávání roverů?

Máš nějakou kvalifikaci pro vedení oddílu? Jakou?

Plánuješ si dodělat další skautskou kvalifikaci?

2. Způsoby a formy vzdělávání

Jak ses naučil pracovat s oddílem? / Co ti pomáhá při práci s oddílem? / Jakou oporu využíváš? (Co ti pomohlo při učení se pracovat s oddílem – př. zkušenosti, vzory ve vůdcích, skautské kurzy, internet,...)

Je ve tvém oddíle / středisku nějaká podpora vzdělávání pro rovery? / Roverský program? / Kmen? / Jak se vzděláváš v rámci oddílu?

Jezdíš na vzdělávací/ jiné kurzy? / Kam? / Na které? / Kde jsi byl a kam chceš ještě jet? / Jaké bylo zaměření kurzů? / Jak byly dlouhé?

Co ses na kurzech naučil? / Jakou formou či způsobem? / Jak se toho nejvíc naučíš?

Která metoda vzdělávání ti je nejbližší? / Které formy a metody tě baví a jsou podle tebe účinné? / Které formy a metody podle tebe nejsou účinné?

Vybavuje se ti nějaká činnost, která tě bavila a zároveň ses díky ní hodně naučil? Jaká? / Jak probíhala?

3. Využití vzdělání pro oddíl

Pomohly ti získané informace z kurzů ve vedení oddílu? / Jak?

Zavedl jsi během svého působení v oddílu něco nového? / Co? / Odkud?

Vybavuješ si nějakou činnost, která děti bavila a zároveň je naučila něco nového?

Vzděláváš se i jinak ve svém volném čase? Jak?

Odkud čerpáš náměty pro svou činnost?

Ve druhé části výzkumného šetření byli písemně osloveni klíčoví pracovníci skautského ústředí Junáka, kteří se zabývají skautským vzděláváním.

Druhá sada otázek byla určena pro tyto klíčové osoby. Otázky byly písemně položeny dvěma klíčovým osobám. Jedná se o následující čtyři otázky:

1. Jaká je úloha ústředí Junáka ve vzdělávání budoucích skautských vedoucích?
2. Jaké způsoby a formy jsou pro vzdělávání budoucích skautských vedoucích dle Vás nejúčinnější?
4. Co shledáváte pro vzdělávání budoucích skautských vedoucích za nejdůležitější? (praxe v oddíle, kurzy, sebevzdělávání...)
5. K jakým stěžejním změnám došlo ve skautském vzdělávání v poslední době?

8.4 Analýza a interpretace rozhovorů

V této kapitole je uvedena základní charakteristika respondentů, a poté analyzované a interpretované odpovědi jednotlivých respondentů k tématu vzdělávání budoucích skautských vedoucích. Otázky a odpovědi jsou seskupeny do tematických okruhů, kterými jsou:

- Vzdělávání na vzdělávacích a zážitkových akcích
- Vzdělávání v oddíle
- Sebevzdělávání
- Aktivita připravené pro děti/ co baví respondenty
- Vedení dalších skautských akcí

U každého respondenta je nejprve uvedena jeho základní charakteristika, poté je zde souhrn informací získaných z rozhovoru, který je doplněn citacemi respondentů. Rozhovory shrnují to, jak se respondenti vzdělávají, sebevzdělávají, co a jak se naučili v oddíle či na vzdělávacích akcích.

8.4.1 Základní informace o respondentech

Respondent 1 (R1)

R1 je 21 letý muž. Ke skautingu se dostal přes svoji spolužačku, která mu často vyprávěla o skautingu. R1 chodí do skautu od svých 9 let. Od 15 let je roverem. V oddílu vede skautské schůzky, výpravy a zapojuje se do plánování a uskutečňování celoroční etapové hry. Pravidelně jezdí na letní skautské tábory.

Ze vzdělávacích zkoušek má úspěšně za sebou zdravotnický kurz ZZA Liberec a čekatelskou zkoušku v kurzu ČLK Oddysea. Navštívil i mnoho zážitkových kurzů, kterými jsou Svatoplukovy pruty, Obrok, Středoevropské Jamboree, Meetro, Miquik a Subterra. V dohledné době si plánuje dodělat vůdcovskou zkoušku.

Rozhovor probíhal v klidném prostředí. R1 mluvil smysluplně a k věci. Z jeho odpovědí jasně vyplývalo to, že žije skautingem. V odpovědích bylo vidět, že má velké znalosti a zkušenosti jak se vzdělávacími a zážitkovými kurzy, tak s vedením oddílu.

Respondent 2 (R2)

R2 je 21 letý muž. Ke skautu se dostal díky svým rodičům a chodí do něj od svých 6 let. Od 15 let je roverem. V oddílu zastává funkci zástupce vedoucího oddílu. V rámci své činnosti vede skautské schůzky a výpravy. Pravidelně jezdí jako vedoucí i na letní skautské tábory.

Ze vzdělávacích akcí má úspěšně za sebou zdravotnický kurz ZZA Liberec, čekatelský kurz Vocad' Pocad' a vůdcovský kurz Oslí můstek. Navštívil i mnoho zážitkových kurzů, kterými jsou Žirafa, Obrok, Fonticulu Maděra, Naděje či Stínadla. Dvakrát se také zúčastnil střeoevropského Jamboree a je vůdcem rádcovského kurzu RK Koblížek.

Rozhovor probíhal v prostředí klidné kavárny. R2 mluvil velmi rozvážně a rozumně. Z jeho odpovědí vyplývalo, že skautské problematice rozumí a má velké zkušenosti a znalosti.

Respondent 3 (R3)

R3 je 18 letý muž. Ke skautu se dostal díky své mamince, která taktéž vedla oddíl a dodnes se podílí na vedení oddílu. Skautingu se věnuje od malička. Oficiálně je registrován ve skautu od svých 6 let. V oddílu se primárně zaměřuje na přípravu programu pro děti a přípravu programu pro rovery. V rámci své činnosti vede skautské schůzky a výpravy. Pravidelně jezdí jako vedoucí i na letní skautské tábory.

Ze vzdělávacích akcí má úspěšně za sebou čekatelský kurz Sursum. Navštívil i mnoho zážitkových kurzů, kterými jsou Meetro, Korbo, MiQuik, Prak, RRA či Ivančena.

Rozhovor probíhal v prostředí rušné kavárny. R3 mluvil velmi otevřeně, uvědoměle a k věci. Z jeho odpovědí vyplývalo, že skautské problematice rozumí a má velké zkušenosti v oblasti vytváření programu a tato činnost ho baví a naplňuje.

Respondent 4 (R4)

R4 je 18 letý muž. Ke skautu se dostal díky svému otci, který byl také skautem a aktivně chodí do skauta od svých 7 let. V oddíle zastává funkci zástupce vedoucího oddílu. V rámci své činnosti vede skautské schůzky a výpravy. Pravidelně jezdí pomáhat i na letní skautské tábory.

Ze vzdělávacích akcí má úspěšně za sebou čekatelský kurz Vocad' Pocad'. Zúčastnil se i zážitkových kurzů, jako třeba Naděje. Rozhovor probíhal v klidném prostředí. R4 mluvil uvědoměle a k tématu. Z jeho odpovědí vyplývalo, že skautské problematice rozumí.

8.4.2 Interpretace odpovědí

Co tě přivedlo ke skautingu/odkdy jsi v oddíle?

Tři respondenti uvedli, že se ke skautingu dostali přes své rodiče. R2 přihlásili do skautského oddílu rodiče, když mu bylo šest let. R3 se do oddílu dostal díky svojí mamince, která působila ve skautu jako vedoucí, na skautské tábory a další akce tedy jezdil už od útlého věku, oficiálně registrovaný je však od šesti let, což je věk, kdy dítě může vstoupit do skautského oddílu. R4 přivedl do skauta jeho tatínek, který taktéž prošel

skautskou výchovou. Do skauta se dostal ve věku sedmi let. Jediný R1 uvedl, že se dostal do skauta přes „*dcera máminy kamarádky*“, která chodila do skauta a vyprávěla mu své zážitky. Do oddílu začal chodit v devíti letech.

Ve všech případech vidíme shodu v tom, že respondenti se dostali do skautského oddílu v brzkém dětském věku a díky přičinění rodinných příslušníků. Stalo se tak až díky pokračování rodinné tradice a vlivu skautingu v předchozích generacích nebo dobrým referencím na skauta ze strany rodinných známých.

Jakou zastáváš funkci v oddíle?

R2 a R4 uvedli, že v oddíle zastávají funkci zástupce vedoucího oddílu, k čemuž se vážou veškeré povinnosti, které z této funkce vyplývají.

R1 a R3 uvedli, že žádnou specifickou funkci v oddíle nezastávají. Aktuálně pomáhají s přípravou programu a chodem skautských akcí ve svém oddíle. R1 uvedl „*účastním se výprav, schůzek a tábora a připravuji program pro děti.*“ R3 uvádí, že „*zaměřuji se primárně na přípravu programu a v té přípravě i na vedení ostatních.*“

Jaká je podpora vzdělávání roverů v oddíle?

R1, R2 a R4 odpověděli, že jejich oddíly se snaží své členy podporovat ve vzdělávání, a to hlavně motivací k tomu, aby využili vzdělávacích kurzů mimo oddíl a své středisko. R4 uvádí „*snažíme se jim nabízet různé kurzy a i vzdělávání, ... poskytujeme různé informace a další možnosti jak se rozvíjet.*“ R1 uvádí, že součástí motivace je i to, že „*středisko proplácí velkou část nákladů na vzdělávací akce.*“

R1 a R2 v rámci rozhovoru uvedli, že v jejich oddílu se pravidelně scházejí roveři, kteří si pro sebe tvoří vlastní program, v rámci kterého například jezdí na lyžích, chodí na túry či hrají deskové hry. Tyto aktivity pro rovery jsou „*nad rámec práce s dětmi.*“ Více o roverském programu je uvedeno v kapitole 1.8.4. Roverský program.

Máš nějakou kvalifikaci pro vedení oddílu? Jakou? Plánuješ si dodělat i další kvalifikaci?

Všichni respondenti uvedli, že mají úspěšně hotovou čekatelskou zkoušku, R1 a R2 mají zároveň i zdravotnický kurz, R4 si právě zdravotnický kurz plní. R2 má jako jediný z respondentů splněnou vůdcovskou zkoušku. R1, R3 i R4 si v dohledné době plánují doplnit vůdcovskou zkoušku, R3 si plánuje dodělat zdravotnický kurz, který je nezbytnou součástí pro plnění vůdcovské zkoušky. R4 si navíc ještě do budoucna chce udělat instruktorskou zkoušku, jako důvod uvedl „*vedu další kurzy a ty instruktorky jsou k tomu vyžadovány.*“

8.4.3 Způsoby a formy vzdělávání

Jak ses naučil pracovat s oddílem?

Všichni respondenti prošli skautkou výchovou již od malička, z čehož vyplývá, že všichni z nich mnoho možností práce s oddílem odpozorovali od svých vedoucích, kteří jim zároveň už od dětství předávali dovednosti, znalosti a učili je odpovědnosti za své jednání. R1, R2 a R3 tuto skutečnost přímo uvádí. R1 uvádí *„už když jsem byl já dítě, jako člen, tak jsem od vedoucích odkoukal spoustu dobrých věcí.“* R2 se v odpovědi shoduje a uvádí, že to, že skautskou výchovou prošel od dětství je *„rozhodně nejzásadnější věc.“* R1 uvádí, že pro něj je nejdůležitější přímá praxe s dětmi a z ní vyplývající učení se zkušeností. R2 uvádí, že pro něj bylo nejdůležitější to, že byl veden starším vedoucím, který ho postupně učil, co a jak má dělat. R4 se v tomto bodu v podstatě shoduje a tvrdí, že pro něj bylo důležité vidět vzor ve starších a váží si jejich přímé pomoci a později začal uplatňovat stejně jako R1 vlastní zkušenosti. R3 do začátků nejvíce pomohlo to, že byl podrádcem družiny, díky čemuž se postupně učil *„základy připravování programu“*, k němuž dostával i zpětnou vazbu. Po přechodu do roverů již pouze zvyšoval své kompetence.

8.4.4 Vzdělávací kurzy

Čekatelské kurzy

R1 uvádí *„čekatelky jsou takový komplexnější, tam se učí už všechno, co je důležité k samostatnému vedení kratší akce.“* Na čekatelském kurzu se učí například základy psychologie, pedagogiky, právní normy, sestavení vyváženého programu, teorie skautské výchovy. Více o čekatelských kurzech a zkouškách je možné nalézt v kapitole o vzdělávacích kurzech.

R1 se zúčastnil čekatelského kurzu Odyseea, který byl dva jarní víkendy, poté měl 10denní letní běh. Celý tábor byl *„zasazený do prostředí Odyseovy plavby.“* Během některých aktivit byli účastníci děleni do různých skupin. V rámci tohoto čekatelského kurzu se účastníci učili pomocí přednášek, skupinových i individuálních činností anebo pomocí zamyšlení se o významu skautingu. Součástí kurzu, byl také úkol, kdy účastníci měli připravit a uspořádat vzorovou výpravu či vypracovávali projekty.

R2 a R4 uvedli, že se zúčastnili čekatelského kurzu Vocaď pocad'. Jedná se o třívíkendový kurz, který je *„hodně zaměřený na zpětnou vazbu a na právní stránku skautingu a vedení.“* Oba respondenti se shodli na tom, že výuka probíhala pomocí přednášek, diskusí a her. Účastníci se často dělili do skupin proto, aby *„se nejenom poznali“*

mezi sebou, ale i aby se naučili pracovat v týmu, který je potom i potřeba v tom oddíle samotným.“

R3 uvedl, že byl na čekatelském kurzu Sursum, který probíhal jeden jarní víkend, poté měl letní tábor a zkouškový podzimní víkend. Sursum je duchovně zaměřený. *„Když říkám duchovně, tak myslím myšlenkově, ale ne nábožensky, což znamenalo, že dost těch programů bylo myšlenkově zaměřených na hledání.*“ Například šlo o hledání smyslu skautingu, hledání důvodů své činnosti v oddíle či otázky dalšího směřování skautingu.

Náplň kurzu podle R3 hlavně prohloubila jeho již nabyté znalosti. Dalším specifikem kurzu bylo to, že si každý účastník mohl zvolit věkovou kategorii, na kterou se chce specializovat. R3 si vybral *„že se chce věnovat programu pro rovery, protože ho baví dělat program pro své vrstevníky.*“ Dalším důvodem bylo to, že si chtěl vyzkoušet práci s jinou věkovou kategorií, než na kterou je zvyklý, a to hlavně *„protože, řekl bych, že na to má náš oddíl výbornou přípravu.*“

Učení na kurzu probíhalo pomocí přednášek, her či zážitkové pedagogiky. Přednášky byly dělené na krátké bloky většinou po 20 minutách a byly prostrídány *„krátkou aktivitou na odlehčení“* tyto přednášky se prolínaly s *„hrou nebo několika hrami, na jedno téma, zaměřený.*“ Obecné přednášky, například o právu, probíhaly skupinově, pro všechny. Účastníci se dělili do podskupin hlavně v rámci rozdělení podle věkových kategorií, kterým se chtěli dále věnovat.

V těchto řádcích si můžeme všimnout, že náplň kurzů po obsahové i formální stránce se velmi liší. Více o těchto kurzech je popsáno v kapitole vzdělávací kurzy.

Zdravotnické kurzy

R1 uvádí, že byl na zdravotnickém kurzu, který trval tři víkendy. Během kurzu se účastníci učili základy zdravotnictví, první pomoc, typické problémy dětí, které se mohou objevit na skautském táboře jako *„vyčerpání, úpal, úžeh a podobně.*“ Také se učili, co musí obsahovat lékárnička, či *„jaké všechny povolení musí mít středisko vyřízené pro pořádání tábora.*“ Výuka probíhala tak, že se informace nejprve teoreticky probraly a poté následovala maskovací hra, kdy si účastníci mohli nabyté informace zkusit v praxi. *„Důležité u maskovaček bylo, že se nás snažili dostat pod tlak, že opravdu to bylo nasimulované hodně reálně.*“ Zkouška poté byla dvoudílná. Skládala se z praktické části a teoretické části.

R4 uvádí, že v současné době si plní zdravotnický kurz, v době rozhovoru měl za sebou první víkend. Zatím mu však kurz nepřijde užitečný, protože jak uvádí *„dlouhou dobu jsem byl v Českém červeném kříži, tak mě to tak nerozvíjí, popravdě.*“

Na prvním víkendu se věnovali hlavně teorii. R4 uvádí, že vyzkoušet si modelovou situaci je „mnohem důležitější než nějaké sezení na přednáškách a poslouchání, takhle se to člověku dostane pod kůži mnohem víc.“

R2 se shoduje s R1 i R4, že modelové situace jsou velmi důležité a člověka hodně rozvíjí, uvádí, že „modelové situace na téma zdravotní péče, a ty mě hodně bavily a při těch jsem se toho taky spoustu naučil.“

Vůdcovský kurz

Jediný R2 má v současné době hotový vůdcovský kurz, ostatní respondenti se shodli na tom, že si ho v budoucnu chtějí doplnit. R2 uvádí, že vůdcovský kurz mu přišel hodně podobný čekatelskému kurzu. Kurz byl na víc víkendů a nejčastěji se učili hrou či pomocí přednášek a diskusí. Také si sám načetl a naučil se základy stanov Junáka a organizačního řádu Junáka. V rámci vůdcovského kurzu ještě musel napsat velkou práci o ročním plánování. „Vůdcovská zkouška mi informace podala v úplně jiném světle a celkově mi hodně osvětlila a do vedení mého oddílu se silně promítla,“ hlavně v oblasti plánování. R2 prožil model již nové vůdcovské zkoušky, kdy říká, že „nová mi přijde podstatně lepší. Přijde mi lepší v tom, že je to okrácený o spoustu zbytečných kompetencí, který by měl vedoucí po absolvování této zkoušky mít. Konkrétně zcestná mi přišla kompetence – zná internet.“

Zážitkové kurzy

Všichni respondenti jezdí na zážitkové kurzy. Podrobnější výčet kurzů, kterých se respondenti zúčastnili, lze nalézt v jejich základní charakteristice.

Každý respondent si měl vybrat jeden kurz, který ho ovlivnil a říci o něm něco víc.

R1 si vybral zážitkový kurz Svatoplukovy pruty, který probíhal v rámci deseti denního tábora. Na tomto kurzu se „naučil mnoho věcí, které jsou důležité pro práci s dětmi.“ Tato akce je zaměřená na roverské kmene – na akci jede 3 – 6 lidí, kteří se již znají. Na tomto kurzu jsou účastníci rozděleni do třech skupin – prutů. Jedná se o „prut příroda, prut outdoor a prut tvořivost. Každý člen toho kmene musí být v jednom z těch prutů.“ Každá skupina poté má své aktivity, které jsou zaměřené na činnost, kterou si vybrali. Cílem je, aby každý z kmene uměl něco jiného, a to potom mohl předávat ostatním členům kmene či svému oddílu. „Tím, že vlastně tvoří, měl by tvořit program zaměřený na to, co se naučil.“ Rozdělení programu společného pro všechny a práce ve skupinách v prutech byla následovná „20% programu bylo společného pro všechny a 80% bylo po těch prutech, po těch skupinách.“

R1 také uvedl, že v rámci akce ho hodně naučila hra, *„která simulovala podmínky v továrnách ve třetím světě, kde se vyrábí oblečení a další spotřební zboží.“* Účastníci byli rozděleni do skupin a měli za úkol něco vyrábět. V rámci hry měli nasimulované nelidské podmínky, kdy na ně vedoucí křičeli a dávali jim tresty za jakoukoliv chybu. *„Byla to taková zajímavá aktivita i s poučením.“*

R3 uvedl jako zážitkový kurz Korbo. Jedná se o akci pro rovery, která je unikátní tím, že *„každý její účastník si může připravit aktivitu pro ostatní účastníky.“* Hlavní motivací jet na tuto akci pro něj byl čekatelský kurz Sursum, kde se naučil jak pracovat s rovery a zde si to chtěl vyzkoušet. V rámci akce pořádal například sraz několika ročníků kurzu Žirafa Krkonoše anebo spontánní sraz lidí, kteří mají rádi barevné ponožky, na které *„jsme nečekali téměř žádnou účast, ale nakonec tam přišlo asi 40 lidí.“*

R2 a R4 uvedli oba nezávisle na sobě zážitkový kurz Naděje. Vysvětlením je to, že oba respondenti jsou ze stejného oddílu, a proto se vzájemně v některých myšlenkách dost shodují. Naděje je asi čtrnáctidenní tábor, který se pořádá v Jizerských horách. *„Nejzásadnější na této akci bylo to, že byla spjatá s přírodou a hodně se dbalo na fyzické a kreativní aktivity.“* (R2) Na kurzu byli účastníci rozděleni do skupin. *„Abychom se mohli poznat a využít vlastně síly té družinky.“* (R4) Vzdělávání probíhala pomocí toho, že *„jsme si museli najít vlastně jak svůj vlastní způsob, jak odpovědět na zadaný problém nebo úkol, ať už to bylo pomocí nějakých přírodních zdrojů nebo pomocí vlastní vynalézavosti.“* Jednalo se o sebezkušenost a zážitkové učení.

Celá akce byla zakončená dvoudenním putováním po Jizerských horách. *„Takzvaným putováním bez ničeho.“*

Kurzy mimo ČR

R4 se zmínil i o tom, že se zúčastnil skautských akcí mimo Českou republiku. Jedná se o Central European Jamboree v Polsku a Roverway v Nizozemsku. Zde můžeme vidět, že skauting má celosvětové měřítko. Dále mluvil o Roverway, kdy účastníci byli rozděleni do mezinárodních týmů. V první části akce si každý tým vybral jednu z nabízených možností programu. R4 měl program, který byl zaměřený na práci s vodou a poznání života a kultury místních lidí. *„My jsme měli cestu, protože jsme byli v Nizozemsku, s vodou a s prací s ní na různých těch zábranách vodních a i za životem těch lidí a kultury.“* V druhé části akce se všechny skupiny sešly na jednom místě, kde všichni společně tábořili, vzdělávali se a vyměňovali si své zkušenosti.

Vedení kurzů pro ostatní

R2 se podílí na vedení kurzu RK Koblížek, který je zaměřený na rádce a podrádce ve věku od 12 do 15 let. Uvádí, že dělat vedoucího na mimooddílové akci „*je velmi podobné jako vedení oddílu.*“

R3 se podílí na vedení kurzu Žirafa Krkonoše, která je zážitkovým kurzem pro rádce a podrádce družin. Na kurzu jsou přednášky, které jsou připraveny zajímavě a obsahově nejsou příliš koncentrované. „*Je to primárně na ten zážitek.*“ A zároveň má akce za cíl namotivovat mladé rádce k další činnosti u oddílu.

Sebevzdělávání

Všichni respondenti nejvíce informací čerpají z internetových zdrojů nebo knih. R1 a R2 uvedli jako nejlepší internetový zdroj portál hranostaj.cz „*kde je strašně moc her... a člověk tam vždycky něco najde.*“ (R1) R4 čerpá i z internetových stránek, které vydává skaut. Co se týká knižních zdrojů, tak R1 a R4 uvedli knihy od Miloslava Nevrlého „*v každé se dá najít spoustu užitečných věcí.*“ (R1) R2, R3 i R4 uvedli, že mnoho nápadů a inspirace čerpají i z oficiálních skautských časopisů, kterými jsou časopis Skaut a Roverský kmen. R4 uvádí, že „*je tam vlastně hodně typů a rad.*“

R1 uvádí, že mnoho podnětů pro osobní rozvoj čerpal během let strávených ve skautu a také od starších vedoucích a z kurzů. R4 uvádí zážitkovou pedagogiku jako nejlepší pro osobní rozvoj a R3 uvedl, že je pro něj velmi obohacující si o skautingu s někým povídat a sdílet své myšlenky. „*Sedneme si nebo si třeba jenom píšeme o tom, jak to u nich funguje a je velmi přínosné vidět tyto rozdíly, protože mi umožňují připravit adekvátní program, který je bude lépe rozvíjet i v jiných směrech, o kterých jsem já například nepřemýšlel.*“

Osobní preference – činnost, která tě naučí

R1 za činnost, která ho hodně naučila a bavila ho, označil maskovací hru, která probíhala v noci od devíti do pěti do rána v rámci čekatelského kurzu. Večer organizátoři naložili všechny účastníky do aut, zavázali jim oči a odvezli je do lomu, kde našli hořící dům a mnoho zraněných lidí. „*Nasimulovali strašně moc nehod, úrazů, zranění.*“ Například se jednalo o popáleniny 3. stupně, lidí ve stresu či otevřenou zlomeninu nohy. Jejich úkolem poté bylo všechny raněné najít a ošetřit. „*Takže to byla věc, která mi dala fakt hodně a nejenom ty znalosti a dovednosti v první pomoci, ale i schopnost týmově spolupracovat s ostatními.*“

R2 nezávisle na R1 uvedl také metodu modelových situací, při které si může své znalosti ověřit v praxi. „*Člověk je postaven do předem vykonstruované situace, ve které si*

člověk může vyzkoušet kteroukoliv roli bez jakýchkoliv následků a na konci udělat zpětnou vazbu.“

R3 jako nejlepší pro sebe uvedl učení zkušeností. *„Jde o to, že když člověk bude mít výbornou teoretickou přípravu, tak bez praxe to stejně nepůjde. Nejvíc mi dává praxe.“*

Pro R4 je neblížeší zážitková pedagogika. *„Ten zážitek je asi nejdůležitější, protože si z něho člověk vezme nejvíc.“* I podle R4 jsou modelové situace *„mnohem důležitější než nějaké sezení na přednáškách a poslouchání, takhle se to člověku dostane pod kůži mnohem víc.“*

8.4.5 Oddílová činnost

Jak pomáhají informace získané ze skautingu pro vedení oddílu

R1 uvádí, že mu pro vedení oddílu pomáhají všechny získané informace, které získal díky tomu, že prošel skautskou výchovou. Svě vlastní zkušenosti a zážitky bere jako základ pro svou další činnost rovera. *„Prošel jsem tím oddílem, jako dítě pomáhá, tak, že během těch let, co jsem tam byl jako člen, tak jsem se těch programů účastnil, takže se mi stalo, že hodně z toho, co jsem prožil jako dítě, tak teď podobný program s malými změnami, co jsem prožil, dělám pro děti i dneska, to jsou vlastně aktivity, které se pořád hodí, protože se jimi dnešní děti učí to, k čemu se je snažíme vést.“* Na kurzech se naučil *„cíleně přemýšlet nad tím programem. Přemýšlet nad tím, jak ho dělat vyváženě, aby nebyl příliš zaměřený jen na jednu oblast.“* Jako pozitivní uvedl i roverský program *„slouží jednak k tomu, že si tam třeba sdělíme vzájemně zkušenosti, jako co kdo jak zvládá a nabere novou inspiraci a jednak k tomu, že si i trochu odpočineme od těch dětí.“*

R2 uvedl, že spoustu informací o vedení oddílu měl už z minulosti, díky projití skautskou výchovou a za klíčové informace považuje věci, které se naučil na vůdcovském kurzu. *„Já jsem toho spoustu už věděl, na druhou stranu třeba vůdcovská zkouška mi informace podala v úplně jiném světle a celkově mi je jako hodně osvětlila a do vedení mého oddílu se silně promítla.“*

R3 řekl, že informace z kurzů, které probíhají mimo oddíl, mu velmi pomáhají a že je důležité na kurzech načerpat co nejvíc inspirace a nápadů, které později může aplikovat do oddílové činnosti. *„Já vlastně i razím teorii, že je dobré jezdit na akce mimo oddíl, ale důležité je na těch akcích něco pochytil a přinést to do chodu oddílu, aby se oddíl dále vyvíjel.“* Na kurzech například pochytil, jak správně pracovat s koedukovanou skupinou chlapců a dívek tak, aby byl program pestrý, vyvážený a zábavný pro všechny.

Zavedení nové činnosti do oddílu

V oddíle R1 nepoužívají oficiální stezky, které vydává Junák, mají svůj vlastní program, který skauty rozvíjí. V oficiálních stezkách se mu však zalíbily výzvy. *„Přestože nemáme oficiální stezky, tak ty výzvy ze stezek by kluci mohli dělat.“* Skautům tedy nyní oddíl umožňuje plnit výzvy jako například „denní a noční výsadek z tábora“ či den na stromě. *„Rádci, podrádci a třeba i roveři dělají výzvy jako tři orlí pera.“*

R2 zavedl ve svém oddíle roční plánování, které se naučil na vůdcovském kurzu. *„Do té doby my jsme v oddíle vůbec neplánovali, teď právě jsme plánovat začali a je to velká výpomoc při vedení oddílu.“*

R3 se snaží do oddílu zavést nové věci, které se dříve nedělaly. Například se jedná o zpětnou vazbu. *„Já jsem byl ten, co jako dost za ní bojoval a vlastně díky tomu teďka máme zpětnou vazbu po každé větší výpravě.“* Zpětný názor může přinést mnoho zjištění, které přispějí k vylepšení aktivit v budoucnu.

Program, který děti bavil a naučil je něco nového

Jako program, který děti bavil a zároveň je něco naučil, uvedl R1 hru, kterou upravil pro své svěřence, ve které šlo o *„tvořivost a vyjadřování.“* Jednalo se o hru pro družiny. *„Jeden člověk z týmu vidí nějakou věc, vidí vzorový objekt, a mají týmovou práci tvořit kopii, ... člověk co ji vidí, musí někomu dalšímu popsat, jak vypadá, ale beze slov.“* Druhý člověk se musí snažit pochopit, o co jde a dalším členům v týmu má za úkol slovy popsat, o jakou věc se jedná. Zbytek týmu má zavázané oči a vyrábí věc z materiálu, který mají k dispozici. *„Ti první dva se naučili vyjadřování a jeden z toho vyjadřování beze slov a naučili se týmové spolupráci.“*

R2 uvedl, že nejraději a nejčastěji pro své svěřence připravuje modelové situace a maskovací hry, ve kterých si mohou vyzkoušet své znalosti a dovednosti ze zdravotní výchovy. *„Modelové situace je baví a objektivně jim přináší nové zkušenosti.“* Jako důvod uvádí to, že ho tyto aktivity samotného dříve hodně bavily a chce, aby si je mohl vyzkoušet i někdo další.

R3 připravil například hru pro starší členy oddílu ve věku 13-15 let, která byla zaměřena na debatu. Spočívala v tom, že účastníkům, kteří byli rozděleni do tří skupin, byla představena situace sedmi osob, které byly v hořícím domě. Mezi osobami byl například lékař, dítě, farmář, politik, těhotná žena či skautský vedoucí. Úkolem skupin bylo *„rozhodnout v jakém pořadí by je zachraňovali.“* Účastníci *„sestavili pořadník, který poté prezentovali a odůvodnili ho, proč ho mají takhle.“* Ve druhém kole hry získali o osobách doplňující informace, které některé osoby posílili a jiné oslabili. Například *„O těhotné matce*

se dozvěděli, že je ve třetím měsíci a o politikovi se dozvěděli, že je diktátor.“ Na základě nových informací měli sestavit nové pořadí záchrany. „Ve třetím kole se dozvěděli další informace, ale ty byly protichůdné. Například u diktátora se dozvěděli, že je to sice diktátor, ale jeho země prosperuje a neporušuje žádná lidská práva.“ Cílem aktivity bylo dát účastníkům možnost bavit se mezi sebou, učit se argumentovat a zdůvodňovat, co a proč si myslí a ukázat jim, co to jsou relevantní faktory. „Vlastně jim to mělo ukázat, že nemohou soudit na první pohled.“

R4 uvádí maskovací hry jako činnost, na kterou se ve skautingu hodně zaměřuje. *„Hodně můžu využít toho, že udělám nějakou maskovačku, kterou si můžou vyzkoušet a zažijou si to vlastně na vlastní kůži, jak to může vypadat.“* Taktéž se zaměřuje na skautskou historii, kdy využívá scénky a malé hry, které jsou zaměřené k tématu historie.

8.5 Vyjádření skautského ústředí Junáka k problematice skautského vzdělávání

V rámci výzkumného šetření byly kromě respondentů z řad aktivních roverů, kteří se připravují na vedení svých oddílů, osloveni také dva klíčoví členové skautského ústředí, kteří se podílí na tvorbě vzdělávacího systému Junáka.

Druhá sada otázek byla určena pro osoby, které pracují pro skautské ústředí Junáka a řídí skautské vzdělávání. Dotazovaní poskytli pohled na danou problematiku z druhé strany. Otázky byly písemně položeny dvěma klíčovým osobám.

Úloha Junáka ve vzdělávání budoucích skautských vedoucích

U1 vidí úlohu ústředí v tom, že *„institucionalizuje, kodifikuje a dále rozvíjí vzdělávací systém Junáka – českého skauta. Je garantem funkčnosti a kvality skautského vzdělávání vůči celé naší organizaci i vůči vnějším subjektům. Zároveň zařizuje co nejvyšší míru podpory vzdělavatelům – dobrovolníkům, kteří toto vzdělávání obvykle zajišťují.“* U2 doplňuje, že *„ústředí podporuje konání celostních vzdělávacích akcí (HelpDesk, Elixír, Ústřední lesní škola, ...), ale i jednotlivých kurzů a seminářů.“*

Nejúčinnější způsoby a formy pro vzdělávání budoucích skautských vedoucích

Oba respondenti se shodli na tom, že nejúčinnější formou skautského vzdělávání je tvz. *„lesní vzdělávání“*. Tento typ kurzů trvá alespoň 14 dní (z toho minimálně týden vcelku). U1 vyzdvihuje, že toto vzdělávání je dobře uchopené proto, že pro jeho realizaci *„jsou nejprísnější nároky na kvalifikaci instruktorského týmu a kvalitu provedení celé akce.“*

U2 uvádí, že „*podstatným rysem je to, že jsou lidé delší dobu spolu - účastníci a instruktoři dohromady.*“ Právě v tom U2 vidí velký potenciál, protože díky tomu si účastníci těchto kurzů mohou předat velké množství informací a také podporuje „*hlubší mezilidské sdílení a vzájemnou inspiraci.*“

Oba respondenti se shodují na tom, že díky velké časové dotaci těchto kurzů je na kurzech možné „*probrat témata do hloubky, z různých úhlů pohledu*“ a zároveň instruktoři těchto kurzů mohou „*využívat i metody náročné na čas a provedení.*“ (U1) U2 dodává, že vzdělávání na tomto typu kurzu „*jde hluboko pod formální obsah vzdělávání.*“

Respondenti se také nezávisle na sobě shodli na tom, že pro vzdělávání budoucích skautských vedoucích neexistuje žádný univerzálně nejúčinnější způsob či forma. U1 uvádí, že „*pokud jde o předávání konkrétního vzdělávacího obsahu, nemyslím si, že existuje univerzálně nejlepší způsob či forma vzdělávání, vždy je to odvislé od toho, co zrovna za obsah předáváme, za jakých podmínek a jaké cílové skupině.*“ U2 tuto skutečnost potvrzuje tímto tvrzením „*to je zřejmě individuální a záleží to na konkrétní situaci a taky předchozích zkušenostech konkrétního člověka.*“ Obecně by se tedy dalo říci, že každému bude vyhovovat jiný způsob a forma vzdělávání a každý má možnost najít to, co mu bude vyhovovat nejvíce.

Nejdůležitější body vzdělávání budoucích skautských vedoucích (praxe v oddíle, kurzy, sebevzdělávání)

Podle respondentů je stěžejním bodem praktičnost nabytých informací a znalostí. Nemělo by se jednat pouze o zprostředkování teorií, ale i o samotnou realizaci a zkoušení nejrozličnějších činností.

U1 uvádí, „*za podstatné považujeme to, aby nebylo vzdělávání odtržené od - nejen - skautské reality, ale bylo obecně funkční a přínosné.*“ U2 tuto odpověď podporuje a doplňuje, že „*skautské vzdělávání nemá zprostředkovávat pouze teorie, ale má být zdrojem inspirace pro oddílovou praxi.*“

Dalším důležitým bodem je také schopnost motivovat a inspirovat budoucí skautské vedoucí k osobnímu rozvoji a skrze něj k podpoře růstu ostatních členů jejich oddílů.

U1 ještě dodává, že se ústředí také snaží o podporu osobního rozvoje roverů v nové skupině lidí „*mimo oddílovou/kurzovou bublinu.*“ V tomto případě se jedná například o „*výměnu zkušeností a dobré praxe apod. napříč oddíly/kurzy.*“

Stěžejní změny ve skautském vzdělávání

Stěžejním bodem změny ve skautském vzdělávání budoucích skautských vedoucích je nová podoba vůdcovské zkoušky. U1 uvádí *„po několika letech práce a pilotáží byl kompletně revidován obsah kvalifikace "vůdcovská zkouška.“* U2 doplňuje *„byla přijata nová podoba vůdcovské zkoušky. Tu předchází lze používat do konce roku 2020.“*

U1 dále doplňuje, že byl také revidován *„systém „odborných činovníckých kvalifikací,“ jenž je určen zkušebními komisaři jednotlivých oblastí našeho vzdělávání.“* Především se jedná o zkušební komisaře pro čekatelskou a vůdcovskou zkoušku. Dále *„byla vytvořena nová – povinná – kvalifikace "střediskové minimum".* Tato kvalifikace je určená pro nové vedoucí organizačních jednotek (středisek). Od roku 2019 ji všichni noví vedoucí organizačních jednotek musí absolvovat.

Jako aktuální novinku U1 uvádí *„aktuálně také dokončujeme revizi instruktorského vzdělávání a obnovujeme (či se ucházíme o další) akreditace na různé typy vzdělávacích kurzů. Junák – český skaut je MŠMT uznán coby akreditovaná vzdělávací instituce.“* U2 jako novinku uvádí *„aktuálně připravujeme podporu pro rozšíření nového typu vzdělávací akce – VOR (Víkend oddílových rad), kterého by se neúčastnili jen ti, kdo se připravují na roli vedoucího, ale celé vedení oddílů včetně mladších rádců.“* Od této vzdělávací akce se očekává, *„že to je šance, jak více ovlivňovat realitu oddílů ze strany vzdělávání – inspirovat celý tým může přinést větší efekt než inspirovat pouze jednoho z týmu, který pak doma s některými myšlenkami třeba narazí.“* Více o tomto typu vzdělávání bude dostupné v červnu 2019.

8.6 Závěr výzkumného šetření

Výzkumná část práce se skládala ze dvou částí:

- Rozhovor se čtyřmi respondenty z řad roverů, kteří se připravují na práci se skautským oddílem
- Písemné odpovědi dvou pracovníků skautského ústředí (odbor pro vzdělávání činovníků) na dotazy týkající se role ústředí ve skautském vzdělávání

Otázky směřované na rovery se zaměřovaly na roli vzdělávání v mateřském oddílu/středisku, význam vzdělávacích programů a kurzů pořádaných vyššími organizačními jednotkami Junáka a úsilí věnované sebevzdělávání.

Roveri shodně považují za zásadní vlastní prožitek skautské výchovy v dětském věku, vědomě přebírají vzory svých tehdejších vedoucích. V roverském věku se všichni podílejí (v různém rozsahu) na činnosti svého oddílu – od poměrně nahodilé účasti na oddílovém

programu až po funkci vůdce. Všichni absolvovali alespoň jeden kvalifikační kurz, většina se zúčastnila i dalších zážitkových akcí. Hodnocení vzdělávacích i zážitkových kurzů je pozitivní. Další sebevzdělávání je u našich respondentů omezeno především účelově na hledání nápadů pro oddílovou činnost.

Otázky směřované na činovníky ústředí se týkaly role skautského ústředí ve vzdělávání, pohledu na relativní význam jednotlivých forem vzdělávání a novinek ve skautském vzdělávání.

Z odpovědí vyplývá shoda na roli ústředí v organizaci vzdělávacího systému, garanci kvality vzdělávání (včetně zavedení nové vůdcovské zkoušky) a podpory vzdělavatelů na centrální i regionální úrovni (kurzy, semináře, lesní školy...). Za nejúčinnější formu vzdělávání jsou považovány déletrvající lesní kurzy. Akcent je kladen na praktické vzdělávání a výměnu zkušeností mezi účastníky kurzů.

V názorech roverů a činovníků skautského ústředí lze pozorovat shodu v hodnocení efektivity lesního vzdělávání (déletrvajících kurzů) a zásadní role centrálně organizovaných vzdělávacích aktivit pro výměnu zkušeností, a „*vystoupení z oddílové/střediskové bubliny*“, které považují za nejlepší formu skautského vzdělávání.

Pokud jde o konkrétní metody užitě na vzdělávacích akcích, roveři aktivně zmínili:

- debaty
- diskuse
- hraní rolí
- hry
- kreativní a fyzické aktivity
- modelové situace
- projekty – př. plánování, vzorová výprava
- přednášky – teoretická výuka
- scénky
- sebezkušenost
- skupinové a individuální činnosti
- simulace – hra – podmínky v továrně
- výzvy
- zamyšlení
- zážitkové učení

Mladí roveři vyzdvihovali vlastní zkušenost, zážitkové učení a vlastní praxi nad teoretické informace a přednášky. Také často zmiňovali, že způsob, jak získali své dovednosti, byl skrze vzory, které měli ve svých skautských vedoucích. Dále z rozhovorů plyne, že se mnoho naučili díky zpětné vazbě, která následovala po akcích.

Na závěr je nutné zdůraznit, že výchova a vzdělávání budoucích skautských vedoucích probíhá na principech skautské výchovné metody, ta je podrobněji rozebrána v kapitole 1.3.

Závěr

Práce v teoretické části poskytla základní informace o skautingu s důrazem na skautskou výchovnou metodu a exkurzem do historie skautingu. Dále se zaměřila na otázky výchovy a vzdělávání, rozdělení vzdělávání na formální, neformální a informální a podrobněji popsala formy a metody vzdělávání. Samostatná kapitola byla věnována popisu skautského vzdělávacího systému a získávání skautských kvalifikací (čekatelské a vůdcovské zkoušky). Byly uvedeny i základní zdroje pro další sebevzdělávání budoucích skautských vedoucích. Další kapitola se zaměřila na osobnost skautského vedoucího – vychovatele. V poslední kapitole teoretické části byly zmíněny některé současné problémy a kontroverze skautingu.

Výzkumná část práce se zabývala otázkou způsobů a forem vzdělávání budoucích skautských vedoucích. V rámci této části byly zpracovány rozhovory se čtyřmi aktivními rovery, kteří se připravují na činnost skautského vůdce a písemné odpovědi dvou klíčových pracovníků skautského ústředí, kteří se zabývají vzděláváním. Otázky pro tyto osoby byly zaměřeny na roli skautského ústředí ve vzdělávání.

Práci lze uzavřít konstatováním, že organizace Junák – český skaut, z.s. má velmi dobře propracovaný a teoreticky podložený systém vzdělávání a získávání kvalifikací. Z pohledu dotazovaných roverů má pro jejich další činnost a získání čekatelské a vůdcovské kvalifikace zásadní význam prožitek vlastní skautské činnosti v oddílech již od dětského věku – tedy souhrn prvků neformálního a informálního vzdělávání (ve smyslu bezděčného učení a socializace). Role skautských kvalifikačních kurzů je především v poskytnutí teoretického podkladu v oblastech jako myšlenkové základy skautingu, základy práva, pedagogiky, psychologie a základní manažerské dovednosti. Současně dochází na kvalifikačních i ostatních kurzech k rozsáhlé výměně zkušeností a získávání inspirace k obohacení programu mateřského oddílu/střediska. Postupy užívané v systému skautského vzdělávání nadále vycházejí z principů skautské výchovné metody v modifikaci přizpůsobené věku a vyspělosti účastníků. Preferovány jsou tzv. lesní kurzy, zahrnující alespoň týdenní tábor v přírodě. Nabídka zdrojů pro další sebevzdělávání je obsáhlá, není však pravděpodobně plně využívána.

Přínos této práce je shledáván v tom, že poskytla vhled do problematiky skautského vzdělávání a sebevzdělávání, jeho způsobů a forem jak z pohledu účastníků vzdělávacích akcí, tak i klíčových pracovníků skautského ústředí.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografické zdroje

ANDERSON, H., A., 2012. Náčelník Ernest Thompson Seton a mizející Západ. 1.vyd. Praha: Vydavatelství Václav Vávra. ISBN 978-80-904543-0-9.

BAUM, D., 2014. *Výzkumné metody v sociální práci*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7464-390-3.

BŘICHÁČEK, V., ČERNÝ, P., ŠANTORA, R., VLČKOVÁ, L., 2003. *Sondy do světa skautů: sociologické výzkumy Junáka 2000-2003*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR. ISBN 80-86109-96-8.

BŘICHÁČEK, V., 1991. *Poselství skautské výchovy*. 1. vyd. Liberec: Skauting. ISBN 80-85421-02-X.

BŘICHÁČEK, V., 1992. *Skautský oddíl I*. 1. vyd. Liberec: Skauting. ISBN 80-85421-04-6.

BŘICHÁČEK, V., 1996. *Skautský oddíl*. 1. vyd. Liberec: Skauting. ISBN 80-85421-04-6.

BŘICHÁČEK, V., 2000. *Rovering*. 1. vyd. Liberec: Skauting. ISBN 80-85421-29-1.

BADEN-POWELL, R., 2009. *Skauting pro chlapce*. 1. vyd. Praha: Junák. ISBN 978-80-86825-21-3.

BARTÁK, J., 2007. *Vzdělávání ve firmě*. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing. ISBN 978-80-86851-68-6.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času: Trendy pedagogiky volného času*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0030-7.

HENDL, J., 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.

HORÁK, J., KRATOCHVÍL, M., 2003. *Nástin dějin pedagogiky*. 4. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 80-7083-758-6.

JEDLIČKA, R., ed. 2014. *Teorie výchovy – tradice, současnost, perspektivy*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2412-9.

KASPER, T., KASPEROVÁ, D., 2008. *Dějiny pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2429-4.

- LANGER, T., 2016. *Moderní lektor: průvodce úspěšného vzdělavatele dospělých*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0093-4.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, V., 2003. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido. ISBN 80-7315-039-5.
- MŠMT, c2007. *Strategie celoživotního učení ČR*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. ISBN 978-80-254-2218-2.
- NOSEK-WINDY, V., 2006. *Cestou k pramenům: historie skautingu v obrazech*. 2. dopl. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR. ISBN 80-86825-14-0.
- PRŮCHA, J., 2017. *Vzdělávací systémy v zahraničí: encyklopedický přehled školství v 30 zemích Evropy, v Japonsku, Kanadě, USA*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-845-2.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2013. *Pedagogický slovník*. 7. rozš. a aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- ROGERS, C. R., 2015. *Být sám sebou*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0796-2.
- SKALKOVÁ, J., 1999. *Oecná didaktika*. 1. vyd. Praha: ISV. ISBN 80-85866-33-1.
- SVOJSÍK, A., B., 1991. *Základy junáctví: Návod pro výchovu čes. mládeže na základě systému sir R. Baden-Powella "Scouting" a za laskavého přispění četných odborníků*. 3.nezm.vyd.podle 1.vyd.v r. 1912. Praha: Merkur. ISBN 80-7032-001-x.
- SOLFRONK, J., 1994. *Organizační formy vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-334-0.
- ŠANTORA, R., 2012. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák - TDC. ISBN 978-80-204-2622-2.
- VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.
- VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M., 2008 *Vzdělávání a rozvoj podle kompetencí*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-86723-54-9.
- ZORMANOVÁ, L., 2017. *Didaktika dospělých*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0051-4.

Časopisy

BÁRTA, M., Bezpečný oddíl. Skautský svět [online], roč. 51, č. N/A0, s. 6-7 [vid. 28. 5. 2019]. ISSN 1213-0664. Dostupné z: <https://casopisy.skaut.cz/svet/497>

KUČEROVÁ, B., 2014. Je mi 15, a co dál?. *Roverský kmen* [online], roč. 18, č. 86, s. 49 [vid. 28. 5. 2019]. ISSN 1231-0664. Dostupné z: <https://casopisy.skaut.cz/kmen/662#p49>

KUČEROVÁ, B., KARASOVÁ, J., 2013. Jak si vybrat kurz. *Roverský kmen* [online], roč. 17, č. 82, s. 5 [vid. 28. 5. 2019] ISSN 1213-0664. Dostupné z: <https://casopisy.skaut.cz/kmen/601#p4>

MARTINKOVÁ, I., 2018. Roverský kmen krok za krokem. *Roverský kmen* [online], roč. 22, č. 106, s. 22 [vid. 28. 5. 2019]. ISSN 1231-0664. Dostupné z: <https://casopisy.skaut.cz/kmen/917#p1>

ORLOVÁ, Z., 2018. *Roverský kmen*. [online], roč. 22, č. 107, s. 7-13 [vid. 28. 5. 2019]. ISSN 1213-0664. Dostupná z: <https://casopisy.skaut.cz/kmen/928#p7>

PEJCAL, J., PETŘÍK, J., DAVID, D., 2013. Mezigenerační dialog *Skautský svět* [online], roč. 51, č. 1, s. 12-18 [vid. 28. 5. 2019]. ISSN 1213-0664. Dostupné z: <https://casopisy.skaut.cz/svet/754#p1>

POKORNÝ, P., Bezpečný tábor. Skauting [online], roč. 48, č. 3, s. [vid. 28. 5. 2019]. ISSN 1213-0664. Dostupné z: <https://casopisy.skaut.cz/skauting/183#p1>

PROCHÁZKOVÁ, K., BUCHARBENDA, V., BUCHARBENDOVÁ, E., 2018. Uvědomit si co se děje a začít s tím něco dělat. *Roverský kmen*. [online], roč. 22, č. 107, s. 7-13 [vid. 28. 5. 2019]. ISSN 1213-0664. Dostupná z: <https://casopisy.skaut.cz/kmen/928#p7>

PROCHÁZKOVÁ, K., 2018. Kdo chce zapalovat, musí hořet. *Roverský kmen* [online], roč. 21, č. 105, s. 7-10 [vid. 28. 5. 2019]. ISSN 1213-0664. Dostupné z: <https://casopisy.skaut.cz/kmen/899#p7>

VOŇAVKOVÁ, V., et. al. 2006. Tichou poštou. Skauting – tematické číslo [online], [vid. 15. 5. 2019]. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR – Tiskové a distribuční centrum. Dostupné z: <https://casopisy.skaut.cz/search/?vyraz=tichou+po%C5%A1tou#p0>

Internetové zdroje

41st World Scout Conference, 2017. The Scout Method Review – Document 8 [online]. [vid. 30. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.scout.org/sites/default/files/media-files/ConfDoc8_Baku2017_ScoutMethodReview_en_20170627.pdf

BADEN-POWELL, R., 1919. Aids to Scoutmastership. 1. vyd. London: Herbert Jenkins Ltd. Dostupné z: https://media.scoutwiki.org/images/c/cd/Aids_to_Scoutmastership.pdf

BADEN-POWELL, R., Last will [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.scout.org/sites/default/files/library_files/B-P%20Last%20Will.pdf

Charta českého skautingu na počátku 21. století. 2005. [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: http://vrcholy.skauting.cz/dl/Charta_skautingu1.pdf

Fonticulus Maděra [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: <https://madera.skauting.cz/>

KELPIN, F., 2008. [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.kelpin.nl/fred/download/scouting/montessori/mariaenrobert.pdf>

KOHOUTEK, R., 2009. Psychologie v teorii a praxi. [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: rudolfkohoutek.blog.cz/0911/psychologie-seberizeni-a-sebevychovy

Lesní kurz/ škola in Skaut křižovatka. 2014-2015 [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/organizace/vzdelavani/vzdelavaci-system/1001-lesni-kurz-skola?autologin=1>

Svatoplukovy pruty [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: <https://pruty.skauting.cz>

Jihlavské listy. 2015. Skautský vedoucí: Svět je jiný, tak se i my musíme přizpůsobit [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.jihlavske-listy.cz/clanek18042-skautsky-vedouci-svet-je-jiny-tak-se-i-my-musime-prizpusobit.html?komentare=novy&reakce=43379>

Junák – český skaut, z. s., 2014. Stanovy spolku [online]. [vid. 29. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/wp-content/uploads/2018/05/stanovy-junaka.pdf>

Junák – český skaut, z.s., 2014-2015. [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/organizace/vzdelavani/vzdelavaci-system/1001-lesni-kurz-skola?autologin=1>

Junák – český skaut, z.s., 2017. Organizační řád [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=https://krizovatka.skaut.cz/phocadownload/userupload/category/17/1487270579_rad_organizacni_2017.pdf&a=bi&pagenumber=1&w=800

Příloha 1: Obsah čekatelské zkoušky Junák – český skaut, z.s., 2018. Směrnice ke zdravotnickému zabezpečení zotavovacích

akcí [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=https://krizovatka.skaut.cz/phocadownload/userupload/category/18/1526564826_smernice_ke_zdravotnickemu_zabezpeceni_akci_2018.pdf&a=bi&page_number=1&w=800

Junák – český skaut, 2018. Výroční zpráva 2018. [online]. [vid. 31. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/wp-content/uploads/2019/04/skaut-vyrocnizprava2018.pdf>

Junák – český skaut, z. s., 2019. [online]. [vid. 25. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/skauting/vedeni-organizace/>

SCHUGURENSKY, D., 2000. The forms of informal learning: towards a conceptualization of the field [online]. [vid. 25. 3. 2019]. Dostupné z: <https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/2733/2/19formsofinformal.pdf>

Skupina Náčelnictva Junáka pro strategii., 2014. Strategie 2022: Inspirovat skautingem: Souhrnný dokument obsahující klíčové závěry analýz a návrh prioritních témat pro strategii Junáka do roku 2022. [online]. [vid. 25. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/wp-content/uploads/2018/05/strategie-2022.pdf>

Seznam příloh

Příloha 1: Obsah čekatelské zkoušky

Příloha 2: Obsah vůdcovské zkoušky

Příloha 3: Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru

Příloha 4: Rozhovory s budoucími skautskými vedoucími

Příloha 5: Písemné odpovědi od klíčových osob z ústředí Junáka

Přílohy

Příloha 1: Obsah čekatelské zkoušky

Junák - český skaut, z. s.

Směrnice k obsahu vybraných činovníckých kvalifikací:

Příloha č. 1 – Obsah čekatelské zkoušky

Nutná podmínka udělení ČZ

Nutná podmínka udělení ČZ: Pod vedením vůdce připraví a zrealizuje vícedenní akci.

- Akce trvá alespoň 24 hodin a její součástí je přenocování. Ideální formát akce je víkendová výprava.
- Akce je připravována pro více než jednu družinu.
- Minimální kvalita (úroveň) přípravy akce odpovídá náročnosti a obsahu kompetencí čekatelské zkoušky. Přípravou a realizací je možné některé ověřit.
- Čekatel by měl být vedoucím přípravy i realizace akce za dozoru vedoucího oddílu. V přípravě by měli být zapojeni ještě alespoň další dva lidé a čekatel by měl připravovat alespoň třetinu programů akce.
- Smyslem podmínky je získat zkušenost s realizací akce na základě doporučeného postupu, proto je vhodné přípravu akce provádět pod vedením zkušební komise a instruktorů.

Kompetenční profil čkatele

Pro udělení ČZ je nutné, aby komise ověřila všechny níže uvedené kompetence.

oblast	číslo	NÁZEV KOMPETENCE	POPIS A OBSAH KOMPETENCE
Závazný výklad kompetence tvoří její název i popis jako celek.			
I. Skauting	1	Ví, co je podstatou skautingu, ztotožňuje se s třemi Principy a posláním skautingu.	Chápe, že podstata skautingu je vyjádřena v Principech, poslání a metodě. Rozumí těmto pojmům, ztotožňuje se s hodnotami prezentovanými Principy i s myšlenkou poslání. Chápe, jak skautský zákon a slib vyjadřují tři Principy, a snaží se podle nich žít.
	2	Zná historii skautingu a jeho vztahu ke společnosti.	Ví, z jakých kořenů skauting vychází, jaká je jeho historie a jaká byla a je jeho role ve společnosti.
	3	Dokáže vysvětlit proč je skautem, a dokáže se za skauting postavit.	Ví, proč jej oslovují myšlenky a ideje skautingu. Dokáže skauting přiměřeně prezentovat a zastat se jej před druhými.
	4	Dokáže popsat své motivy pro práci v Junáku – českém skautu.	Je si vědom, proč jako dobrovolník působí ve skautském hnutí a jaká je jeho role čkatele.
II. Osobnost čkatele	5	Umí si hrát.	Umí se zapojit do aktivity se svými svěřenci. Umí si užít situaci, kdy je účastníkem nějaké činnosti.
	6	Vytváří fungující vztahy s lidmi okolo sebe.	Vytváří fungující vztahy s lidmi, které vede, i ke svým spolupracovníkům. Přistupuje k nim jako k jedinečným individualitám a respektuje je.
	7	Poznává sám sebe a všestranně se rozvíjí.	Uvědomuje si a hledá svoje silné a slabé stránky a všestranně se rozvíjí. Umí zhodnotit, na co stačí jeho schopnosti.
	8	Dokáže převzít roli vedoucího.	Přijímá svůj díl odpovědnosti za oddíl a je schopen a ochoten dočasně převzít roli vedoucího.

III. Příprava programu, metodika skautské výchovy	9	Je schopen přijímat konstruktivní kritiku.	Chápe, kdy je cílem kritiky poukázat na "prostor ke zlepšení", umí posoudit oprávněnost vznesených námětů, přijmout je a vzít si z nich to nejlepší.
	10	Je pro děti vzorem, chová se podle toho a nezneužívá svého postavení.	Ví, že jako vzor hraje důležitou roli v utváření osobnosti dítěte. Nepřetváří se, není pokrytecký. Ze všech svých sil se snaží být lepším.
	11	Zná trendy ve světě dětí a sleduje dění ve světě dospělých.	Má základní představu o tom, co je pro děti IN. Zajímá se o aktuální fenomény - dětskou literaturu, filmy, seriály, nové hračky. Má přehled o nejdůležitějších událostech ve světě i u nás. Znalosti využívá při činnosti v oddíle.
	12	Umí pracovat s krátkodobými cíli.	Umí formulovat krátkodobé cíle, nastavit jejich úroveň vzhledem k cílové skupině, je schopen je naplnit a zhodnotit, jestli cílů dosáhl a v jaké míře.
	13	Rozumí jednotlivým částem skautské výchovné metody i metodě jako celku.	Ví, jakou roli ve skautingu hraje skautská výchovná metoda. Ví, k čemu je dobrá, zná její části (umí je popsat a uvést na příkladu), vědomě umí části metody začlenit do práce s oddílem. Její jednotlivé prvky dokáže najít v programu oddílu. Přijímá skautskou výchovnou metodu.
	14	Umí vhodně volit prostředky a používá nástroje skautské výchovy.	Ví, co je to prostředek, umí ho odlišit od cíle. Umí ke svým cílům najít i vytvořit vhodné prostředky, které jsou přiměřené, atraktivní a efektivní. Ví, jaké prostředky používá při činnosti oddílu, a proč je zařazuje. Zná základní nástroje skautské výchovy a snaží se s nimi pracovat.
	15	Umí pracovat s oficiální stezkou.	Rozumí jednotlivým principům stezky, umí ji začlenit do programu oddílu. Používá-li jeho oddíl vlastní stezku, umí pojmenovat její výhody a nedostatky.
	16	Umí vhodně dramaturgicky sestavit program akce.	Umí, s ohledem na rizika i specifika, poskládat programy za sebe tak, aby docílil požadovaného efektu a cílů.
	17	Při realizaci programu umí reagovat na nečekané situace.	Zareaguje na nečekanou situaci a dovede smysluplně pozměnit plánovaný program. Nepoužívá improvizaci jako zástěrku nepřipravenosti. Umí rozeznat chvíli, kdy je lepší improvizovat, dovede provést dramaturgické změny a zdůvodní to. Při změnách v programu zachová jeho cíle.
	18	Umí zpětně porovnat plán programu s jeho realizací a poučit se z toho.	Je schopen zpětně porovnat připravený plán s průběhem akce, dokáže popsat rozdíly a vyvodit z nich důsledky pro přípravu příštích akcí.
	19	Umí zorganizovat činnost/práci a vhodně rozdělit úkoly ostatním.	Uvědomuje si, že ne všechnu svěřenou práci zvládne vykonat sám. Umí ostatním vhodně rozdělit úkoly, dostatečně je vysvětlit. Pohledá jejich splnění.
	20	Umí používat „Hodnocení kvality“ v Junáku – českém skautu.	Posoudí, v jaké míře jeho oddíl naplňuje kritéria kvality, a zjištění chápe jako východisko ke zlepšení. O výsledcích je schopen diskutovat s vůdcem oddílu.

IV. Pedagogika, psychologie a komunikace	21	Umí vhodnou formou dát, získat a využít zpětnou vazbu.	Ví, že zpětná vazba je důležitým prostředkem práce s členy oddílu. Ví, jaké má mít náležitosti, aby byla přínosná a aby neškodila. Umí ji poskytnout i přijmout (získat ji - např. pozorováním, nasloucháním...). S výsledky umí vhodně naložit.
	22	Rozumí podstatě odměn a trestů jako nástrojům motivace a umí je vhodně využívat.	Ví, co to jsou odměny a tresty, jaké mohou mít přínosy a naopak zápory, podle čeho je volit, jaké zásady dodržovat při jejich používání.
	23	Připravované programy přizpůsobuje cílovým skupinám.	Ví, jaká jsou specifika práce s dětmi jednotlivých věkových kategorií, a respektuje to při přípravě programu. Uvědomuje si odlišný styl práce ve věkově/pohlavně smíšeném kolektivu.
	24	Umí jednat s dětmi i dospělými.	Při komunikaci s dětmi i dospělými-respektuje jejich charakteristiky. Zohledňuje mj. to, zda jedná se skautem či neskautelem. Umí jednoduše a jasně sdělit informaci. Podle konkrétní situace volí např. jiný slovník, skladbu vět, tempo řeči...
	25	Poznává jemu svěřené děti.	Všimá si svěřených dětí, zajímá se o ně, o jejich životní situaci i mimo skautský oddíl. Dokáže u nich pojmenovat jejich přednosti a možnosti dalšího rozvoje, respektuje jejich zvláštnosti.
	26	Dokáže poznat, že se chování jemu svěřeného dítěte změnilo, a upozornit na to.	Dokáže u svého svěřence rozpoznat, že se chová jinak než obvykle nebo že se ocitl v problémové situaci, a přiměřeně na to zareaguje. (Dítě např. začne být plačtivé, nadměrně agresivní, úzkostné, i když takové nebývalo.) Ví, že on sám nemůže v takových závažných případech poskytnout dítěti pomoc, ale že musí upozornit vedoucího, který situaci vyřeší.
	27	Uvědomuje si význam vztahů mezi členy družiny/oddílu.	Uvědomuje si, že družinu tvoří dobrá parta kamarádů. Dokáže stručně charakterizovat, jaké vlastnosti tato skupina nese, a ví, že volbou a zadáním programů může působit na podobu vztahů mezi členy.
V. Zdravověda a bezpečnost	28	Zná a zohledňuje doporučené limity pro práci s dětmi.	Ví, jaké psychické a fyzické limity jsou nastaveny pro činnost s dětmi. Zohledňuje je v činnosti oddílu s ohledem na aktuální situaci. Má přehled o omezeních jemu svěřených dětí a umí tomu vhodně přizpůsobit program.
	29	Zvažuje potenciální rizika a snaží se jim předcházet.	Zná rizika, která přináší pobyt v klubovně či v přírodě, ale i specifické činnosti zde prováděné (kolo, koupání, přesun po silnici, noční pochod atd.). Zná požadavky na personální a technické zajištění rizikových aktivit (koupání, pohyb po silnici, cyklistika, lanové aktivity, vodácké akce apod.).
	30	Umí se vhodně zachovat v krizové situaci.	Nastane-li krizová situace, dokáže se zorientovat, odhadnout svoji roli a vhodně reagovat. Umí přivolat pomoc, pokud je třeba. Zná zásady chování při požáru, úrazu, tonutí, převržení lodi, dopravní nehodě, nepřízni počasí, nedostatku jídla či pití, ztracení členů apod. Ví, jaká jsou doporučení a postupy v Junáku – českém skautu.
	31	Rozpozná život ohrožující stavy a další závažná poranění, poskytne první pomoc.	Umí posoudit závažnost zdravotního stavu a dokáže provést laickou první pomoc (resuscitace, zástava masivního krvácení, zlomeniny, alergické reakce, tepelná poškození, šok, bezvědomí, běžné úrazy atd.). První pomoc zvládá teoreticky i prakticky. Zná bezpečnostní zásady poskytování první pomoci.

	32	Dbá na zajištění bezpečnosti účastníků na akcích.	Ví, kdy účastníky upozornit na potenciální rizika, a vhodně je poučí. V praxi dodržuje základní hygienická pravidla. Ví, proč je pro bezpečnost na akcích důležité znát podrobné informace o jejich účastnících (zdravotní stav, kontakty na rodiče, datum narození a číslo zdravotní pojišťovny apod.). Na akci si umí zajistit a použít lékárničku.
VI. Právo	33	Ví, kdo má právní osobnost a v čem spočívá.	Ví, kdo je nositelem práv a povinností. Dokáže vysvětlit rozdíl mezi fyzickou a právnickou osobou. Ví, které jednotky mají právní osobnost a v čem tato prakticky spočívá (např. otázka vlastnictví vybavení užívaného při oddílové činnosti).
	34	Ví, kdo v Junáku – českém skautu může činit právní úkony.	Ví, kdo může činit právní úkony a v jakém rozsahu, zejména při běžné oddílové činnosti. Ví, jak může činit právní úkony organizační jednotka (statutární orgán, zastoupení). Ví, za jakých okolností může činit právní úkony jménem organizační jednotky (na základě zmocnění nebo při výkonu funkce).
	35	Ví, jaké důsledky má porušení práva.	Rozumí konceptu občanskoprávní, trestněprávní a správněprávní odpovědnosti za porušení právních povinností a zná praktické rozdíly mezi nimi. Ví, v čem spočívá odpovědnost za škodu. Ví, kdy může nést odpovědnost za škodu vzniklou při činnosti oddílu. Ví, kdo nese odpovědnost za škodu způsobenou nezletilými. Ví, že může být pojištěn na odpovědnost za škodu. Ví, za jakých podmínek ne/nese trestní odpovědnost. Ví, jak konkrétně se jej to týká, zejm. s ohledem na činnost oddílu.
	36	Zná další právní předpisy vztahující se k oddílovému životu.	Zná nejdůležitější povinnosti stanovené dalšími právními předpisy ve vztahu k typické činnosti oddílu, zejm. v oblastech: - užívání lesů, - ochrana přírody a krajiny, - ochrana osobních údajů a ochrana osobnosti, - provoz na pozemních komunikacích.
VII. Organizace	37	Zná Stanovy Junáka – českého skauta.	Seznámí se se Stanovami, zná jejich stručný obsah.
	38	Zná svoje středisko.	Zná svoje středisko - jeho název, sídlo, oddíly střediska a nejdůležitější činnosti v něm. Ví, jak by mělo středisko být řízeno a jak by mělo fungovat. Ví, jaké je postavení střediska v organizační struktuře Junáka – českého skauta.
	39	Využívá skautské informační zdroje.	Zná skautské weby a časopisy. Umí najít potřebné skautské předpisy a formuláře, informace o organizaci, oddílech, akcích, základnách apod. Umí pracovat se skautiSem.
VIII. Hospodaření	40	Dokáže pracovat s účetními doklady.	Zná náležitosti prvotních dokladů. Zná a umí vyplnit příjmový a výdajový pokladní doklad.
	41	Ovládá hospodaření malé akce.	Umí sestavit rozpočet malé akce, vést evidenci pokladní hotovosti a sestavit přehled příjmů a výdajů akce.
	42	Ví, jak se hospodaří s majetkem a financemi v jeho oddíle.	Ví, komu patří majetek používaný oddílem a jakými pravidly se řídí hospodaření s tímto majetkem a svěřenými financemi. Ví, jak majetek vzniká, komu patří, jak a kde se berou peníze v oddíle a jak se s nimi hospodaří. Zná středisková a oddílová pravidla pro nakládání s majetkem, materiálem a financemi.

Směrnice k obsahu vybraných činovníckých kvalifikací:

Příloha č. 2 – Obsah vůdcovské zkoušky

Revidovaná vůdcovská zkouška („nová“)

Vysvětlivky ke kompetenčnímu profilu vedoucího oddílu

Kompetence SKM - Označení jedné ze sedmi kompetencí stanovených Skautským kompetenčním modelem v příloze ŘVČČJ. Kompetence je (formou nadpisu) uvedena pro zřetelné provázání s SKM.

Kategorie SKM - Skautský kompetenční model jednotlivé kompetence rozděluje na kategorie. Toto rozdělení (formou podnadpisu) pro přehlednost uvádí i tabulka profilu vedoucího oddílu.

Projev kompetence - Vymezuje obsah, kterému se položka profilu věnuje, a stanovuje ideální úroveň u vedoucího oddílu, nikoliv požadavek k ověření u vůdcovské zkoušky.

N/K - Typ obsahu dle závažnosti. Tento sloupec profilu představuje mj. personalistický nástroj pro podporu rozhodování středisek o tom, koho jmenují vedoucím oddílu.

N (nezbytný) - zásadní obsah pro minimalizaci rizik při vedení oddílu. Osoba nenaplňující tyto projevy kompetencí by se neměla stát vedoucím oddílu, i kdyby oddíl měl zaniknout.

K (klíčový) - zásadní obsah pro vedoucího plnohodnotného skautského oddílu. Osoba nenaplňující tyto projevy kompetencí není zárukou toho, aby oddíl jí vedený byl plně rozvinutý a skutečně skautský.

R (rozvojový) - nezásadní obsah, jehož zvládnutí přispívá k pozitivnímu dopadu činnosti vedoucího a oddílu, ale typicky souvisí s činnostmi, které oddíl „dělá navíc.“ Je volitelný a není součástí tohoto profilu.

Anotace - Text, který závazným způsobem upřesňuje a vymezuje projev kompetence a usnadňuje jeho pochopení. Jde o *ideální úroveň*; anotace **nedefinuje** požadavky k ověření u vůdcovské zkoušky!

Kritéria vůdcovské zkoušky - Kritéria, která musí splnit každý uchazeč o vůdcovskou zkoušku, aby mu mohla být udělena; komise je povinna tato kritéria ověřit. Jsou formulována jako v prostředí zkoušky/kurzu ověřitelné znalosti a dovednosti, které představují (na rozdíl od předešlých sloupců) minimální úroveň, kterou organizace vyžaduje u každého vedoucího oddílu. Kritéria je nutno chápat v kontextu daném obsahem a anotací (nikoliv však v jejich rozsahu - viz výše). Pokud nejsou v řádku tabulky žádná kritéria uvedena, obsah není povinně ověřovaný.

OČK - Odborné činovnícké kvalifikace, jejichž obory pokrývají příslušný obsah, a tudíž jsou příslušné k ověřování daných kritérií. Některá témata jsou svou povahou interdisciplinární, a proto je u nich uvedeno více OČK.

Kompetenční profil vedoucího oddílu

1. Kompetence SKM: Skauting

1.1. Kategorie SKM: Poslání a principy hnutí

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
1	Ztotožňuje se s posláním a principy skautingu.	N	Má na paměti a chápe, co dělá skauting skautingem, na jakých stojí základech, k jakým hodnotám a cílům se hlásí a jakými vnějšími znaky se projevuje. Není s těmito principy v rozporu a snaží se je aktivně naplňovat.	Dokáže vysvětlit poslání a principy skautingu, jejich vzájemnou provázanost a reálný dopad na program oddílu.	MZHS

2	Chápe skauting jako hnutí, které reaguje na potřeby současné společnosti.	K	Nevnímá skauting jako společensky mrtvou tradici. Má představu o velikosti a významu českého i světového skautského hnutí, jeho roli ve společnosti a současných možnostech ovlivňovat svět. Hledá ve společnosti výzvy, které může nebo má skauting pomoci řešit, a pracuje s nimi. Vnímá, že v různých zemích má skauting různou podobu, různou náplň činnosti, ale stejné ideály. Má přehled o možnostech, které jeho oddíl nabízí mezinárodní rozměr skautingu, a vhodně je využívá.		MZHS
3	Má základní přehled o kořenech skautingu a historii skautingu v českých zemích.	K	Chápe, jak je současná tvář českého skautingu ovlivněna historickým vývojem naší společnosti, vývojem českého skautského hnutí a vývojem světového skautingu, a dokáže to předat členům oddílu. Umí vhodně využít historii jako prvek v aktivitách nebo jako symbolický rámec.	Dokáže popsat, z jakých kořenů český skauting vznikl. Má základní přehled o historii českého skautingu.	MZHS
4	Vede členy oddílu k demokratickým principům.	K	Vede členy oddílu k porozumění demokratickým principům fungování společnosti, k tomu, aby znali svá práva a k aktivnímu podílu na demokratickém rozhodování a odpovědnosti za svá rozhodnutí přiměřeně jejich věku.		MET, VED
5	Ví, co je to skautská výchovná metoda a ztotožňuje se s ní. Rozumí jejím jednotlivým prvkům a používá je k naplnění výchovných cílů.	N	Chápe SVM jako celek, rozumí propojení Poslání Junáka – českého skauta, základních principů a skautské výchovné metody. Zapojuje do programu všechny prvky SVM, umí je nenásilně předávat. Neopomíjí žádný z bodů SVM. Dokáže zhodnotit a reagovat na to, jak se práce s jednotlivými prvky daří v oddíle.	Dokáže vysvětlit vztah mezi SVM, posláním a principy, zhodnotit, jak s prvky SVM pracuje v oddíle, a navrhnout, co by mohl zlepšit.	MET

1.2. Kategorie SKM: Skautská výchovná metoda

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
6	Metodicky pracuje s nástrojem postupného osobního rozvoje členů. Chápe práci s nástroji osobního rozvoje jako postupný krok od výchovy k sebevýchově.	K	Umí vhodně používat vybraný nástroj, zná i nástroje pro další věkové kategorie (zejména navazující). Přijímá nové nápady a hodnotí, jak se mu práce s vybraným nástrojem daří, jak by ji mohl zlepšit a zda stále používá vhodný nástroj pro svůj oddíl. Uvědomuje si, na jakém mezníku cesty od výchovy k sebevýchově se děti v jeho oddíle nachází a kam směřují.	Ví, proč a jak vybraný nástroj (stezka, lucerna, cestička, pěšinka, oddílové stezky, výzvy a projekty a další) použít jako východisko při plánování. Zná různé způsoby, jak předávat a ověřovat znalosti/dovednosti/postoje. Ví, jak s takovým nástrojem nepracovat (frontální výuka, zkoušení). Dokáže motivovat členy k používání zvoleného nástroje.	MET
7	Používá prvek učení se zkušeností při výchovném působení v oddíle.	K	Při volbě prostředků dbá na co nejširší uplatnění tohoto prvku. Využívá přirozených možností pro učení se zkušeností, které běžná oddílová činnost nabízí. Chápe	Dokáže pojmenovat, jak s tímto prvkem pracuje jeho oddíl. Ví, jaké výchovné cíle může plnit zkušenostním učením. Chápe důležitost reflexe	MET

			zkušenost jako důležitý výchovný prostředek a pracuje s celým cyklem učení. Umí dát členům prostor pro děláni chyb.	a rozpozná, k jakým aktivitám je vhodné ji zařadit.	
8	Používá družinový systém jako výchovný prvek, přizpůsobuje jej podmínkám a specifikům svého oddílu. Metodicky vede a podporuje rádce.	K	Vytváří vhodné prostředí pro fungování družin v oddíle jako party kamarádů, podporuje jednotlivé družiny ve spolupráci a budování družinového ducha. Chápe význam jednotlivých rolí v družině a dává prostor pro jejich uplatnění. Umí delegovat zodpovědnost za úkoly a jednotlivá rozhodnutí na rádce přiměřeně jejich schopnostem, zapojuje rádce do činnosti oddílové rady. Chápe družinový systém včetně role rádce a podrádce jako prostor pro osobní růst. Ví, jak pracovat s družinovým systémem v oddíle s malým počtem členů.	Dokáže pojmenovat, jak s tímto prvkem pracuje jeho oddíl. Ví, jakých výchovných cílů může dosahovat zapojením družinového systému. Zná způsoby, jak podporovat rádce v jejich činnosti.	MET, VED
9	Používá téma přírody a pobyt v ní jako výchovný nástroj. Cíleně rozvíjí vztah členů k přírodě.	K	Sám přemýšlí a učí tomu, proč vést členy oddílu ke vnímání krásy přírody. Do běžného oddílového života zařazuje programy ke vnímání a uznání hodnoty přírody. Vnímá výpravy do přírody jako samozřejmou součást programu oddílu. Nachází různé způsoby, jak přírodu a pobyt v ní využít v programu oddílu.	Je si vědom, že příroda představuje hodnotu, kterou je na místě poznávat a chránit. Pobyt v přírodě, její poznávání a aktivity vedoucí k šetrnému chování k přírodě či její ochraně umí cíleně začlenit do oddílového programu.	MET
10	Přistupuje ke členům jako k partnerům. Chápe, že děti a dospělí se mohou vzájemně obohacovat.	K	Ví, jak si pěstovat přátelský vztah k dětem, a dělá to. Vystupuje v roli průvodce při výchovném působení v oddíle, nestaví sám sebe do nadřazené pozice. Uvědomuje si nutnost zajištění oddílové činnosti z pozice dospělých z hlediska zodpovědnosti i schopností a zkušeností. Dává přiměřený prostor pro seberealizaci mladším členům.		PED, MET
11	Vede členy oddílu k aktivní službě a odpovědnosti vůči společnosti a světu.	K	Vede členy ke společenské a globální odpovědnosti dle hesla "mysli globálně, jednej lokálně". Ví, že je důležité vést členy oddílu k aktivní službě okolí, umí pro to vytvářet vhodné podmínky a aktivně zapojuje službu do programu oddílu. Chápe oddíl jako součást komunity (města, městské části, vesnice, regionu, státu, světa, ...) a s komunitním zapojením v programu oddílu pracuje.		MET
12	Používá symboly a symbolický rámec	K	Volí symbolický rámec s ohledem na výchovné cíle a cílovou skupinu,		MET

	jako výchovný prvek, umí zvolit vhodný symbolický rámec pro danou cílovou skupinu a adekvátně ho zpracovat a vyjádřit.		pro kterou je určen. Používá různé způsoby, kterými lze symbolický rámec vyjádřit. Chápe význam symbolické rámce jako prostředku pro výchovu, nikoliv pouze jako motivační prvek. Uvědomuje si, že skauting sám může být chápán jako symbolický rámec. Volí atraktivní a bezpečné symbolické rámce ve vhodné míře. Dokáže vysvětlit, proč je daný SR pro cílovou skupinu nevhodný.		
13	U členů oddílu rozvíjí jejich hodnotový systém, duchovní život a svědomí v duchu skautského slibu a zákona.	K	Pracuje se slibem a zákonem jako způsobem vyjádření hodnot skautingu. Přibližuje význam slibu a zákona členům oddílu a jejich prostřednictvím jim různými způsoby a přiměřeně věku a vyspělosti předává vztah ke skautským hodnotám. Budování hodnot chápe jako postupný proces. Zajišťuje, aby se činnost oddílu řídila slibem a zákonem. Vede členy oddílu k přemýšlení nad hodnotami a svědomím, podporuje jejich duchovní život.	U členů oddílu umí rozvíjet hodnotový systém, duchovní život a svědomí v duchu skautského slibu a zákona.	MET, MZHS
14	Vede členy oddílu k respektování a přijímání odlišností podle skautského zákona.	N	V mezích skautského zákona respektuje a podporuje různorodost a odlišnosti mezi lidmi ve vztahu např. k jiným oddílům, kulturám nebo náboženstvím. K tomu vede i členy oddílu vhodnou činností i vlastním příkladem. Dokáže si poradit s chováním členů oddílu, které není v souladu se skautským zákonem, vede je k nadhledu a otevřené komunikaci podložené argumenty.		MET, MZHS

1.3. Kategorie SKM: Skautské dovednosti

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
15	Ovládá a předává členům oddílu běžné dovednosti potřebné pro samostatný praktický život.	K	V míře obvyklé ovládá a své členy učí dovednosti, které potřebují pro samostatný život v dnešní společnosti (včetně mírně nestandardních podmínek) - např. první pomoc, hledání komplikovanějšího spojení veřejnou dopravou, manuální zručnost od výměny pojistky po výrobu poličky. Ve vhodné míře a v souladu se skautskou metodou zapojuje do činnosti oddílu práci s novými poznatky, trendy a technologiemi.		MET
16	Ovládá a předává členům oddílu	N	Má a u svých členů rozvíjí dovednosti potřebné pro pobyt, činnost a pohyb		MET, TABBEZ

	dovednosti potřebné pro přežití v přírodě i za ztížených podmínek.		v přírodě tak, aby bylo možné s nimi v činnosti oddílu po všech stránkách bezpečně pracovat s přírodou jako prvkem skautské metody - např. práci se dřevem a ohněm či orientaci v terénu. Vede členy ke zvládnutí přiměřené míry nepohodlí.		
17	Rozvíjí fyzickou zdatnost členů oddílu.	K	Dokáže do činnosti oddílu zařadit adekvátní podíl různorodých fyzických aktivit - turistika, sport, manuální práce. Dbá na rovnoměrný rozvoj fyzické i mentální stránky členů oddílu.		MET
18	Umí po materiální a organizační stránce připravit a uspořádat stálý letní tábor v přírodě.	K	Dokáže zajistit všechno potřebné pro to, aby tábor po materiální stránce fungoval vzhledem k jeho výchovným cílům a materiálním možnostem, včetně přípravy a likvidace. Dbá na zajištění přiměřené úrovně hygieny a environmentální šetrnosti.	Umí vybrat vhodné místo pro tábořiště a zajistit pro táboření potřebná povolení. Umí zorganizovat stavbu, údržbu a likvidaci tábora, včetně dopravy a správného uložení materiálu.	TABBEZ

1.4. Kategorie SKM: Administrativa

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
19	Zajišťuje vedení administrativní a informační agendy oddílu dle jeho potřeb a vnitřních předpisů Junáka - českého skauta.	N	Týká se jak administrativy, která vyplývá z vnitřních předpisů organizace (příhlášky, registrace, hlášenky táborů ap.), tak vlastní oddílové (např. správné vedení osobních údajů o členech nebo vyřizování povolení potřebných na tábor). Tyto úkony ovládá buď samostatně, nebo ověřuje správnost a úplnost provedení od těch, jimž tuto agendu svěří. Je vzhledem k těmto potřebám přiměřeně schopen pracovat se skautiSem.	Umí provést běžný úkon spojený s administrativou oddílu.	ORG

1.5. Kategorie SKM: Junák – český skaut jako organizace

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
20	Má přehled o podpůrných organizačních a personalistických nástrojích poskytovaných VOJ a ústředím a vhodně je využívá.	K	Zná a dovede při činnosti vhodně využít vzdělávací kurzy, centrální pojištění, benefity (STS, ...), nástroje pro vzdálenou spolupráci (např. skautské G Suite).		ORG
21	Jedná v souladu s organizační strukturou Junáka - českého skauta a relevantním vnitřním právem.	N	Uvědomuje si, jaký smysl má pro jeho oddíl členství ve středisku a Junáku – českém skautu. Má povědomí o právním i organizačním postavení a pravomocích jednotlivých jednotek a orgánů v Junáku – českém skautu, vhodně využívá jejich práci pro potřeby oddílu. Řídí se relevantními vnitřními	Zná základní prvky organizační struktury Junáka – českého skauta, smysl jejich existence, jejich právní povahu a postavení vzhledem k oddílu. Zná obsah Stanov Junáka – českého skauta a zběžně	ORG

			předpisy Junáka – českého skauta.	i další potřebné předpisy vnitřního práva (OŘJ, HŘJ, ŘVČČJ); ví, kde najít jejich plné znění.	
22	Zná své středisko, zapojuje se vhodně do jeho řízení a činnosti, zajišťuje v něm výkon práv a povinností svého oddílu.	N	Využívá servis, který jeho oddíl může poskytnout středisko, a má o něm přehled. Zajišťuje plnění požadavků střediska kladených na jeho oddíl a jeho vedení. Účastní se střediskových rad a využívá svého hlasovacího práva ve prospěch oddílu i střediska. V oblastech, kde je to vhodné a efektivní, spolupracuje s ostatními oddíly ze střediska i na celostřediskové úrovni.	Zná základní informace o svém středisku (plný název, sídlo, důležité činovníky). Ví, jak funguje středisko a jeho orgány a jak to může ze své funkce ovlivnit, včetně nesouhlasu.	ORG

1.6. Kategorie SKM: Metodické nástroje Junáka – českého skauta

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vŮdcovské zkoušky	OČK
23	Má základní přehled o dostupných výchovných nástrojích Junáka - českého skauta. Metodicky využívá nástroje pro věkové kategorie, se kterými přímo pracuje v oddíle.	K	Ví, že v Junáku – českém skautu existují různé nástroje pro jednotlivé věkové kategorie (stezky, odborky, časopisy, závody, celostátní akce, pěšinka, projekty a výzvy a další) a jak je použít jako prostředek výchovy. Dokáže si k práci s nástroji najít potřebné informace a vyhodnotit, jakým způsobem je použít v oddíle.		MET

2. Kompetence SKM: Prevence a krize

2.1. Kategorie SKM: Zajištění bezpečnosti

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vŮdcovské zkoušky	OČK
24	Zajišťuje dodržování pravidel fyzické i psychické bezpečnosti při běžných i specifických aktivitách.	N	Při realizaci programů vybírá takové trasy pro putování a místa na táboření, aby zajistil maximální bezpečnost všech zúčastněných. V rámci konkrétních činností využívá vybavení a materiál, který je v dobrém stavu, odpovídá charakteru a náročnosti prováděné činnosti a umí s ním správně zacházet. Zohledňuje náročnost aktivit a k tomu odpovídající čas na odpočinek, používá vhodně reflexe po programech. Zná bezpečnostní pravidla pro prováděné činnosti a je schopen se samostatně vzdělávat a hledat informace (právo, hygiena, návody a postupy...), pokud je to třeba pro zajištění bezpečnosti.	Umí při konkrétní aktivitě zajistit dodržení bezpečnostních pravidel a limitů. Umí vysvětlit pojem psychická bezpečnost v oddíle.	TABBEZ

2.2. Kategorie SKM: Řízení rizika

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vŮdcovské zkoušky	OČK
25	Postupuje při plánování a realizaci	N	Zařazuje do programu aktivity takové, aby rizika s nimi spojená byla	Umí naplánovat vícedenní akci tak, aby přiměřeně	TABBEZ

	činnosti oddílu tak, aby sebe a sobě svěřené účastníky akce zbytečně nevystavoval zdravotním, bezpečnostním a dalším rizikům.		adekvátní přínosům pro jejich účastníky. V rámci řízení rizika, jeho předcházení bere zřetel na své vlastní schopnosti a meze. Postupuje vždy s vědomím odpovědnosti vůči členům oddílu. Během přípravy programů a v rámci jejich realizace proto analyzuje situaci z několika úhlů pohledu (počasí, délka, čas, zkušenosti, vybavení a zázemí, náročnost, specifická akce, zdravotní a psychický stav účastníků, další vlivy) a přizpůsobuje tomu následný plán.	minimalizoval rizika s ní spojená (režim a posloupnost aktivity a odpočinku, vaření a jídelníček, trasy a místa přespání, sraz a návrat + předání členů rodičům, využívání zpětné vazby a review programů, které to potřebují).	
26	Vede členy oddílu tak, aby byli připraveni na zvládání a řešení různých krizových a obtížných situací.	K	Má přehled o rizicích, která ohrožují děti a mládež (závislosti, sekty, zneužívání, pobyt v online světě i v přírodě či ve městě, ...) Ví, jak členy oddílu o těchto rizicích přiměřeně informovat a dokáže připravovat programy a aktivity, které je nutí analyzovat a řešit stresové situace v bezpečném prostředí. Je jim oporou a dává jim zpětnou vazbu, která jim pomůže rozvíjet své schopnosti vypořádat se s krizovými a obtížnými situacemi. Je schopen pomoci, když se na něho člen oddílu obrátí s prosbou o pomoc nebo o radu.	Umí problematiku konkrétního rizika předat členům oddílu. Vyjmenuje současná rizika, která ohrožují děti, a popíše, která z nich mohou nejvíce ohrozit jeho děti v oddíle a jak jim může pomoci v případě "maléru". Připraví aktivitu, kdy účastníci budou řešit stresové situace, s následnou reflexí.	TABBEZ
27	Uvědomuje si rizika, která přinášejí uvedení programu nebo aktivit v nevhodném věku, a připravuje podle toho pro různé věkové kategorie odlišný program a aktivity.	K	Při plánování programů zohledňuje jejich náročnost z hlediska fyzické, psychologické a emoční vyspělosti členů a stavu dané skupiny. Včas rozpozná, které programy jsou vhodné, bezpečné a rozvíjející pro danou věkovou kategorii. Chápe pojem "vykrádání programů" a snaží se jím řídit.	Dokáže u dané aktivity určit, zda je vhodná pro danou věkovou kategorii a jaká pro ni představuje rizika, a aktivitu podle toho ponechat, upravit nebo rozhodnout o jejím vypuštění.	TABBEZ
28	Zohledňuje při svém vedení hygienu práce a dbá na její dodržování v týmu, aby co nejvíce snížil riziko nehod a zkratových jednání.	N	Je si vědom toho, že nevyspalý a unavený vedoucí může udělat fatální chybu. Je si vědom i rizika alkoholu a dalších psychotropních látek. Dokáže odhadnout možnosti sebe i svého týmu a nenabírá si nezvládnutelné úkoly ani je nevyžaduje po ostatních.	Dokáže vyhodnotit, kdy jsou kapacity jeho samého nebo jeho týmu překročeny, a příslušně dle toho upravit plán činnosti, delegovat úkoly nebo jinak zasáhnout. V plánu delší akce dokáže rozpoznat místa se zvýšeným rizikem nehod a zkratových jednání (u dětí i vedoucích) a plán podle toho upravit.	TABBEZ

2.3. Kategorie SKM: Řešení krizových situací

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
29	Zorientuje se v nastalé krizové	K	Reflektuje krizovou situaci a řeší její zmírnění či odstranění na základě svých schopností		TABBEZ

	situaci a učiní taková rozhodnutí, která ji v maximální míře eliminují.		a pomocí všech dostupných prostředků. Nebojí se udělat náročné rozhodnutí, pokud jím dosáhne odstranění krize. Uvědomuje si, že se krizová situace vztahuje, jak na ohrožení zdraví a životů, tak na porušování práv druhých. Ví kam se případně obrátit o pomoc.		
--	---	--	---	--	--

2.4. Kategorie SKM: Právo

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
30	Neporušuje platné právo, chová se dle principů právní odpovědnosti.	N	Týká se základních zásad občanskoprávní, trestněprávní a správněprávní odpovědnosti. Implicitně předpokládá znalost základů soukromého práva (právní osobnost a svéprávnost). Vedoucí by měl ovládat základy, jednat v jejich mezích a vědět, na koho se v případě nouze obrátit. Dokáže využít pojištění zajištěného Junákem - českým skautem nebo jiným způsobem k minimalizaci následků.	Ví, kdy a za jaké jednání nese do jaké míry jako vedoucí oddílu právní odpovědnost. Umí při zajišťování činnosti oddílu právně jednat jménem Junáka – českého skauta a ví, kdy tak může činit. Umí se v případě právní odpovědnosti sebe nebo jiného člena obrátit pro pomoc. Ví, proti čemu je jako činovník v Junáku - českém skautu pojištěn.	PRA
31	Předchází porušování práv dítěte a dokáže se zachovat v případě, kdy k tomu dojde.	N	Vede členy oddílu k tomu, aby znali svá práva a povinnosti. Dokáže v závažných případech odhalit jejich porušení. Umí se obrátit pro pomoc, pokud si není jist.		PRA
32	Zná a dodržuje právní ustanovení týkající se oddílové činnosti a vede členy oddílu k jejich dodržování.	N	Týká se relevantních ustanovení občanského a trestního zákoníku, zákona o ochraně přírody a krajiny, o lesích, o vodách, o silničním provozu, o ochraně osobních údajů ap.	Zná základní obsah důležitých ustanovení zákonů relevantních pro běžnou skautskou činnost. Ví, kde dohledat podrobnosti. Umí naplánovat a realizovat běžnou oddílovou aktivitu tak, aby neporušovala platné právo.	PRA

2.5. Kategorie SKM: Zdravověda

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
33	Ovládá zdravotněvůdu v rozsahu zdravotnického kurzu odpovídajícího úrovni vedoucího oddílu.	N	Obsah této kompetence je určen obsahem příslušného zdravotnického kurzu, který je podmínkou získání VZ.		ZDR

3. Kompetence SKM: Práce v týmu a vedení

3.1. Kategorie SKM: Budování vztahů

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
34	Váží si hodnotných a přetrvávajících mezilidských vztahů a přátelství a prožívá je. Vede k tomu členy oddílu vytvořením vhodných	N	Při akcích je součástí skupiny, nestraní se. Umí navodit příjemnou a sdílnou atmosféru. Dovede členům oddílu předat hodnoty přátelství, dlouhodobých vztahů, mluvčí		VED, PED

	podmínek i vlastním příkladem.		o svém vztahu k různým osobám, umí podchytit vývoj vztahu mezi členy oddílu. Umí naslouchat a vede k tomuto umění i lidi okolo sebe.		
--	--------------------------------	--	--	--	--

3.2. Kategorie SKM: Leadership

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
35	Pracuje s oddílovou vizí.	K	Ví, že má mít oddíl časově přiměřenou vizí, umí ji ve spolupráci s ostatními členy oddílové rady stanovit. Ví, kdy, jak a proč je nutné ji změnit. Dbá na soulad vize s posláním, principy a metodou skautingu.	Ví, že má oddíl mít vizí a proč. Dokáže ji formulovat.	VED
36	Pracuje na tom, aby měl oddíl vlastní tvář.	K	Ví, co je skautským oddílem nutně společné a v čem se mohou a mají lišit a vytvářet tak jedinečná společenství. Na vytváření vlastní tváře oddílu se aktivně podílí.		VED
37	Používá vhodné styly vedení v závislosti na situaci.	K	Dává ostatním členům oddílu přiměřený prostor se vyjádřit, případně se podílet na spolurozhodování nebo fungovat zcela samostatně. Je si vědom, že případné kolektivní rozhodnutí nebo poskytnutí autonomie ho nezavazuje odpovědnosti. Umí rozpoznat, kdy je naopak vhodné rozhodnout autoritativně, a udělat to tak, aby ho ostatní následovali.		VED
38	Cíleně a vhodným způsobem pracuje na své autoritě vedoucího oddílu.	N	Cíleně a vhodným způsobem pracuje na své autoritě vedoucího oddílu, udržuje přiměřenou kázeň v oddíle.	Ví, proč má cíleně pracovat na své autoritě vedoucího oddílu, a jak to dělat. Dokáže se vyhnout jednání, kterým může o autoritu přijít nebo ji zneužít.	VED

3.3. Kategorie SKM: Koordinace práce

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
39	Vhodným způsobem koordinuje práci týmu, aby zajistil veškerou oddílovou činnost.	N	Koordinuje (vede, kontroluje, povzbuzuje a v případě potřeby mění zadání úkolů) pro tým vedení oddílu tak, aby na poradách i v období mezi nimi (organizování schůzek, výprav, táborů, ...) spolupracoval na zajištění činnosti a plnil úkoly v souladu s plánem. Zajistí, aby měly porady určený odpovídající program, který bude dostatečně dopředu zveřejněn. Aby se prioritně probralo to, co doopravdy potřeba probrat je (nebát se prioritizovat body porady, nedržet se zuby nehty programu, když to není opodstatněné). Pohlídá, aby nebyly porady zbytečně únavné a dlouhé, ale aby měl možnost se vyjádřit každý, kdo má k tématu co říci (samozřejmě při vhodném způsobu	Dokáže připravit a vést poradou oddílové rady tak, že efektivně řeší práci, která je na stole (aktuální i dlouhodobější úkoly, plnění plánu, zajištění oddílové činnosti). Dokáže odpovídajícím způsobem zadat úkol, poskytnout podporu při jeho plnění a ověřit úspěšné splnění.	VED

			moderování diskuse). Zařídí, aby byl z porady včas odpovídající zápis či seznam úkolů (ideálně obojí), ke kterému je možné se v případě potřeby vracet. Úkoly umí delegovat nejvhodnějším osobám, průběžně je kontrolovat a na závěr zhodnotit. O většině různých zajištění mluví samostatná kompetence, zde se jedná o ucelené uvažování o chodu oddílu.		
--	--	--	---	--	--

3.4. Kategorie SKM: Práce s motivací

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
40	Dle potřeby vhodně podporuje motivaci členů svého oddílu k činnosti.	N	Rozumí prvkům tvořícím vnitřní motivaci každého člověka, snaží se je u členů svého oddílu rozpoznávat a podporovat ty žádoucí. Zohledňuje přitom věk daného člena. Dokáže ovlivňovat vnější motivaci členů oddílu, je si vědom možností a rizik tohoto přístupu a chová se podle toho.	Umí různými způsoby podporovat motivaci ostatních. Je si vědom jejich výhod a nevýhod a dokáže mezi nimi vhodně zvolit v různých situacích a vůči různým lidem.	VED

3.5. Kategorie SKM: Spolupráce

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
41	Chová se k ostatním vstřícně a přátelsky, spolupracuje s ostatními a spoluprací v oddíle také podněcuje a podporuje.	N	Chování na kurzu neznačí, že by se nechoval vstřícně a přátelsky. Uvědomuje si prospěšnost týmového vedení oddílu. Umí si najít spolupracovníky v oddíle i mimo něj a dát jim ten správný prostor. Umí rozpoznat, kdy je vhodné přijmout člena oddílu za součást vedení, a činí tak. Uvědomuje si, že je důležité podporovat soudružnost skupiny, pracuje na tom a v oddíle se snaží vytvářet partu, kde se lidé spolu cítí dobře. Umí si udržet kontakt také s těmi, kteří z oddílu odejdou, a vhodně je zapojit. Umí kolem oddílu vytvořit širší společenství podporovatelů.		VED

3.6. Kategorie SKM: Získávání členů

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
42	Dle potřeby využívá příležitostí přivést nové členy do oddílu nebo je aktivně vytváří. Integruje nové členy do oddílu.	K	Umí při náboru využít, co zajímá dnešní děti. Umí popsat výhody a nevýhody toho, když oddíl delší čas nepřijímá nové členy. Ví, jak vhodně integrovat nové členy do oddílu, jak s nimi pracovat a co je potřeba je naučit. Uvědomuje, že nováček nemusí být pouze dítě, ale také dospělý, který se o činnost nadmíru zajímá.		VED
43	Hledá a vychovává svého nástupce.	K	Chápe, že pro přetrvání oddílu je potřeba včas najít svého nástupce a po předání vedení ho v jeho nové roli také respektovat. Ví, jak si nástupce najít, jak ho připravit pro převzetí oddílu a aktivně tak činí.		VED

4. Kompetence SKM: Plánování a organizování

4.1. Kategorie SKM: Analýza současného stavu

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
44	Analyzuje situaci ve svém oddíle. Ví, proč to dělá, a volí k tomu vhodné způsoby.	K	Pro své aktuální rozhodování a krátkodobé i dlouhodobé plánování reflektuje silné a slabé stránky svého oddílu. Dokáže využívat různé metody a nástroje pro získání i zpracování informací o situaci v oddíle (např. hodnocení kvality).		VED

4.2. Kategorie SKM: Práce s cíli

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
45	Plánuje a realizuje výchovu v oddíle prostřednictvím práce s cíli.	K	Pracuje s krátkodobými, střednědobými i dlouhodobými cíli oddílu. Stanovuje srozumitelné cíle a pamatuje na ně při realizaci činnosti oddílu a jejím vyhodnocení. Do procesu plánování zapojuje vhodnými způsoby a měrou celou oddílovou radu. Tam, kde je to třeba, pracuje s cíli individuálního rozvoje.	Dokáže definovat konkrétní, měřitelné, přiměřené výchovné cíle. Poznává rozdíl mezi cílem a prostředkem a pracuje s nimi odpovídajícím způsobem. Umí v rámci oddílového plánu pracovat s cíli různého časového rámce.	VED, MET

4.3. Kategorie SKM: Volba prostředku

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
46	Vyhledává, vytváří a používá vhodné metody a prostředky ke splnění výchovných cílů.	K	Dokáže poznat, jaké aktivity nebo opatření má podniknout, aby byl cíl dobře a efektivně splněn. Dokáže určit, jaké další cíle může plnit daná aktivita nebo opatření, a podle toho je kombinovat. Umí aktivitu přizpůsobit aktuálním výchovným cílům. Dokáže aktivitu připravit a použít.	Umí na základě svých cílů zvolit vhodné metody, nástroje, programy, prostředky. Umí pravidlo, nástroj nebo program vysvětlit a uvést.	VED, MET
47	Pro výchovnou činnost volí a vytváří vhodné prostředí a pracuje s ním.	K	Je si vědom, že výchovné prostředí (oddílová atmosféra a vztahy, fyzické okolí a jeho estetická kvalita) je zásadní složkou formující jedince i kolektiv, uvažuje nad tím při oddílové činnosti a podle potřeby a výchovných cílů vhodné prostředí nachází, volí nebo ovlivňuje.		VED, MET

4.4. Kategorie SKM: Stanovení časového plánu

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
48	Používá plánovací postupy tak, aby oddílový program tvořil pestrý, rozmyšlený	K	Rozumí postupu plánování a jeho prvkům (dlouhodobá vize, dlouhodobý plán, jednotlivé akce	Je schopen sestavit střednědobý plán oddílu podřízený dlouhodobé	VED, MET

	a uspořádaný celek.		s výchovnými a vzdělávacími aktivitami) a umí vysvětlit jejich význam. Zná vhodné techniky, které mu pomáhají vytvářet pestrý a uspořádaný program v oddíle. V oddíle stanovuje i krátkodobé cíle, dbá na provázanost cílů s prostředky. Ví, že k úspěšnému plánování je nutná zpětná vazba a její zohlednění. Ví, že plán není dogma, že někdy je třeba improvizovat a přizpůsobit se.	vizi. Umí sestavit program běžné oddílové akce podřízený střednědobému plánu. Umí popsat výhody plánování v krocích (stanovení vize, obecné cíle - střednědobý plán, konkrétní cíle, projevy a aktivity).	
49	Scénář jednotlivých akcí tvoří s ohledem na zdravý životní styl (pro účastníky i pořadatele).	N	Umí sestavit scénář oddílové akce (vhodný podíl aktivity a klidu, vyváženost jednotlivých prvků programu). Zná zásady zdravého životního stylu, umí sestavit vhodný jídelníček na různé druhy oddílových akcí.		VED, MET

4.5. Kategorie SKM: Vyhodnocení plánu

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
50	Vyhodnocuje plán oddílové činnosti a v něm obsažené cíle, výsledky využívá pro poučení sebe i oddílu.	K	Dokáže na každé události najít pozitivní stránku. Využívá dosažené úspěchy k motivaci sebe i druhých. Neúspěchy používá jako poučení a dokáže je přetavit do lepší budoucí činnosti své i ostatních; nezoufá nad nimi.	Umí ze zpětné vazby, pozorování nebo dalších zdrojů určit, nakolik byly splněny původní záměry a plány; umí toto provést samostatně i v týmu. Umí ze zjištěných nedostatků vyvodit závěry a postup do budoucna.	VED, MET

4.6. Kategorie SKM: Hospodaření

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
51	Odpovědně řídí činnost oddílu po hospodářské stránce.	N	Má přehled o pravidlech, možnostech a rozdělení odpovědnosti v hospodaření ve svém středisku i obecně. Uvědomuje si důležitost finančního řízení činnosti oddílu. Ví, jak vypadá rozpočet, k čemu slouží a kde získá informace pro jeho sestavení. Zná jeho jednotlivé položky, umí vhodně zvolit výši rezervy. Umí sestavit rozpočet akce na základě jejích cílů a dlouhodobý rozpočet navazující na plán činnosti oddílu. Dle situace oddílu a střediska vhodně plánuje finanční stránku jeho rozvoje (šetří na investice, má rezervu na nečekané výdaje nebo opravy/obnovu vybavení atd.)	Ví, do jaké míry nese on jako vedoucí a další členové jeho oddílu ve svém středisku odpovědnost za hospodaření. Umí na základě cílů malé i velké akce sestavit její rozpočet.	HOS
52	Zajišťuje pro činnost oddílu dostatek finančních	K	Ví, že na oddílovou činnost potřebuje peníze. Používá členské příspěvky jako		HOS

	prostředků z vhodných zdrojů.		zdroj financí pro oddílovou činnost a ovlivňuje dle potřeby jejich velikost. Ví, kdy akce může být zisková, a dokáže těchto zdrojů financování využívat. Zná další zdroje financování, dokáže je dle situace oddílu získávat a vhodně kombinovat. Ví, kde hledat informace o dotacích a grantech, vč. pravidel pro jejich čerpání. Dokáže si říct o dar a vysvětlit jeho potřebnost pro oddíl. Ví, co je sponzoring / reklama a jak se liší od daru.		
53	Zajišťuje evidenci majetku svěřeného jeho oddílu a péči o něj.	K	Ví, kdo je vlastníkem majetku oddílu (vč. peněz, vybavení, klubovny). Ví, jak se majetek eviduje, a řádně o něj pečuje. Ví, k čemu slouží inventura, a dokáže ji zajistit. Ví, že majetek oddílu patří středisku, a oddíl jej může mít ve správě; ví, jaký systém správy majetku je zaveden v jeho středisku. Zná pravidla pro evidenci majetku a jejich úpravu ve středisku. Respektuje je, stará se řádně o svěřený majetek a vede k tomu členy oddílu. Pravidelně kontroluje stav svěřeného majetku.		HOS
54	Zajišťuje hospodaření oddílových akcí s péčí řádného hospodáře v souladu s platným právem a vnitřními předpisy Junáka - českého skauta.	N	Ví, jaké jsou povinnosti a odpovědnost vedoucího oddílu a hospodáře z hlediska hospodářského zajištění oddílové akce. Zná rozdíl mezi velkou a malou akcí a s nimi spojené povinnosti vůči středisku. Ví, kdo je zodpovědný za hospodaření na akci. Zná náležitosti pokladních dokladů. Ví, jaké typy dokladů se obvykle používají (paragon, smlouva, faktura, cestovní příkaz, apod.) Dokáže vystavit pokladní doklad se všemi náležitostmi. Umí vést pokladní knihu. Umí sestavit vyúčtování akce. Ví, kdy má akce zisk / ztrátu / je vyrovnaná a jak se projeví převody mezi pokladnami. Umí zhodnotit výsledek hospodaření na akci, poučit se z chyb do budoucna.	Dokáže určit, zda je daný prvotní doklad platný, a případně jmenovat jeho nedostatky. Umí vypsát správný pokladní doklad. Umí vést pokladní knihu malé i velké akce. Umí vyhodnotit hospodářský výsledek malé i velké akce.	HOS

5. Kompetence SKM: Sebereflexe a seberozvoj

5.1. Kategorie SKM: Rozvoj a osobní cíle

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
55	Má vizi svého osobního rozvoje a snaží se k ní postupnými kroky směřovat, staví si stále nové cíle.	K	Je schopen mluvit o svém osobním rozvoji, například ve vztahu k VZ nebo k vedení oddílu. Hledá příležitosti k osobnímu rozvoji a umí pojmenovat rizika, která na cestě vidí. Neustává ve snaze se rozvíjet.		PSY

56	Přemýšlí o hodnotách, kterými se řídí, o svém duchovním rozvoji, o svém svědomí, o vztahu k ostatním lidem.	K	Vnímá sám sebe, poznává se a pracuje se sebou, se svým vnitřním světem. Umí navazovat kontakty, přijímá ostatní kolem sebe i s jejich názory, postojí a potřebami. Pracuje na svých vztazích k ostatním lidem, ví, jak na lidi kolem sebe působí.		MZHS
----	---	---	---	--	------

5.2. Kategorie SKM: Náhled na sebe

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
57	Využívá své znalosti a dovednosti jako příležitosti rozvoje oddílu, nechápe je jako cíl.	K	Hledá u sebe znalosti a dovednosti, poznává, jak je v oddíle využívá. Objevuje nové možnosti pro tato využití (např. jako odborník na gastronomii nemusím být pouze kuchařem, ale mohu pořádat i kuchařské soutěže nebo setkání s gurmánským podtextem).		PSY

5.3. Kategorie SKM: Přijímání zpětné vazby

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
58	Aktivně využívá zpětnou vazbu jako součást vlastního rozvoje i sledování, zda je jeho jednání stále na správné cestě.	N	Je schopen kritické sebereflexe a zamyšlení nad svým vlastním jednáním a prožíváním. Dokáže být otevřený k přijímání zpětné vazby od druhých. Na základě zpětné vazby se snaží najít řešení, které mu pomůže odstranit nedostatky a případně posílit či udržet žádoucí jednání.		PSY

5.4. Kategorie SKM: Sebeřízení

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
59	Udržuje svou skautskou činnost v rovnováze se svými povinnostmi a rozvojem v jiných oblastech života.	N	Nechápe skauting jako místo, kam utíká před vnějším světem. Dokáže vyvážit své skautské aktivity s ostatními náplněmi svého života. Je si vědom a dokáže zformulovat, jaké nároky na něj osobně klade vedení oddílu a co mu přináší.		PSY

6. Kompetence SKM: Rozvoj dětí a dospělých

6.1. Kategorie SKM: Poskytování zpětné vazby

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
60	Využívá zpětnou vazbu jako jeden ze základních pilířů výchovy a vedení.	K	Poskytuje konstruktivní zpětnou vazbu a vytváří podmínky pro to, aby členové skupiny zpětnou vazbu získali a mohli si ji dávat i navzájem. Zohledňuje různé metody pro určité situace (popisná ZV, hodnocení, reflexe, hitace, sharing, ...) s tím, aby měla ZV vždy největší dopad	Dokáže poskytnout konkrétnímu člověku nebo skupině zpětnou vazbu na program nebo jinou aktivitu. Dokáže v rámci příprav programu do harmonogramu zahrnout zpětnou vazbu tak,	PED

			na rozvoj členů či skupiny. Zná metody, jak vést členy oddílu k sebereflexi a umí pro to najít vhodné programy.	aby získal informace o jeho průběhu a aby dal prostor k posunu účastníků skrze reflexi jejich činů.	
--	--	--	---	---	--

6.2. Kategorie SKM: Rozvoj skupiny

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
61	Zná základní vývojové charakteristiky od předškolních dětí po dospělé a dovede podle nich se členy oddílu pracovat.	N	Má základní znalosti o všech vývojových stádiích člověka (kategorie benjamínků, vlčat a světlušek, skautů a skautek, roverů a rangers i dospělých skautů). Podrobněji se zajímá o vývojovou charakteristiku těch kategorií, s nimiž aktivně pracuje v oddíle, včetně svého oddílového týmu	Umí stručně představit charakteristiku věkové kategorie. Zná fyzické a psychické limity členů určené jejich věkem a umí s nimi v rámci programu vhodně pracovat.	PSY
62	Zná výhody a nevýhody koedukovaných a nekoedukovaných oddílů a přizpůsobuje podle toho činnost svého oddílu. Respektuje odlišnosti chlapců a dívek v různém věku.	K	Uchazeč by se měl mít povědomí o všech možnostech sestavení oddílů a hledat příležitosti a rizika jednotlivých uspořádání. Nepopírá odlišnosti mezi dívkami a chlapci, aktivně s nimi pracuje.		PED
63	Zná výhody a nevýhody práce s více věkovými kategoriemi v jedné skupině a přizpůsobuje podle toho činnost své skupiny (oddílu, družiny, kmene apod.)	K	Uchazeč by se měl mít povědomí o všech možnostech sestavení oddílů a hledat příležitosti a rizika jednotlivých uspořádání.		PED

6.3. Kategorie SKM: Osobní přístup

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
64	Vytváří program oddílu tak, aby pomáhal rozvíjet individuální znalosti, schopnosti a dovednosti členů oddílu, byl pro ně užitečný i atraktivní a reagoval na jejich dosavadní znalosti, schopnosti a dovednosti.	K	Program oddílu tvoří pro všechny členy svého oddílu, včetně svých spolupracovníků. Vytváří jim příležitosti k osobnímu růstu např. prostřednictvím postupně stimulačních programů, stanovování osobních cílů či osobních plánů.	V programu oddílu umí vysvětlit, proč zařadil jednotlivé aktivity do programu. Vysvětlí, jak pracuje s postupně stimulačními prvky v programu (kde dochází k navýšení dosavadních znalostí / schopností / dovedností jednotlivce). V programu ukáže, kde myslí na růst spolupracovníků.	PED, MET
65	Orientuje se ve světě dnešních dětí/mládeže, hledá si o něm informace, ví, co členy oddílu zajímá, a dokáže tato témata přenášet do oddílu.	K	Rozlišuje vhodná a nevhodná témata a dle toho s nimi v oddíle pracuje. Umí vhodně vysvětlit členům oddílu, proč některé trendy v oddíle nepodporuje.	Dokáže rozlišit vhodné a nevhodné trendy (umí uvést příklady) a toto rozlišení odůvodnit tak, aby jej pochopili i členové oddílu. Dokáže vhodné trendy zakomponovat do činnosti oddílu.	PED

66	Přijímá, že členy oddílu se mohou stát i osoby se speciálními vzdělávacími potřebami a je na tuto možnost základně připraven.	N	Má obecný přehled, s jakými specifickými potřebami se může u členů oddílu setkat (SPU, ADHD, autismus, ztížené rodinné prostředí - rozvod, sociální situace, národnostní menšiny atd.) Umí si o těchto potřebách najít takové informace, které potřebuje k oddílovému fungování. Ví, kam se obrátí pro pomoc, když by měl člena se specifickými potřebami přijímat do oddílu. Ví, co vše musí při přijetí člena se specifickými potřebami zvažovat.		PSY
67	Vnímá členy oddílu jako jedinečné bytosti, podle toho s nimi jedná a je schopen rozpoznat a řešit problémy, se kterými se setkávají.	N	Kompetence zahrnuje komunikaci přiměřeně věku a vyspělosti. Umí vyhledávat příležitosti k dalšímu rozvoji členů, pojmenuje přednosti členů svého oddílu. Umí pomoci řešit běžné i závažnější problémy členům oddílu, případně ví, kam se obrátit pro pomoc s řešením problému, který sám vyřešit neumí.	Umí rozpoznat, že má dítě nějaký problém, a umí mu s ním pomoci (umí se obrátit na správná místa s prosbou o pomoc v řešení nebo umí problém vyřešit sám). (met. poznámka - lépe vyzkoušet, zda umí pomoci řešit problém více dětem, aby bylo možno poznat, že pracuje s individuálním přístupem).	PED

6.4. Kategorie SKM: Metody a formy rozvoje

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
68	Dokáže vést jednotlivce nebo skupinu k reflexi vlastního chování vedoucí k zobecnění a poučení.	K	Vhodně (zohledňuje věk, zkušenosti, ...) zvolenými programy pomáhá členům zorientovat se v jejich chování, pocitech a rozhodnutích. To vše s ohledem na jejich další pozitivní rozvoj. Ví, na co si dávat pozor a kde jsou hranice.		PED, MET
69	Používá programy, rituály a tradice tak, aby byly pozitivním výchovným přínosem pro jednotlivé členy oddílu.	N	Uvažuje o významu tradic a rituálů. Dokáže vysvětlit, proč daný rituál nebo tradici zařazuje do činnosti oddílu. Zná a zohledňuje rizika nevhodného zacházení s rituály. Cíleně pracuje s dobrovolnou účastí u rizikových programů a rituálů.		PED, MET
70	Pracuje s hrou jako nástrojem rozvoje, jenž slouží jeho výchovným cílům.	K	Aktivně a tvořivě přistupuje k aktivitám, které najde, přizpůsobuje je svým cílům a situaci. Umí posoudit, kdy je hra vhodným prostředkem a kdy naopak zbytečně odvádí od skutečného cíle a ubírá činnosti na opravdovosti.		MET
71	Rozvíjí samostatnou tvořivost členů oddílu.	K	Vnímá důležitost tvořivosti pro sebepoznání a osobní rozvoj. Zná metody jak různé typy osobností v jejich tvořivosti podpořit. Dává jí v programu oddílu dostatečný prostor. Nebojí se netradičních řešení. Nechává si v plánu prostor pro chyby. Je nablízku, pokud členové neuspějí, aby jim pomohl.		MET

7. Kompetence SKM: Komunikace

7.1. Kategorie SKM: Komunikační styly a kanály

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
72	Přizpůsobuje komunikaci osobě, s níž mluví (dítě, rodič, úředník...), a situaci, v níž se nachází.	N	Umí si určit cíl komunikace, umí volit vhodné komunikační prostředky a kanály (dopis, e-mail, sociální sítě, IM aplikace, telefon, osobní schůzka). Dle situace rozlišuje důležité a nedůležité informace a podle toho s nimi nakládá. Ví, kam se obrátit s různorodými problémy (zajištění tábořiště, řešení složitých situací při výchově dětí, registrace členů oddílu, žádost o pomoc s oddílem).	Umí podle povahy a příjemce sdělení zvolit vhodné komunikační prostředky a kanály a použít je.	VED
73	Pokud vznikne konflikt, snaží se zachovat tak, aby konflikt vyústil v řešení přijatelné pro všechny strany.	K	Vnímá konflikt jako přirozený důsledek setkávání odlišností a jako příležitosti ke společnému učení a proměně vztahů. Rozlišuje různé možnosti nakládání s konflikty a posuzuje jejich dopady na soužití skupiny - hledá takové cesty pro řešení konfliktu, které zahrnují všechny zúčastněné. Chápe, že je nutné neustále rozvíjet pravidla či zvyklosti tak, aby je všichni mohli považovat za přijatelné, rozumné a spravedlivé. Snaží se porozumět příčinám a důsledkům konfliktů. Hledá, jakou roli v nich může hrát a jak je může ovlivňovat.	Dokáže rozpoznat hranici mezi konstruktivním a destruktivním konfliktem. Zná způsoby, jak destruktivní konflikt přerušit. Drží se zásad slušné a konstruktivní komunikace.	VED
74	Komunikuje slušně a vstřícně, diskutuje věcně a konstruktivně. Cíleně kultivuje komunikaci členů oddílu.	N	Má základní rétorické dovednosti. Rozumí základům verbální a neverbální komunikace a používá různé formy komunikace přiměřeně k situaci. Zná zásady věcné a konstruktivní diskuse a vědomě se jimi řídí (nedělá argumentační fauly, neplevelí diskusi nesouvisejícími zbytečnostmi apod.). Podporuje kulturu a otevřenost diskuse i v oddíle. Všimá si i neverbálních sdělení členů oddílu, v případě krizových situací umí použít vhodná slova.	Jeho komunikace je slušná a vstřícná (aktivně se neprojevuje jinak). Diskutuje věcně a konstruktivně. Dokáže uvést příklady, jak cíleně kultivovat komunikaci členů oddílu.	VED

7.2. Kategorie SKM: Získávání informací

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
75	Má přehled o informačních zdrojích, které jako vedoucí oddílu potřebuje, a adekvátně je využívá.	K	Má přehled o základních zdrojích informací pro skautskou činnost: weby a databáze (Křižovatka, Spisovna, databáze základů, akcí, metodických materiálů, vyhledávače spojení, nákup jízdenek...), knihy, časopisy (např. metodický časopis Skauting).	Má přehled o základních zdrojích informací pro skautskou činnost: weby a databáze (Křižovatka, Spisovna, databáze základů, akcí, metodických materiálů, vyhledávače spojení, nákup jízdenek...), knihy, časopisy	ORG

			Dokáže tyto zdroje získat a využít, umí určit, kdy je to vhodné.	(např. metodický časopis Skauting). Dokáže tyto zdroje získat a využít, umí určit, kdy je to vhodné.	
76	Dle potřeby vyhledává, kriticky posuzuje a vybírá pravdivé a relevantní informace, a vede k tomu členy oddílu.	N	Získané informace kriticky hodnotí a vybírá z nich pro sebe užitečné. Uvědomuje si, že většinu sdělení nelze oddělit od názoru jeho autora, který vychází z jeho povahy a kultury, a reflektuje to i u sebe. Respektuje různé pohledy na věc, hodnotí je z hlediska logického uvažování i skautských hodnot a je připraven na základě toho přehodnotit svůj názor. Tento obsah vhodně předává členům oddílu.	Umí k vybranému tématu najít dostatek informací a vybrat z nich ty pravdivé a relevantní.	VED

7.3. Kategorie SKM: Předávání informací

Č.	Projevy kompetence	N/K	Anotace	Kritérium vůdcovské zkoušky	OČK
77	Komunikuje s osobami mimo oddíl.	N	Vhodně komunikuje s veřejností, institucemi, rodiči, střediskem, ostatními spolky, bývalými členy oddílu, ostatními oddíly apod., umí pro to použít vhodné komunikační prostředky a kanály. Umí pozitivně prezentovat svůj oddíl na veřejnosti - umí vhodně popsat činnost oddílu a vybrat obsah pro propagaci. Umí komunikovat s rodiči v běžných i problematických situacích. Umí vyjednat s vnějšími subjekty podporu pro oddíl.	Ví, proč je vnější komunikace důležitá. Umí vytvořit běžný komunikační materiál (např. náborový leták, novoročenku). Má přehled o způsobech komunikace s veřejností ve svém městě.	VED

Příloha 3: Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru

Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru a dalších informací pro diplomovou práci:

Vzdělávání a sebevzdělávání budoucích skautských vedoucích

Držitel souhlasu:

Předmět a provedení: Cílem výzkumu je zjistit způsoby a formy vzdělávání budoucích skautských vedoucích (roverů), které jsou směrodatné pro působení v oddílu. Výzkum je prováděn v rámci zpracování diplomové práce na fakultě přírodovědně-humanitní a pedagogické na Technické univerzitě v Liberci.

Výzkum bude veden formou rozhovoru. Průběh rozhovoru bude nahráván a ze zvukového záznamu bude následně pořízen doslovný přepis, který bude dále analyzován a interpretován. Doslovný přepis bude důsledně anonymizován tak, aby byla zaručena anonymita a ochrana všech osob zmíněných v průběhu rozhovoru. Zvukový záznam a doslovný přepis bude autorka práce uchovávat u sebe. Doslovný přepis rozhovoru a jeho nahrávka budou tvořit součást diplomové práce.

Prohlášení:

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru a dalších souvisejících informací.

Rozumím výše uvedenému textu a souhlasím s jeho obsahem.

Rozumím tomu, že obsahem rozhovoru a dalších informací mohou být i osobní a citlivé záležitosti a obtížná témata.

Rozumím tomu, že nemusím odpovídat na obtížné nebo nepříjemné otázky.

Rozumím tomu, že mohu úplně zrušit moji účast na výzkumu do 3 dní od uskutečnění rozhovoru.

Rozumím tomu, že po 3 dnech po poskytnutí rozhovoru ho již nemohu zrušit.

Jméno a příjmení:

Datum a podpis:

Příloha 4: Rozhovory s budoucími skautskými vedoucími

Rozhovor 1 – R1

Rozhovor slouží pro účely diplomové práce, bude nahráván. Tak. Co Tě přivedlo ke skautingu?

R1: Tak ke skautingu mě přivedlo hmm to, že kamarádka, respektive, nebo, dcera máminy kamarádky, tam chodila taky a byla moje spolužačka, a když mi pořád povídala, co tam všechno dělají, tak jsem ve svých devíti letech řekl, že se tam půjdu podívat taky, jako na jeden jejich tábor a líbilo se mi to tak, že jsem v září nastoupil do klučičího oddílu.

Já: Hmm, V současné době, zastáváš tam nějakou funkci, ve vedení?

R1: Hmm, žádnou papírovou funkci nemám, ale občas se účastním výprav, schůzek a tábora a připravuji pro děti program.

A máš nějakou kvalifikaci pro vedení oddílu?

R1: hmm mam, mam zdravotnický kurz a čekatelskou zkoušku.

Jo a plánuješ si dodělat ještě nějaký další kvalifikace?

R1: Uvažuji, že bych si udělal v dohledné době vůdcovskou zkoušku.

Já: Byl jsi i na nějakých zážitkových akcích?

R1: Byl jsem, na více, např. Svatoplukovy pruty, ten je sice vedený jako zážitkový, ale taky jsem se tam naučil hodně věcí, které jsou důležité pro práci s dětma. Byl jsem dvakrát na Obroku, což je celostátní setkání roverů a starších skautů, no teď mě toho víc nenapadá.

Já: Jak ses naučil pracovat s oddílem, pomohly ti ty kurzy, které jsi navštívil, nějakým způsobem?

R1: Určitě pomohly, ale řekl bych, že nejdůležitější pro práci s dětma nejsou jenom kurzy, ale nejdůležitější je praxe, opravdu, to, že se těm dětem věnuju a vlastně už když jsem byl já dítě, jako člen, tak jsem od vedoucích odkoukal spoustu dobrých věcí, takže mi přijde jako důležité, nejenom ta formální prezentace, ty kurzy, ale taky to učení se zkušeností.

Já: Používáš i nějakou jinou oporu kromě té zkušenosti, knížky nebo internet?

R1: Jo používám, v knížkách nejčastěji hledám hry, když mi dojdou nápady, ne jenom hry, ale i nějaké další aktivity, když nevím co s dětma dělat, aby se to pořád neopakovalo, tak si často najdu něco na internetu nebo v knížkách.

Já: Říkal jsi, že jsi jezdil na ty různé kurzy, tak by mě zajímalo, vyber si třeba jeden zážitkový a potom ty vzdělávací. Jak byly dlouhé, jaké měly zaměření?

R1: Tak, začnu u těch vzdělávacích. Byl jsem na zdravotnickém kurzu, ten byl tři víkendy v rozpětí tří měsíců, tak dohromady asi 50 hodin výuky a potom zkouška. Tam jsme se učili všechno, co je důležité ze základů zdravotnictví na akcích s dětma, takže první pomoc, potom

typické problémy, co děti mohou na táboře mít, třeba se zažíváním, různé vyčerpání, úpal, úžeh a podobně, takže jak ty děti ošetřit a poskytnout jim první pomoc, jak zjistit, že je potřeba už s tím jít k lékaři a učili jsme se tam i teorii. Co všechno musí obsahovat lékárnička na takové zotavovací akci, jaké všechny povolení musí mít středisko vyřízené pro pořádání tábora a podobně. Takže právě zkouška byla dvoudílná. Jednak praktická část, kde jsme si vyloženě zkoušeli poskytnout první pomoc v krizové situaci, tak i teoretická, kde jsme měli test, kde se odpovídalo na otázky z anatomie a z právních věcí.

Já: To vzdělávání tedy probíhalo formou nějaké teorie a poté tam byla i nějaká praktická část jako maskovačka?

R1: Přesně tak, bylo tam oboje, vždycky jsme teoreticky probrali, jak se co ošetřuje a pak byla maskovačka, kdy jsme si to zkoušeli doopravdy. A důležité u maskovaček bylo, že se nás snažili dostat pod tlak, že opravdu to bylo nasimulované hodně reálně, že figuranti, co hráli raněný, opravdu křičeli bolestí a podobně. Když se někoho nepodařilo ošetřit včas nebo správně, tak potom prostě padl a simuloval a ještě víc se stupňoval ten stres, do kterého se nás snažili dostat.

Já: Můžeme se přesunout k těm čekatelkám?

R1: Určitě, Čekatelky byly dva víkendy na jaře – v dubnu a v květnu a potom deset dní v létě, kdy jsme všichni účastníci a instruktoři tábořili a vzdělávání probíhalo po celou dobu toho kurzu a na závěr byly taky zkoušky. Čekatelky jsou takový komplexnější, tam se učí už všechno, co je důležité k samostatnému vedení kratší akce, čili po čekatelském kurzu člověk nemůže vést tábor, ale kratší akci už ano a může spolupůsobit ve vedení oddílu. Tam se učí právě i základy psychologie, pedagogiky, právní normy o bezpečnosti, životním prostředí. Taky jsme se tam učili, jak sestavit vyvážený program, aby hlavně formou hry a zkušenosti rozvíjel všechno, k čemu se snažíme děti vést. Učili nás teoreticky o čem je skautská výchova, na co všechno se má zaměřovat. Je 40 čekatelských kompetencí a my jsme je plnili už průběžně. Některé jsme splnili tím, že jsme pro děti uspořádali vzorovou výpravu, kterou jsme pak sepsali a referovali ostatním. Některé kompetence se zase plnily vypracováním nějakého projektu a některé se plnily klasickou zkouškou.

Já: Měly ty čekatelky nějaký symbolický rámec?

R1: Měly, čekatelky se jmenují Oddyseas, celé byly zasazený do prostředí Oddyseovy plavby. Na začátku čekatelek jsme příběhově byli u Troji a celý čekatelky byly o tom, že Odysseus pluje domů.

Já: Byli jste rozdělení do nějakých skupin během těch Čekatelek?

R1: Na některé aktivity jsme byly rozděleny do skupin, ale někdy se to míchalo. Neměli jsme stálé skupiny na celou dobu, vždycky když byla nějaká aktivita, na kterou se bylo potřeba rozdělit do skupin, tak se udělalo nové rozdělení, takže jsme se na konci potkávali jako každý s každým, jako průběžně.

Já: Jasný, takže jste měli nějakou skupinovou činnost, pak nějaký přednášky a teorie a i nějakou individuální činnost, zamyšlení a tak.

R1: Jo, přesně tak, jak říkáš.

Já: Zmínil si Svatoplukovy pruty, tak to bychom mohli použít jako zážitkovou akci.

R1: Určitě, Svatoplukovy pruty jsou akce, kam se hlásí, kam se nejezdí samostatně, to je akce, která je zaměřená na kmene. Z jednoho kmene vždy musí jet 3-6 lidí najednou.

Kolik vás jelo?

R1: Tři a byli jsme rozděleni, vlastně tam jsou tři skupiny, které se potom nemíchají nijak, některé programy jsou společně, ale většina právě probíhá po těch skupinách. Ty skupiny se jmenují pruty (protože Svatopluk měl tři pruty v tom příběhu). Takže tam je prut příroda, prut outdoor a prut tvořivost. Každý člen z toho kmene musí být v jednom z těch prutů a dělají se tam aktivity, které jsou zaměřené právě na jednu z těch věcí, na přírodu, na kreativní činnosti a na outdoorové aktivity. Pointa je, že každý z toho kmene se naučí něco jiného a zprostředkovává to tomu kmenu dál, tím, že vlastně tvoří, měl by tvořit program zaměřený na to, co se naučil. Takže 20% programu bylo společného pro všechny a 80% bylo po těch prutech, po těch skupinách.

A jak to tedy bylo dlouhé?

R1: deset dní, také

Deset dní, také o prázdninách?

Deset dní a pak bylo na podzim ještě setkání, ale to už nebylo součástí toho formálního programu, to už byla spíš taková after party by se dalo říct.

Vybavuješ si nějakou činnost, která tě bavila, a zároveň ses díky ní fakt hodně věcí naučil? Někakou hru nebo maskovačku.

R1: (přemýšlení)

Vybavuje se mi třeba jedna hra, co jsme hráli, kdy se simulovaly podmínky v továrnách, ve třetím světě, kde se vyrábí oblečení a další spotřební zboží, kdy jsme měli za úkol právě ve skupinách něco vyrobit, např. z papíru a pak jsme to lepili a snažili se nám tam nasimulovat ty nelidské podmínky, ve kterých vzniká třeba spousta zboží, které běžně používáme, že na nás právě řvali, dávali nám eventuálně nějaké tresty, za každou nepřesnost na tom finálním výrobku, takže to byla taková zajímavá aktivita i s poučením a ta největší část

programu, která zabrala celý den, kdy nás každého poslali mimo základnu, měli jsme si s sebou vzít jenom pět věcí, zrovna ten den pršelo a měli jsme se vrátit až další den ráno.

Já: Takže celou noc jste byli někde.

R1: Ano, celou noc jsme museli být někde v přírodě.

Já: Byli jste tam sami nebo s někým?

R1: Takhle, vyrazili jsme každý sám a bylo na nás, jestli se budeme držet sami nebo když jsme se s někým potkali, jestli chceme začít spolupracovat nebo zůstat každý sám. Takže vznikaly dvojice i trojice, ale já jsem to plnil celé sám.

Já: Týjo, to si odvážný.

No a vybavuje se ti ještě nějaká činnost mimo pruty, která tě hodně ovlivnila a hodně ti dala, nějaká aktivita?

R1: No, jo, teď mě napadá, na tom čekatelském kurzu, když jsme měli zdravotní a první pomoc, tak tam probíhala opravdu v devět večer, kdy nás naložili do aut, zavázali nám oči a odvezli nás někam, což jsme zjistili, že byl opuštěný lom a probíhalo to až do pěti do rána a opravdu bylo nás tam všech třicet a ani to nestačilo, protože nám tam nasimulovali strašně moc nehod, úrazů, zranění. Nejhorší co tam bylo, bylo to, že jsme tahali lidi z hořícího domu, což vypadalo dost realisticky, byly tam namaskované i popáleniny třetího stupně na většině těla. A museli jsme se tam vyrovnat i s lidma, kteří byli v extrémním stresu a vlastně tím komplikovali tu záchranu. Jednoho člověka, co měl otevřenou zlomeninu obou nohou, jsme museli nést cca dva kilometry, aniž bychom mu tím ublížili víc. Takže to byla věc, která mi dala fakt hodně a nejenom ty znalosti a dovednosti v první pomoci, ale i schopnost týmově spolupracovat s ostatními, co tam byli a opravdu, pak když jsme se vrátili do tábora, tak bylo už světlo, takže je to akce, na kterou vzpomínám hodně rád.

Já: Odbočíme od kurzů a vrátíme se k tvému oddílu, podporují tam nějak tohle vzdělávání mimo oddíl?

R1: Musím říct, že mám na oddíl a středisko štěstí, podporují nás ve vzdělání hodně, vedoucí oddílu i střediska jako sami nám nabízejí akce, na které bychom mohli jet, doporučují nám, abychom tam jeli, a středisko proplácí velkou část nákladů na vzdělávací akce

Já: Máte tam nějaký roverský program ve vašem středisku?

R1: Poslední dobou už ne tolik pravidelně, dřív jsme se jako roveři scházeli pravidelně každý týden na vlastní schůzce a šli někdy hledat kešky, někdy si něco zahrát, nějaký deskovky a tak. Teď už máme jenom pár akcí za rok, že občas vyrazíme na signle track, občas na lyže, jsou to takové jednodenní akce, ale teď se můj roverský kmen chystá, měl jsem jet taky, ale po úrazu nohy se toho nebudu účastnit, na přechod hor. A to už jezdíme víckrát, to už jsme

takhle čtyři roky na přelomu zimy a jara, jedeme takhle někam na expedici – túru. Takže to je jako jediný, co si držíme každý rok.

Já: Pěkný, a pomáhají ti nějak získané informace, jak z kurzů, tak z toho oddílu, tak z toho, že si tam prošel tou výchovou skautskou k tomu, abys ty vedl ten oddíl?

R1: Určitě pomáhá.

Já: Jak?

R1: Tím, že jsem prošel tím oddílem, jako dítě pomáhá tak, že během těch let, co jsem tam byl jako člen, tak jsem se těch programů účastnil, takže se mi stalo, že hodně z toho co jsem prožil jako dítě, tak teď podobný program s malými změnami, co jsem prožil, dělám pro děti i dneska, to jsou vlastně aktivity, které se pořád hodí, protože se jimi dnešní děti učí to, k čemu se je snažíme vést.

Na kurzech jsem se zase víc naučil cíleně přemýšlet nad tím programem. Přemýšlet nad tím, jak ho dělat vyváženě, aby nebyl příliš zaměřený jen na jednu oblast. A ten roverský program slouží jednak k tomu, že si tam třeba sdělíme vzájemně zkušenosti, jako co kdo jak zvládá a nabere novou inspiraci a jednak k tomu, že si i trochu odpočineme od těch dětí.

Já: Jasný, tu svoji inspiraci čerpáš tedy ještě někde, jako kromě roverského kmene, vzdělávacích akcí, oddílu... třeba ve škole, časopisech...

R1: Kromě toho, co už jsem zmiňoval, že jsem sám prošel oddílem a od vedoucích a z kurzů, tak asi hlavně z knih a z internetu.

Já: Zmíníš nějakou knihu?

R1: Určitě zmíním, určitě stojí pro skautský program všechny knížky od Miloslava Nevrlého, ani nemyslím jednu konkrétní. V každé se dá najít spoustu užitečných věcí. Na internetu je zase úžasná stránka hranostaj.cz, kde je strašně moc her. Je tam i filtr, kde se dá nastavit pro jakou věkovou kategorii, pro kolik hráčů, na jak dlouho, co se tím má rozvíjet a tak podobně a všdycky tam člověk něco najde.

Já: Zavedl si během svého působení v oddílu něco nového? Nějakou činnost

R1: Neřekl bych, že bych jí zavedl jenom já, že bych řekl, že tohle prostě budeme dělat, ale přišel jsem s tím nápadem, a když jsme o něm mluvili na jedné radě, tak jsme si řekli, že ho vyzkoušíme. Náš oddíl nepoužívá oficiální stezky, ty které vydává Junák, máme vlastní program jako na, pro kluky na rozvíjení dovedností a jejich hodnocení, ale v těch stezkách jsou výzvy a mě napadlo, že přesto, že nemáme oficiální stezky, tak ty výzvy ze stezek, by kluci mohli dělat. Takže výzvy jako třeba denní a noční výsadek do tábora, třeba klukům umožníme dělat, potom rádci, podrádci a třeba i roveři dělají výzvy jako tři orlí pera nebo dva dny bez ničeho nebo den na stromě.

Já: Vybavuješ si nějakou činnost, která děti bavila a zároveň je naučila něco nového?

R1: Hmm napadá mě jedna taková hra, tam šlo jednak o tvořivost a vyjadřování v jednom.

Tu jsem zrovna nevymyslel, jenom jsem jí upravil, je to hra, která byla pro družiny. Jen jeden člověk z týmu vidí nějakou věc, vidí vzorový objekt, a mají týmovou práci tvořit kopii.

V tomto případě šlo o tuším, nějaké autíčko na hraní a ten jeden člověk, co jí vidí, musí někomu dalšímu popsat, jak vypadá, ale beze slov. Takže jí musí popsat pouze gestikulací, ten tomu to popisuje mlčky, a ten potom popisuje slovy zbytku týmu, který to vyrábí. Takže stříhají nebo lepí, cokoli co je potřeba k vyrobení modelu z papíru. Vše dělají po slepu, zatím co ten jediný, co může mluvit, tak je navádí, jak to mají dělat.

Já: Co myslíš, že se naučili při té hře?

R1: Tak jak už jsem zmiňoval, tak naučili se. ti první dva se naučili vyjadřování se a jeden z toho vyjadřování beze slov a naučili se týmové spolupráci

Já: A podílíš se i na vedení dalších nějakých akcí? Zážitekových kurzů

R1: Ne, mimo náš oddíl jsem nikdy žádnou akci nevedl.

Já: Děkuji ti za rozhovor.

Rozhovor 2 – R2

Rozhovor 2

Já: Tak, rozhovor je k diplomové práci, bude nahráván. Co tě přivedlo ke skautingu?

R2: Ke skautingu mě přivedli moji rodiče, když mi bylo šest let.

Já: Jakou funkci zastáváš teď v oddíle?

R2: Zastávám funkci zástupce vedoucího oddílu.

Já: Podporuje tvůj oddíl vzdělávání roverů?

R2: Ano

Já: A jak?

R2: Máme založenou roverskou družinku, kterou se snažíme vzdělávat různými aktivitami nad rámec práce s dětmi.

Já: Máš nějakou kvalifikaci pro vedení oddílu?

R2: Mám čekatelskou zkoušku, zdravotník – zdravotníka zotavovacích akcí a vůdcovskou zkoušku.

Já: Byl jsi i na nějakých zážitkových akcích?

R2: Určitě jo

Já: Jakých?

R2: Byl jsem třeba na Žirafě, Maděře, na Naději.

Já: Vrátime se k oddílu, jak ses s ním naučil pracovat, co ti pomáhalo v začátcích?

R2: V začátcích mi určitě pomáhalo to, že jsem byl veden naším starším vedoucím, který už nám oddíl pomalu předával a učil nás co a jak s ním dělat a nedělat.

Já: Pomohlo ti i to, že jsi prošel skautskou výchovou už od dětství?

R2: Určitě jo, to byla rozhodně nejzásadnější věc.

Já: Jezdíš na nějaké ty akce, řekneš mi něco o těch vzdělávacích akcích, na kterých jsi byl?

Jak to bylo dlouhé, co vás tam učili?

R2: Čekatelská zkouška a vůdcovská zkouška byla hodně podobná. Bylo to na vícero víkendů, tuším, že na pět. S tím, že teda na všech těch víkendech jsme se něco učili, nejčastěji, když to šlo, tak formou hry. Když ne tak formou přednášek anebo diskusí. A VZ i ČZ byla na konci zakončena testem z různých oblastí, plus jsme posílali na vůdcovské zkoušce velkou práci. Na zdravotnickém kurzu, ten byl na čtyři víkendy a tam jsme se učili hlavně v rámci modelovek, modelových situací.

Já: Když už jsme se dostali k té VZ, tak ty jsi asi prožil ten model té staré zkoušky, že jo.

R2: Já jsem prožil model už nové zkoušky.

Já: Už nové zkoušky.

R2: A co jsem se koukal na kompetence staré zkoušky, tak mi ta nová přijde podstatně lepší.

Já: A v čem?

R2: Přijde mi lepší v tom, že je to okrácený o spoustu zbytečných kompetencí, který by měl vedoucí po absolvování této zkoušky mít.

Já: Například?

R2: Konkrétně úplně zcestná mi přišla kompetence – zná internet.

Já: Dobře. Která metoda vzdělávání Ti je nejbližší?

R2: Mě je určitě nejbližší metodou vzdělávání forma modelových situací, kdy si účastníci mohou zkoušet v reálném čase co nejvíc.

R2: Nejbližší metodou vzdělávání je mi metoda modelových situací, kdy je člověk postaven do předem vykonstruované situace, ve které si člověk může vyzkoušet kteroukoliv roli bez jakýchkoliv následků a na konci si udělat zpětnou vazbu.

Já: Dobře, jezdíš i na nějaké zážitkové kurzy. Vybereš si jeden a řekneš mi o něm něco víc?

R2: Tak, byl jsem třeba na Naději. Naděje je roverský tábor, který trval plus minus 14 dní, kde jsme s partou dalších účastníků v podobném věku strávili těch 14 dní v teepkách na louce v Jizerských horách.

Já: Měla akce nějaký symbolický rámec?

R2: O symbolický rámec na této akci tolik nešlo nebo nejzásadnější na této akci bylo to, že byla spjatá s přírodou a hodně se dbalo na fyzické a kreativní aktivity.

Já: Byli jste tam rozdělení do nějakých skupin?

R2: No byli jsme rozdělení do družin, po pěti lidech.

Já: Bylo součástí akce nějaké putování?

R2: Ano, celá akce byla zakončená dvoudenním putováním po Jizerských horách, tzv. putováním bez ničeho, šli jsme pouze s oblečením a slevicí.

Já: Vzděláváš se i nějak sám ve svém volném čase?

R2: Tak v rámci vůdcovské zkoušky jsem si přečetl a naučil se základy stanov Junáka a organizačního řádu Junáka.

Já: A čerpáš náměty třeba i odněkud jinud?

R2: Čerpám, vyloženě náměty na schůzky a výpravy čerpám hlavně z internetu, například z internetového zdroje Hranostaj, nebo ze skautských časopisů, který mi bezplatně chodí domů.

Já: Takže Roverský kmen?

R2: Takže Roverský kmen a časopis Skauting.

Já: Vybavuješ si nějakou činnost, která tě hodně bavila a zároveň ses při ní i něco naučil?

R2: Tak například, když jsem byl ještě v chlapeckém oddíle, jako dítě, tak jsme často dělali modelové situace na téma zdravotní a ty mě hodně bavily a při těch jsem se toho taky spoustu naučil.

Já: Pomáhají ti ty získané informace z kurzů ve vedení oddílu?

R2: Určitě ano, já jsem toho spoustu už věděl, na druhou stranu třeba vůdcovská zkouška mi informace podala v úplně jiném světle a celkově mi je jako hodně osvětlila a do vedení mého oddílu se silně promítla.

Já: V nějakém konkrétním bodě?

R2: HMM Tak například vůdcovský kurz, na kterém jsem byl, se na konci psala velká práce z plánování, ročního. Tak do té doby my jsme v oddíle vůbec neplánovali, teď právě jsme plánovat začali a je to velká výpomoc při vedení oddílu.

Já: Takže novou věc, kterou si zavedl, je to plánování?

R2: Jo přesně tak.

Já: A vybavuješ si nějakou činnost, kterou jsi připravil pro děti a něco je naučila a bavila je?

R2: Tak jak už jsem říkal, mě samotného bavily dřív ty maskovačky, ty modelové situace na zdravotní a teďka zpětně připravuji pro děti v oddíle a tyhle modelové situace je baví a objektivně jim přináší nové zkušenosti.

Já: A podílíš se i na vedení nějakých dalších kurzů, které jsou mimo tvůj oddíl?

R2: Podílím se na vedení vůdcovského kurzu RK Koblížek, je to kurz, který trvá prodloužený víkend a je zaměřený na vůdce a podvůdce, tedy chlapce a dívky ve věku od 12-15 let.

Já: Myslíš si, že ti pomohly právě ty kurzy, kterými jsi prošel k tomu, abys byl schopný vést i nějakou akci mimo oddíl s cizími lidmi?

R2: Určitě ano, je to velmi podobné jako vedení oddílu.

Já: Děkuji za rozhovor.

Rozhovor 3 – R3

Rozhovor 3

Já: Rozhovor je k diplomové práci a bude nahráván. Co tě přivedlo ke skautingu?

R3: Tak ke skautingu mě asi nejvíc přivedla mamka, jelikož funguje jakožto vedoucí a vlastně je to i důvod proč skautuju tady v Libereckém kraji, ve středisku Mustang. Jelikož mamka začínala v Praze a potom se přesunula do Liberce a po přestěhování stále fungovala jakožto vedoucí v Liberci, takže já i sestra i bráchové jsme tady začínali.

Já: A od kolika let tam jsi?

R3: No, tak jakože na táboře a tak jsem byl už od malička, ještě předtím, než jsem mohl být oficiálně registrovaný a jsem oficiálně registrovaný od šesti let, což byl první možný povolený věk, takže 11 let to bude teďka.

Já: Zastáváš nějakou funkci v oddíle? A popřípadě jakou?

R3: Přímo funkci nemám, ale zaměřuji se primárně na přípravu programu a v té přípravě i na vedení ostatních.

Já: Podporuje tvůj oddíl vzdělávání roverů?

R3: Tak podporuje ho určitě stylem, že se nás snaží namotivovat do ježdění na výukové akce, na čekatelky například, ale jakožto přímo, že bysme měli třeba roverský kmen, tak to nemáme.

Já: Máš nějakou kvalifikaci pro vedení oddílu?

R3: Mám splněnou čekatelskou zkoušku na spolupůsobení na vedení oddílu.

Já: Plánuješ si dodělat i nějaké další?

R3: Rozhodně si plánuji udělat zdravotnický kurz a určitě si chci dělat i vůdcovskou zkoušku, kde chci nejspíš dělat Rover, přímo kurz a výhledově, to už asi není přímo pro vedení oddílu, ale asi budu chtít dělat i instruktorku.

Já: Jak ses naučil pracovat s oddílem? Co ti pomohlo?

R3: Tak já bych řekl, že nejvíc mi asi pomohlo to, že v našem oddíle jsou rádcové, vlastně ještě členové družiny, to znamená, že po příchodu do roverů a k vedení, tak vlastně to není všechno od začátku, ale že ten člověk už je jakoby zvyklej postupně něco dělat a vlastně se to učí jakoby postupně, že to není najednou všechno.

Já: Takže jsi byl rádce družiny?

R3: Já jsem byl podrádce.

Já: Byl si podrádce a tam ses hodně věcí naučil.

R3: Tam jsem se vlastně naučil základy připravování programu, měl jsem k tomu nějakou zpětnou vazbu a takhle a po přechodu do vedení jsem vlastně jen rozšířil své působení i na druhou družinu a vlastně viděl ty věci víc komplexně.

Já: Jezdíš tedy na nějaké vzdělávací akce, což jsi tedy říkal, že jsi byl na čekatelkách. Tak by mě zajímalo, který čekatelky to byly.

R3: Byl to čekatelský lesní kurz Sursum.

Já: Jak dlouho trval, byl víkendový nebo...

R3: Je to čekatelský lesní kurz, což znamená, že má letní běh a byl to jeden víkend na jaře a poté byl letní tábor na 11 dní a potom byl zkouškový víkend na podzim.

Já: Co ses tam naučil?

R3: No jakoby spíš bych řekl, než naučil, že jsem si hlavně prohloubil znalosti, co jsem již měl, ale nejvíc jsem se naučil pracovat i s jinými kategoriemi - věkovými, protože kurz, vlastně na kurzu se člověk mohl napsat, na jakou kategorii se chce specializovat a té se věnovat. Což znamená, že já jsem například řekl, že se chci věnovat programu pro rovery, protože mě baví dělat program pro mé vrstevníky a jezdit na akce, kde mohu připravovat program, třeba Meetro. A vlastně jsem si myslel, že by bylo pro mě trochu zbytečné být u mé klasické věkové kategorie – u skautů, protože řekl bych, že na to má náš oddíl výbornou průpravu a chtěl jsem se specializovat právě na rovery.

Já: Co tě na tom překvapilo, bylo tam nějaké to působení odlišné?

R3: Jako na ty rovery?

Já: Ano na ty rovery, jestli tam je jako nějaká změna oproti skautům.

R3: Vlastně, bylo tam zajímavý, že jsem se tam vlastně teprve seznámil s konceptem roverského kmene, takže, tam jsou ještě dvě varianty, že buď je tam vedení, které připravuje akce anebo je to tak, že nějaký člen si připraví akci pro ostatní a příští akci si zas připraví někdo jiný a dělají si akce navzájem, kdo prostě chce, kdo je aktivní a kdo má jakou iniciativu.

Já: To učení probíhalo jakým způsobem, nějakýma hrama, zážitkově nebo jenom výuka, přednášky...

R3: Tak to učení bylo vlastně nakombinované, byly to přednášky, ale byly to přednášky rozdělené do několika etap. Většinou přednáška měla jenom 20 minut a vystřídal se s krátkou aktivitou pouze na odlehčení a načerpání nových sil a po ní další krátká přednáška a do toho byly větší celky, hry nebo několik her na jedno téma zaměřený.

Já: Byli jste rozdělení do nějakých skupin? Asi těch věkových kategorií.

R3: Na ty obecné přednášky, jako třeba právo a takhle, jsme byli všichni, samozřejmě, ale na ty zaměřené přímo na vedení kategorií jsme byli podle toho, kdo se chtěl jakou kategorií zabývat.

Já: Měl letní běh nějaký symbolický rámec?

R3: No, přímo symbolický rámec neměl, ale celý Sursum je hodně duchovně zaměřený, když říkám duchovně, tak myslím myšlenkově, ale ne nábožensky, což znamenalo, že dost těch programů bylo myšlenkově zaměřených na hledání, vlastně smyslu už skautingu, jakožto proč vlastně jsme v oddíle a nebo proč chceme dělat a kam chceme směřovat dál.

Já: A bavilo tě to tadytím způsobem?

R3: Jo, mě to bavilo a přišlo mi to zajímavý, protože nad některými otázkami co tam byly, jsem dřív nikdy nepřemýšlel.

Já: Byl jsi i na nějakých zážitkových kurzech?

R3: Byl jsem i na zážitkových kurzech. Bylo to například Korbo, chystám se ještě na roverský tábor Našrot.

Já: Řekneš mi něco víc o tom Korbu, jak to probíhalo? Jak to bylo dlouhé? Co jste tam dělali?

R3: Tak, Korbo, to je akce přímo pro rovery a je přesně zaměřená, je unikátní, jelikož funguje tak, že každý její účastník si může připravit aktivitu pro ostatní. A je to tak, že jediný program, co tam probíhá, je připravený účastníky pro ostatní účastníky, což je unikátní forma fungování a je to přesně ten důvod, proč jsem na Korbo chtěl. Je právě, když jsem na Sursumu pracoval s roverskou kategorií, tak se mi tento styl velmi zalíbil a chtěl jsem si ho vyzkoušet.

Já: Jakou jsi tam připravil akci pro ty vrstevníky?

My jsme tam připravovali dvě akce, jedna z těch akcí bylo sraz Krkonšské Žirafy, to je další skautská akce, takže byl to sraz několika ročníků, kde jsme měli připravených několik debatních míst, kde se vlastně mohli pobavit, co zažili oni na Žirafě a jak je namotivovala a vlastně zjistit, jak se Žirafa za ty roky změnila a druhá naprosto spontánní akce byl prostě sraz lidí, co mají rádi barevné ponožky, kde jsme nečekali téměř žádnou účast, ale nakonec tam přišlo asi 40 lidí.

Já: Týjo, tak to je hodně lidí.

Já: Co baví nejvíc tebe? Jako forma, metoda toho vzdělávání, aktivit tě baví a něco ti i dává?

R3: Mě nejvíc asi baví hry, protože jednak pro mě je to možnost seberealizace, kde mě vlastně baví vytvářet program a když vidím, jak si ostatní program užívají, jak je připraven a užívám si, že je ideální pro většinu věkových kategorií, jelikož vlastně to, co jim chceme

předat, je jim předáváno nenásilnou formou a oni si často ani třeba neuvědomují, že něco dostávají, ale ve skutečnosti to v nich může zanechat do budoucna velký potenciál.

Já: Takže to platí i pro tvoji družinu, oddíl, ale i pro vedení těch roverů.

R3: Jo.

Já: A u tebe samotného? Jaké metoda tě nejvíce ovlivňuje a baví tě a učíš se díky ní?

R3: Tak pro mě to je asi učení zkušeností, vlastně na těch čekatelkách mi to přišlo jako prohloubení toho, co už jsem měl z oddílu a vlastně jde o to, že když člověk bude mít výbornou teoretickou průpravu, tak bez praxe to stejně nepůjde.

Já: Takže nejvíc ti dává praxe?

R3: Nejvíc mi dává praxe.

Já: Vzděláváš se nějak i ve svém volném čase co se týče skautingu?

R3: No tak dalo by se říct, že asi vzdělávám, ale je to spíš vlastně to, že si pročítám další aktivity a hry, co se dělají v jiných oddílech a ve střediskách a vlastně spíš čerpám inspiraci.

Já: Čerpáš inspiraci třeba i tím, že si jdeš s někým sednout popovídat někde na kafe?

R3: Ano, hodně často, že si buď sednem nebo si třeba jenom píšeme o tom, jak to u nich funguje a je velmi přínosné vidět tyto rozdíly, protože mi umožňují připravit adekvátní program, který je bude lépe rozvíjet i v jiných směrech, o kterých jsem já například nepřemýšlel.

Já: Podílíš se i na vedení jiných kurzů/akcí?

R3: Tak podílím, vlastně od letoška jsem v týmu vedení Žirafa Krkonoše, kde teda už proběhl teďka první ročník, kde jsem byl, a ještě jsem se napsal na pomoc při tvorbě Korba 2019, kde už jsem teda taky zařazený v týmu, ale ještě jsme nic nedělali pořádně.

Já: A na Žirafě, tam ten program probíhá jak? Je to také zážitková akce?

R3: Žirafa je hodně zážitková akce. Je to setkání rádců. Je to vlastně koncepce, počítá s tím, že je to většinou akce, první mimooddílová akce a cílem akce je hlavně namotivovat na to, aby jezdili na další akce mimo.

Já: Takže je to spíš zážitková pedagogika

R3: Je to spíš zážitková pedagogika. Je tam i pár jakožto přednášek, ale jsou spíš udělány zajímavě a vlastně obsahově se toho nedozvědí ani tolik. Je to primárně na ten zážitek

Já: Pomáhají ti získané informace z jiných kurzů ve vedení oddílu. Nějakým způsobem?

R3: Ano. Rozhodně pomáhají. Já vlastně i razím teorii, že je dobré jezdit na akce mimo oddíl, ale důležité je na těch akcích něco pochytit a přinést to do chodu oddílu, aby se oddíl dále vyvíjel. Tam jsem pochytil, buď už to byla inspirace nebo například je to fungování s koedukovanou skupinou, se sloučenou skupinou chlapců a dívek, protože například u nás

na táboře, třeba na olympiádě, je to jenom na půl dne a je těžké na to připravit nějaký adekvátní program, protože je problém je to lišit dle věku a ještě k tomu připočíst pohlaví je někdy dost složité.

Já: Zavedl jsi něco nového během svého působení v oddílu?

R3: No, nového asi úplně ne, ale spíš jsem se spolu, vlastně s xy se snažím dělat některý věci, který se u nás dřív nedělaly a například třeba strašně dlouho se nedělala zpětná vazba. Vlastně až xy si ji chtěl začít dělat, ale dost ostatních roverů bylo proti, že jim to přišlo třeba jenom jako práce navíc, protože dost těch roverů starších nezažilo žádnou akci mimo a vlastně neví, co nám zpětný názor může všechno přinést a já jsem byl ten, co jako dost za ní bojoval a vlastně díky tomu teďka, když nám přišli další noví roveři, tak máme zpětnou vazbu po každé větší výpravě.

Já: Tak to je super. Takže pro činnost v oddílu také čerpáš informace z různých těch knih a časopisů apod.

R3: Bud už internet nebo oficiální časopisy Junáka.

Já: A vybavuješ si ještě nějakou činnost, kterou jsi připravoval pro děti a fakt je bavila a něco je i naučila?

R3: Tak já si myslím, že to byla, třeba teďka nedávno, bylo to pro starší členy oddílu, starší ve věku 13-15 let a vlastně byla to hra zaměřená na debatu a vlastně spočívala v tom, že jim byla představena situace, ve které je 7 osob. Nyní jsem řekl, kdo je těch 7 osob. Byl tam například lékař, skautský vedoucí, těhotná matka, malé dítě a další. A oni měli rozhodnout, v jakém pořadí by je zachraňovali. S tím, že osoby nahoře mají samozřejmě největší šanci se zachránit, protože budou v hořící domě nejmenší čas. Vlastně oni se bavili mezi sebou, ve skupinách, byli na tři skupiny a sestavili poradník, který poté prezentovali a odůvodnili ho, proč ho mají takhle. A poté vlastně ve druhém kole získali další informace o těchto lidech s tím, že některé osoby to vlastně posílilo, dalo by se říct a některé oslabilo. Například, že o těhotné matce se dozvěděli, že je ve třetím měsíci a o politikovi se dozvěděli, že je diktátor. No a vlastně ve třetím kole se dozvěděli další informace, ale ty byly protichůdné. Například u diktátora se dozvěděli, že je to sice diktátor, ale jeho země prosperuje a neporušuje žádná lidská práva. A vlastně cílem aktivity bylo jim dát možnost, aby se mezi sebou bavili, naučili se argumentovat a zdůvodňovat, co si myslí a proč, a vlastně jim to mělo ukázat, že nemohou soudit na první pohled, protože ty další informace, co získali, byly velmi důležité. A taky jim to mělo ukázat a lehce je to naučit, co jsou relevantní faktory. Například o farmáři se dozvěděli, že je to člen národnostní menšiny, zatímco o lékaři se dozvěděli, že zkoumá lék na HIV, tak aby si uvědomili, co je relevantní.

To zní opravdu hodně zajímavě. To bychom také měli v našem oddíle vyzkoušet. A myslím, že to je všechno, takže ti moc děkuji za rozhovor.

Rozhovor 4 – R4

Já: Rozhovor slouží k diplomové práci, je nahráván. Co tě přivedlo ke skautingu a odkdy jsi v oddíle?

R4: Tak ke skautingu mě přivedl můj tatínek, který je vlastně skautem, a jsem v oddíle od svých 7 let, takže teďka to je 11 let, co jsem v oddíle.

Já: Jakou funkci zastáváš v oddíle?

R4: Zastávám funkci zástupce vedoucího oddílu u starších skautů.

Já: Podporuje tvůj oddíl vzdělávání roverů?

R4: Ano, snažíme se jim nabízet různé kurzy a i vzdělávání, vzděláváme si je sami, vlastně, takže na oddílových radách například jim poskytujeme různé informace a další možnosti jak se rozvíjet.

Já: Máte nějakou roverskou družinku nebo kmen?

R4: Spíš ne.

Já: Máš nějakou kvalifikaci pro vedení oddílu?

R4: Ano mam složenou čekatelskou zkoušku a teďka si plním zdravotnický kurz

Já: Plánuješ si potom dodělat i nějaké další zkoušky?

R4: Časem si plánuji udělat jak vůdcovský, tak i instruktorský zkoušky. Z důvodu toho, že vedu další kurzy a ty instruktorky jsou k tomu vyžadovány.

Já: Byl jsi i na nějakých zážitkových kurzech?

R4: Byl jsem jak v zahraničí, tak v České republice.

Já: Jak ses naučil pracovat s oddílem? Co ti třeba pomáhalo v začátcích?

R4: Tak vlastně, když jsem přišel do roverů, ze skautů, tak jsem měl čas na rozkoukání a všichni mi vysvětlili, jak to funguje, co teďka bude má náplň toho, jak s tím vlastně pracovat a byl jsem „podrž taška“, ale časem získáš jako větší roli a víc tomu věříš, takže časem jsem se naučil sám a okoukáváním od těch starších.

Já: Řekneš mi něco o těch čekatelkách? Jaký to byly, jak dlouhé byly, co jste tam dělali?

R4: Byl to třívíkendový kurz, Vocad' pocad' si myslím, že se jmenujou, a byly hodně zaměřené na zpětnou vazbu a na právní stránku skautingu a vedení.

Já: Jak probíhala výuka, nějakýma přednáškama?

R4: Jo, nejčastěji pomocí přednášek a potom i pomocí různých her.

Já: Byly to hry ve skupinách? Nebo - měli jste tam nějaké skupiny?

R4: Jo, velmi často jsme se dělili na nějaké skupinky, abychom se nejen poznali mezi sebou, ale i abychom se naučili pracovat v týmu, který je potom i potřeba v tom oddíle samotným.

Já: A co ten zdravotnický kurz?

R4: Tak ten probíhá teďka většinou pomocí přednášek, je dvouvíkendový, mám za sebou první víkend a pro mě, protože jsem byl dlouho dobu v Českém červeném kříži, tak mě to tak nerozvíjí, popravdě.

Já: Máte tam i nějaké modelové situace?

R4: Zatím moc nebyly, zatím jsme se věnovali anatomii a takovýmhle věcem, ale na druhém víkendu se plánuje i nějaká takováhle zkouška právě, na nějakých modelech nebo nějaké situace právě takhle.

Já: Baví tě tadyty modelové situace?

R4: Podle mě je to mnohem důležitější než nějaké sezení na přednáškách a poslouchání, takhle se to člověku dostane pod kůži mnohem víc.

Já: Tak, říkal si, že jezdíš i na zážitkové akce, mohl by sis vybrat jednu zážitkovou akci v Česku a říct mi o ní něco víc?

R4: Tak asi největší zážitek, který si odnáším, tak je z roverského tábora Naděje, který probíhá v Jizerských horách. Je to 12 nebo 14denní tábor v Jizerských horách, který je zaměřený na jak fyzickou, tak i psychickou stránku vlastně rovera.

Já: Byli jste tam rozdělení do nějakých družin?

R4: Ano byli jsme rozdělení do třech družin, abychom se mohli poznat a využít vlastně síly té družinky.

Já: Jak vás tam vzdělávali, nebo zas hráli jste tam nějaké hry, nebo jak to tam probíhalo?

R4: Ta forma byla asi pro mě nová tenkrát a bylo to pomocí toho, že jsme si museli najít vlastně jak svůj vlastní způsob, jak odpovědět na zadaný problém nebo úkol, ať už to bylo pomocí nějakých přírodních zdrojů nebo pomocí vlastní vynalézavosti.

Já: Takže to bylo spíš zážitkové učení?

R4: Jo nejspíš.

Já: A říkal jsi, že jsi byl i mimo Českou republiku, řekneš mi o tom něco?

R4: Jo, byl jsem na dvou akcích, a to je Central European Jamboree, který se odehrávalo v Polsku a minulý rok jsem byl na Rower way, která se odehrávala v Nizozemsku.

Já: Lišily se v něčem oproti české akci?

R4: Ano a hodně, ať už to bylo pomocí toho, že jsme tam byli ze všech států světa a v těch týmech jsme byli rozdělení vlastně jeden nebo dva lidé pouze z dané země, takže jsme museli hodně využívat svých jazyků nebo i rukou a nohou, abychom se domluvili.

R4: Tak asi hlavní formou toho vzdělávání bylo, že jsme si ze začátku vybrali, co nás na dané zemi zajímalo, my jsme měli cestu, protože jsme byli v Nizozemsku s vodou a s prací s ní

na různých těch zábranách vodních a i za životem těch lidí a kultury, jak se tam vyvíjí a taky jsme si mohli vyzkoušet, co to je bojovat nějak s vodou a užít její různé formy.

Já: Takže jestli to dobře chápu, nejdřív byla cesta a potom jste někde tábořili na víc dní na jednom místě, kde už jste se vzdělávali společně všichni.

R4: přikývnutí

Já: Která metoda ti je nejbližší, pro tebe osobně?

R4: Nejbližší asi pro mě je zážitková pedagogika, je to pro mě, ten zážitek je asi nejdůležitější, protože si z něho člověk vezme nejvíc, takže různý, hmmm, třeba právě zrovna k té zdravotědě, to je pro mě hodně to, na kterou se hodně zaměřuji ve skatutingu, tak tam hodně můžu využít toho, že udělám nějakou maskovačku, kterou si můžou vyzkoušet a zažijou si to vlastně na vlastní kůži, jak to může vypadat.

Já: Vzděláváš se nějak i ve svém volném čase? Jako mimo ty kurzy, mimo tvůj oddíl, nějakýma knížkama nebo na internetu?

R4: Jo snažím se, hodně si pročítám různé články na internetu, které vydává Skaut a naše organizace a potom různé knížky, třeba od Nevrlého, to jsem četl asi jednu nebo dvě. A naše skautské časopisy, je tam vlastně hodně typů a rad. Jsou tam různé scénky a bylo to vlastně z historie jako reportáže, nebo jako přímo odříkané od těch lidí, co tam tenkrát byli a klukům to hrozně dalo, protože jsme potom směřovali vždycky k malé hře, aby si to zapamatovali, ať už to bylo třeba od Ernesta Thomsona Setona, že kterému vlastně kluci pomalovali plot a tehdy vlastně založil skauting v Americe, tak na to jsme udělali různé hříčky.

Já: A používáte ve tvém oddíle nějaké moderní metody – vysílačky, počítač?

R4: Jo snažíme se to hodně zaměřit, my si myslíme, že to je budoucnost toho skautingu, snažit se co nejvíc inovovat, využíváme hodně mapy. cz už místo normálních map, protože si myslíme, že je důležité naučit se s nějakou aplikací místo toho umět s mapou, která v dnešní době už není tolik využívána.

Já: Hm, takže hodně inovujete.

R4: Ano, snažíme se o to.

Já: Tak jo, děkuji ti za rozhovor.

R4: Děkuji.

Příloha 5: Písemné odpovědi od klíčových osob z ústředí Junáka

Písemné odpovědi U1

1. Jaká je úloha ústředí Junáka ve vzdělávání budoucích skautských vedoucích?

Ústředí institucionalizuje, kodifikuje a dále rozvíjí vzdělávací systém Junáka - českého skauta. Je garantem funkčnosti a kvality skautského vzdělávání vůči celé naší organizaci i vůči vnějším subjektům. Zároveň zařizuje co nejvyšší míru podpory vzdělavatelům - dobrovolníkům, kteří toto vzdělávání obvykle zajišťují.

2. Jaké způsoby a formy jsou pro vzdělávání budoucích skautských vedoucích dle Vás nejúčinnější?

Nejúčinnější jsou zřejmě tzv. vůdcovské lesní kurzy, což jsou kurzy, které trvají alespoň 14 dní (z toho minimálně týden v celku) a u nichž jsou nejpřísnější nároky na kvalifikaci instruktorského týmu, kvalitu provedení celé akce apod. Vzhledem ke značné časové dotaci, kterou tyto akce mají, je možné probrat témata do hloubky, z různých úhlů pohledu a využívat i metody náročné na čas a provedení. Také to otevírá cestu k individualizaci vzdělávání. Pokud jde o předávání konkrétního vzdělávacího obsahu, nemyslím si, že existuje univerzálně nejlepší způsob či forma vzdělávání, vždy je to odvislé od toho, co zrovna za obsah předáváme, za jakých podmínek a jaké cílové skupině.

3. Co shledáváte pro vzdělávání budoucích skautských vedoucích za nejdůležitější? (praxe v oddíle, kurzy, sebevzdělávání,..)

Za podstatné považujeme to, aby nebylo vzdělávání odtržené od - nejen - skautské reality, ale bylo obecně funkční a přínosné. Zároveň stojíme o to, aby bylo pro vzdělávané další motivací a snažíme se podporovat *"růst mimo oddílovou/kurzovou bublinu"*, tedy např. výměnu zkušeností a dobré praxe apod. napříč oddíly/kurzy.

6. K jakým stěžejním změnám došlo ve skautském vzdělávání v poslední době?

Po několika letech práce a pilotáží byl kompletně revidován obsah kvalifikace "vůdcovská zkouška" a systém "odborných činovníckých kvalifikací", jenž je určen zkušebními komisařům jednotlivých oblastí našeho vzdělávání. Intenzivně jsem se také začali zabývat vzděláváním vedoucích organizačních jednotek, tj. vzděláváním organizačně-hospodářským, v rámci něhož byla vytvořena nová - povinná - kvalifikace *"střediskové minimum"*. Aktuálně také dokončujeme revizi instruktorského vzdělávání a obnovujeme (či se

ucházíme o další) akreditace na různé typy vzdělávacích kurzů (Junák - český skaut je MŠMT uznán coby akreditovaná vzdělávací instituce).

Písemné odpovědi U2

1. Jaká je úloha ústředí Junáka ve vzdělávání budoucích skautských vedoucích?

Když budu popisovat svoji roli zpravodaje pro vzdělávání, tak jde o přípravu koncepcí do budoucna, revize nastavení vzdělávání, schvalování vzdělávacích akcí, jmenování garantů OČK, komunikaci se vzdělavateli, přípravu metodických materiálů, apod. Jistě jde říct, že ústředí podporuje konání celostátních vzdělávacích akcí (HelpDesk, Elixír, Ústřední lesní škola, ...) ale i jednotlivých kurzů a seminářů.

2. Jaké způsoby a formy jsou pro vzdělávání budoucích skautských vedoucích dle Vás nejúčinnější?

To je zřejmě individuální a záleží to na konkrétní situaci a taky předchozích zkušenostech konkrétního člověka. Dá se ale říct, že ideální považujeme tzv. "lesní vzdělávání". Jeho podstatným rysem je to, že jsou lidé delší dobu spolu - účastníci a instruktoři dohromady. To má velký potenciál nejen pro předávání informací, ale také pro hlubší mezilidské sdílení a vzájemnou inspiraci. Jde hluboko pod formální obsah vzdělávání.

3. Co shledáváte pro vzdělávání budoucích skautských vedoucích za nejdůležitější? (praxe v oddíle, kurzy, sebevzdělávání,...)

Nechci vybírat jednu ani několik málo věcí. Nicméně praktičnost by v takovém výběru určitě byla. Skautské vzdělávání nemá zprostředkovávat pouze teorie, ale má být zdrojem inspirace pro oddílovou praxi. Tím ale nemyslím, je schopnost něco fyzicky vytvářet, ale třeba i schopnost inspirovat osobnostní duchovní růst členů oddílu.

4. K jakým stěžejním změnám došlo ve skautském vzdělávání v poslední době?

Nedávno byla např. přijata nová podoba vůcovské zkoušky. Tu předchozí lze používat do konce roku 2020. A úplně aktuálně připravujeme podporu pro rozšíření nového typu vzdělávací akce - VOR (Víkend oddílových rad), kterého by se neúčastnili jen ti, kdo se připravují na roli vedoucího, ale celé vedení oddílů včetně mladších rádců. Předpokládáme, že to je šance, jak více ovlivňovat realitu oddílů ze strany vzdělávání - inspirovat celý tým může přinést větší efekt než inspirovat pouze jednoho z týmu, který pak doma s některými myšlenkami třeba narazí. Více o tom budeme informovat před prázdninami. Mj. i článkem ve Skautingu.